ॐ

મલીક મોહમદ

ઔર

ગેતી અફરોઝકા કીસ્સા.

ગુજરાતી, હુરૂફ ઔર ઉર્દુ ઝબાનમેં.

છપાનેવાલે

એમ. આર. જાગુષ્ટે, બુકસેલર્સ.

તીન દરવાજા—અમદાવાદ.

દુસરી બાર કાપી ૨૦૦૦

યહ કીતાબ જેઠાલાલ દેવશંકર દવેને અપને ભાગ્યોદય પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમેં છાપી. ઠે. ખાડીયા—અહમદાબાદ.

સને ૧૯૨૧ હીજરી ૧૩૩૯ સંવત ૧૯૭૭

કિ. ૦-૧૨-૦.

દી બા ચા.

બએત.

મકદુર હમેં કબ હએ તેરી હમ્દો સનાકા.
હક્કા કે ખુદાવન્દ હએ તુ અરઝો સમાકા.
ઇનસાન ઝઇફુલ બુનયાનકી કયા મજાલકે,
પએદા કરનેવાલેકી તારીફ કર સકે.

બયેત.

તેઝપર હએં તાએરે વહમો ખીયાલ.
ઉનકે પર જલતે હુંએ ઉડનેસે મહાલ,

ઇન દીનોંમેં એક અંગરેઝકો હીંદુસ્તાનકી ઝબાન સીખનેકા શઓકથા, ઓર આગે હીંદુસ્તાન જન્નાનશાનમેં કે હકતાઆલા ઇસે અમન ઓર અમાનમેં રખે. ઇન બાતોંકા કુછ ચરચા ન થા ઇસ વાસ્તે નીયાઝમંદ દરગાહે ઇલાહી બંદએ "મેહરચંદ" કોમ કા ખતરી લાહોરીને બસબબે ખુરશકે "કેનલી" સાહેબ કે સાથ રહા કરતાથા, ઓર સાહેબે મમદુહકો ઇસ ઝબાનકે સીખનેકા શઓક હુવા, સો હરચંદ મંએને તલાશકી પર ઇસ ઝબાનમેં કોઈ કીતાબ, જો રોજમરરા બોલનેકે મવાફીકકે ખાસો આમકી સમજહમેં આવે બહમ ન પહોંચી. લાચાર ઇસ હેચમદાનને મવાફીક અપની અકલો લીયાકતકે કીસ્સએ આઝરશાહ સમનરૂખ બાનોકા, ફારસી ઝબાનમેં તરજુમા કરકે "નવ આઇન હીંદી" નામ રખા. ઓર દાનીશમન્દાને વાલા મનશસે યે ઉમેદ હયે કે અગર ઇસમેં કુછ ભુલ ઓર ખતા માલુમ હોવે તો અયેબ ગીરી ન કરેં બલકે સાથ ઇસ્લાહકે પરદે પોશી કરે.

તારીખ.

સરાપા અગર ઇસ્મેસેહેવો ખતા હયે,
તો સાહબ દીલોંસે ઉમીદે અતા હયે,
કહી મુજસે હાતીફને તારીખ ઇસ્કી,
બયાં કર તુ આ મેહેર કીસ્સેકો જલદી.

કીસ્સા મલીક મોહમદ
ઔર
ગેતી અફરોઝકા.

આગાઝ દાસ્તાન—વીલાયત ખુલ્દ નશાન હીંદુસ્તાનકા એક પાદશાહ "આઝરશાહ" નામ અદલો ઇનસાફમેં બીચ તમામ આલમકે મશહુરો મારૂફથા. લેકીન કોઈ બેટા જીસસે દુનીયામેં નામ બાકી રહે નથા. ઇસિ વાસતે હમેશા દીલગીર રહેતાથા, ઔર ફકીરાને ખુદા પરસ્તકી ખીદમત, હમેશા જાનો દીલસે કરતાથા, કે શાયદ કીસી અલ્લાહકે દોસ્તકી દોઆસે મુરાદ હાસીલ હોવે. જો એક મુદત ઇસી તરેહ ગુજરી, ઔર મુરાદ હાસીલ ન હુઈ. એક રોઝ આધી રાતકે વક્ત પાદશાહકે દીલમે યેહ ખીઆલ આયા કે ઇતની ઉમર મએને યુંહી ગફલતમે ખોઇ; મેરે બાદ કોઇ અએસા નહીં કે વારીસે તખ્ત હોવે, ઔર ઇસ ઝીંદગીકા એકદમ ભરોસા નહીં.

કત્આ.

હએ ઝીંદગી હુબાબકે માનીંદ એક નફસ,
ક્યા સએરમેં જલાંકી કરે ચશ્મવા કોઇ.
આબેરવાંકી તરેહ રવાં હએ સદા યેહ ઉમ્ર,
નાઝાં હો અએસી ઉમ્રપે અએ મેહર ક્યા કોઇ.

અબ યેહ બેહતર હએ કે કીસી જંગલમેં જાકર બાકી ઉમર હક્તઆલાકી બદગીમેં સર્ફ કરૂં. જબ યેહ ખીઆલ દીલમેં આયા, ઉસી વક્ત તાજ શાહીકા સરસે ઉતારા, ઔર લીબાસ ફકીરીકા પહેનકે જંગલકે તરફ રવાના હુવા, ઔર અપને અહેવાલસે કાસીકો ખબર ન કરી, કોસ દોએક જાકે ક્યા દેખતા હએ કે એક પીર ઝઇફ સબ્ઝપોશ કુઝ પુશ્ત નીહાયત ઝઇફીસે અસાકે બલ આહેસતા અહેસ્તા ચલા આતા હએ નઝદીક આનકર કહા, "અએ આઝરશાહ અસ્સલામો અલેકુમ" પાદશાહને સલામકા જવાબ દીયા ઔર કહા અએ પીર રોશનઝમીર, ઇસ ઝઇફીમેં કે ઉમર આપકી સવ સવાસો બરસસે ઝીયાદા માલુમ હોતી હએ, ઔર બગએર અસાકે કદમ ઉઠનેકી તાકત નહીં ઇસ આધી રાતકે વક્ત જંગલ ખતરનાકમેં ક્યું ફીરતેહો? ક્યા ખીઝર હોકે રાહ ભુલે હુવેકો રાહ બતલાતેહો? ઉસને કહા, અએ જવાન ન ખીઝરહું ન ઇલયાસ એક આદમી હું કે જહાનકે મકાને નાપાયદાર જાનકર અસ્સી બરસસે ઇસી વીરાનેમેં રહેતાહું, ઔર આગે મએ ઇસી જં-

ગલમેં ઠગથા, કે મુસાફીરોંકો મકરો દગાસે મારકર સબ માલ ઓર અસબાબ ઉનકા લેલેતાથા તીસ બરસ તક યેહી કામ કરતા રહા.

ઇતેફાકન એકરોઝ દો જવાન સુપીદપોશ રાહમેં મીલે તો મૈને યેહ જાનાકે યેહ જવહરી બચે હુએ ઇનકે પાસ મુકરર જવાહેર હોગા દગાસે ઉન દોનોંકો મારડાલા, તો ઉનકે પાસ સીવાએ બદનકે કપડોંકે ઓર કુછ ન નીકલા મએં ઉન જવાનોંકે મારનેસે બહોત પચતાયા, ઓર અપને દીલમેં કસમ ખાઇ કે, આજસે હરગીઝ તમામ ઉમર યેહ કામ ન કરૂંગા વહાંસે ઉસી વક્ત ઘરકો રવાના હુવા. ઇસિ અંદેશેમેં થા કે સીવાય ઠગ વીદ્યા કે ઓર હુન્નર મુજહે નહીં આતા, અબ મએં ખુરાક કીસતરેહ પએદા કરૂંગા? આગે જાકે દેખતા કયા હું કે, એક બડા અઝદહા કે બદનકે બોજહેકે બાયસ જગાસે હરકત નહીં કર સકતા, જંગલમેં મુહ ખોલે પડા હયે ઉસકો મએં દેખકર મુતઅજજીબ હુવા કે યેહ જાનદાર તો કુછ જગાસે સરક નહીં સકતા, દેખા ચાહીએ કે ઇસકે તઈ ખાનેકો કયુંકર પહોંચતા હયે? ઓર યેહભી મુંમકીન નહીં કે બગએર કુતકે જી સકે. મએં ઇસી અંદેશેમે થાકે એકાએક દેખતા કયા હું કે યક ટોલા હરનોંકા બીલા તહાશા દઓડાહુવા માનીંદ હવાકે ચલા આતા હુએ. ઓર એક શેર ઉનકે પીછે શીકારકે વાસ્તે ચલા આતા હયે. હરન અઝદહેકે મુંહકો પહાડકા દરા જાનકે શેરકી દહેશતસે સબ ખુદ બખુદ ઉસકે અંદર ધુસગએ! અઝદહાને ફીલફઓર મુંહ બંદ કરકે ઉન સબોંકા એક લુકમા કરકે હલકસે નીચે ઉતાર લીયા, ઓર ફેર આસમાનકે તરફ સર ઉઠાયા સો ઉસી વક્ત ખુદાકે હુકમસે એક છોટીસી બદલી ઉઠી, ઓર ખુબ મેંહ બરસા. અઝદહેને પાની પીકે આરામ કીયા ઓર વોહ શેર નાઉમ્મેદ હોકર જંગલકે તરફ ચલા ગયા. મએને યેહ દેખકર કહા, સુબહાનઅલ્લા, તેરી કયા કુદરત હયે કે; શેર ઝોરાવરને ઇતની મેહેનત કરી, ઓર કુછ હાસીલ ન હુવા. ઓર જાનદાર જો જુંબીશ નહીં કર સકતા, તુને રીઝક પહોંચાયા!

બએત.

તેરી કુદરતકા કરૂં દરિયાફ્ત હાલ,
હુએ ખીયાલે ખામ અપની કયા મજાલ.

અએ આઝરશાહ, મેરે દીલમેં જો યેહ તમામ વહમ હુવા થા કે. અબ ખાનેકો કયું કર પએદા હોગા સો અઝદહેકા અહેવાલ દેખકર યકીન હુવા કે જીસને જી દીયા હયે સો વોહ હર તરેહ રીઝકભી દેગા, ઓર બેઇખતીઆર મેરી ઝબાનસે યેહ શએર નીકલા.

તદબીરકા અયે દીલ તુ અબસ મુબતેલા હુવા.
તકદીરકા મીટતા નહીં હરગીઝ લીખા હુવા.

ઉસી વક્ત દુનીયા, ઓર અહેલે દુનીયાકી મોહબ્બતસે દીલ ઉઠાકર જંગલકો રવાના હુવા અબ શામ તક જો કુછ મયસ્સર હોતા હુએ સો તાકતે બદનકે વાસ્તે ખાકર ફરાગતસે ખુદાએતઆલાકી ઇબાદતમેં મશગુલ રહેતા હું ઓર ઇસ વક્ત શાહ ખીઝર અલેહીસ્સલામને તેરે પાસ ઇસ વાસ્તે ભેજા હુએ કે તુ જો બે અવલાદીકે ગમસે ફકીર હોનેકે ઇરાદેપર ઘરસે નીકલા હુએ સો યેહ ખીયાલ ખામ દીલસે દુરકર, કે તેરે નસીબમેં અવલાદ હુએ લેકીન ઝલાલા જો તેરી જોરૂ હુએ ઉસમે નહીં ખુતનકે પાદશાહકી એક બેટી સમનરૂખ નામ હુસનોજમાલમે માહે તમામ હુએ.

બએત.

ચાંદસે નીસબત જો દું ઉસકો નહીં ઇનસાફ હુએ,
ચાંદકે મુંહપર હુએ છાઇ ઉસકા મુખડા સાફ હુએ.

અગર ઉસસે તુ અપના બયાહ કરેગા તો અવલાદ તેરી હોગી. ઉસ બુઢેને ખીઝર અલેહીસસલામકે તરફસે યેહ પએગામ કહે કે કહાઃ—અએ આઝરશાહ અબ તુ ઘરકો જા રાત થોડી બાકી રહી, અગર સુબ્હો હોજાએગી તો તેરે નવકર તુજહે ઇસ હાલતસે દેખકર જાનેંગેકે દીવાના હો ગયા ઓર તમામ આલમ ખન્દા કરેગા યેહ બાત કહેકર આપ જીધરસે આયાથા ઉધરકો રવાના હુવા. આઝર શાહ, સમનરૂખ કે હુસનકી તારીફ સુનકર બીન દેખે આશક હુવા ઓર વહાંસે ફીરકર જીસ રાહસે નીકલાથા ઉસી રાહસે મહેલમેં દાખીલ હોકર પલંગપર સોરહા, ઓર અપને આને જાનેસે કીસીકો ખબર નકરી. દુસરે રોઝ દીવાને આમકે બાદ વઝીર ઓર અમીરોં દાનીશમન્દ સાહેબે તદબીરકે તઇ ખીલવત ખાસમેં બીઠાકર બાતકી ઓર સમનરૂખપર આશક હોનેકી કએફીયત બયાનકી ખુજસતરાએ વઝીરને આદાબ બજાલાકર અરઝ કીયા કે મશરીકસે મગરીબ તક રૂએ ઝમીનકે તખ્તનશીન સર ઇરાદતકા ઈસ આસતાનેપર રખતે હુએં, અએસા કઓન હુએ કે, ઇનકાર કરે? પહેલે ઇસ મુકદદમેકે વાસતે બારગાહ આસમાન જાહસે કોઈ કાસીદ બ તરીકે નામે બરકે સમનરૂખકે બાપકે પાસ જાવે યકીન હુએ કે વોહ અપના ઇફતેખાર જાનકે ઝીનહાર ઇનકાર ન કરેગા ઓર મુબાદા જો ગુરૂરે સલતનતસે ઉસકે દીલમેં ઓર કુચ ખીયાલ આયા તો ફેર હરબ ઓર ઝરબસે જીસતરેહ મુનાસીબ હો કીયા જાવેગા. પાદશાહકો યેહ સલાહ પસંદ આઇ ઓર ફરમાયા કે અએ ખુજસતરાએ વહાં જાનેકે વાસતે તુજહસે બેહેતર, ઓર કઓન હુએ ! ખુજસતરાએને તસલીમાત બજાલાકર અરઝ કીયા જો ઇરશાદ હો, સો બેહેતર ઉસી વક્ત મુનશીસે શાહ ખુતનકે વાસતે નામા લીખવાયા, ઓર તોહફે અપને મુલકકે દેકર ખુજસતરાએકો રૂખસત કીયા.

નામા આઝરશાહકે તરફસે લે જાના ખુજસતરાએકા તરફ મુલ્કે
ખુતનકે સમનરૂખસે શાદી કરનેકે બાબમેં ઓર વહાંસે
સમનરૂખકો લાના તરફ અપને શેહેરકે.

બાદ હમદે કરીમે કારસાઝ કે જીસને દીનકે તંઇ નુરે આફતાબસે રોશની બખશી. ઓર શબકે તંઇ શમે અનવરસે મુનવ્વર કીયા, ઝાહેર ખાતીર દોસતી મુનાઝીરકી હુઇ અગરચે મુદતોંસે ફી માબએન વાસ્તા તવદદુદવ સફાકા મરબુત ઓર કદીમસે જાને બયાનમેં રીશતા મોહબ્બતો વીદ્યાકા મજબુત હુએ, લેકીન જો એક અરસેસે તરીકએ ખતો કીતાબતકા એક કલમ મસદુદ ઓર સીલસીલા નામાઓ પએગામકા મફકુદ હુએ. સા મરહુમ ઝાહેરીબીં અસલા ખીઆલ ઉપર હકીકત કારે મઆની કે નહીં લેજાતે બલકે જો બાતેં કે આલમે મોહબ્બત વ ઇતેહાદમે ગુંજાયશ વહમ વ ખીયાલકી નરખતી હોવે દીલમે લાતે હુંએ જો કે ઝમાનેમેં કોઇ શએ મોહબ્બત ઓર ઇખલાસસે બેહતર નહીં હુએ, ખુસુસ ઝહુર પાના ઇસ અસર શરીફકા પાદશાહોંમે કે બરગુઝીદા દરગાહ કીબરીયાકે હુએં, મુજબ અમનો આસાયશ ખલકુલ્લાહ હુએ, સો વાસતે મઝબુતી સીલસીલએ ઇરતેબાતો ઇતેહાદકે, ઓર ઇસતેહકામ સરરીશ્તા તવદદુદ વો વીદાદકે, ઝુબદતુલ ઉમ્ર ખુજસતરાએને ફુરસત ઇસ તરફકી પાઇ હુએ ઓર અમાનત રાઝ સર બસતાકે ઉસકે હવાલે હુએ બારયાબ ખીલવત ખાસકા હોકે તકરીર કરેગા ઉમ્મેદ કે પંજએ ઉરૂસે મુરાદ, બ હીનાએ કુબુલ રંગીન હોવે, ઓર શાહેદે મુદઆકા આગોશ ઇજાબતમે બએઠે, ઓર આઇંદા હમેશા રસમ નામા ઓર પએગામકા તરફએનસે જારી રહે—બ યેત—મુલ્કે મોહબ્બત રહે બસતા મુદામ, નામા બસ અબ ખતમ હુવા વસ્સલામ. ખુજસતરાએ બાદ તહે મરાહીલ વકતા મનાઝીલકે શાહેરખુતન મેં પહોંચા સો વહાંકા પાદશાહ યેહ ખબર સુનકે મુતઅજીબ હુવા કે અબતક કોઇ કાસીદ શાહેનશાહ હીંદુસ્તાનકા નહીં આયાથા, અબ ઉસકે આનેકા કયા સબબ ? ઇસી ગુફતગોમેથા કે અરઝ બેગીને આનકર અરઝ કીયા કે, હીંદુસ્તાનકે, પાદશાહકા એલચી મુલાઝેમતકે વાસતે દરેદવલતપે હાઝીર હુએ ફરમાયા કે આવે ખુજસતરાએ એલચીયાંન દાયદેદાકી તરાહ આદાબ બજા લાયા ઓર આઝરશાહકા નામા દેકે સબ હકીકત જો મુનાસીબ જાની સો ઝબાની અરઝ કી, ઓર તોહફા નઝર ગુઝારેને. પાદશાહને નામેકા અહેવાલ દરીઆફત કરકે નેહાયત ખુશીસે ફરમાયા કે જો કુછ આઝરશાહને લીખખા હમને કુબુલ કીયા લેકીન યહાં થોડે રોઝ આરામ કરો કે સફરકી માંદગી રફા હોવે, બાદ દો મહીનેકે તુમકો રૂખસત કરેંગે. ખુજસતરાએને ઇસ ખુશ ખબરીકે સુનતેહી નેહાયત ખુશદીલ હાકર કહા, બંદા તાબેદાર હુએ, કાસી તરેહ હુકમસે બાહેર નહીં જાના મીઝાજ

મુબારકમે આવે રૂખસત કીજીએ. ફેર ઝમીંબોસી કરકે વઝીર રૂખસત હુવા પાદશાહને અપને અહેલેકારોં કે તંઇ ઇરશાદ કીયા કે ખુજસતરાએ જબતક યહાં હુએ તબતક ઉસકે બાવરચીખાનેકા લવાઝેમા, ઓર સબ હમરાહીયોંકા ખરચ હરરોઝ બીલાનાગા પહોંચા કરે ઓર અસબાબ શાદીકા તૈયાર કરો વોહ મવાફીક ઇરશાદ આલી કે ખુજસતરાએકી દીલ જોઇસે ઝરા ગાફીલ ન હોતેથે, ઓર થોડે દીનોંમેં સબ લવાઝેમા શાદીકા મવાફીક શહેનશાહોંકે તૈયાર કીયા, ફેર પાદશાહને સમનરૂખકો લીબાસ ઉરૂસી પહેનાકર બહોત લઓંડીયાં આફતાબે તીલઅત ઓર ગુલામાને ખુબસુરત દેકર ખુજસતરાએકે સાથ રવાના કીયા. ઓર બીસ હઝાર અસપ બાદ દરફતાર મએ હુનેરી સાઝે.ઇરાક એ.ર હાથી બેશુમાર ઓર અછે તોહફે, ઓર અસબાબ બેકીઆસ ઓર બહોત ઉંટ ખઝાનેસે લદેહુએ દહેઝમે દેકર કહા, અએ ખુજસ્તરાએ, આઝરસાહકો મેરે તરફસે આજેઝી કરકે કહેના કે અગરચે યેહ અસબાબ તુમારે હુઝુરકે લાયક નહી લેકીન તુમ્હારી આરઝુકે મવાફીક સમનરૂખકો કનીઝગીકે વાસ્તે દીયા હુએ. ખુજસ્તરાએને ઇસ બાતકા જવાબ જો કુછ મુનાસીબથા, સો કહા ઓર રૂખસત માંગી. પાદશાહને સાત પારચેકા ખીલઅત મએ સરપેચ મુરસ્સા ઓર મોતીઓંકી માલા ઓર હાથી, ઓર ઘોડે, ઓર પાનસો ખીલઅત હરએકકે મવાફીક ઉસકી હમરાહીયોંકો દેકર ચશ્મપુર આબ હોકર રૂખસત કીયા. ખુજસ્તરાએ સનમરૂખકો સાથ લેકર મંઝીલ બ મંઝીલ અપને મુલ્કકો રવાના હુવા. ચંદરોઝકે બાદ અપને મુલ્કમે દાખીલ હુવા, શહેરકે નઝદીક એક બાગથા બાગ મુરાદ નામ જીસકે હરએક દરખ્તમે મેવે તરેહ તરેહકે મઓકે મઓકેસે મઓજુદ થે ઓર દરખ્તોંકી શાખોંપર તરેહ તરેહકે જાનવર બએઠે હુએ અપની અપની આવાઝમેં મસ્તથે ઓર ચમનમે કીસમ કીસમકે ફુલોંકી વોહ બહારથી કે વ.હજી વાહ વહાં ડેરા કીયા, ઓર આઝરશાહકો અપને આનેકી ખબર પોંચાઇ.

પાદશાહ ઉસ ખુશખબરીકો સુનકર નેહાયત ખુશ હુવા. ઓર હરતરફ શાદીયાને બજને લગે, તમામ શહેરમેં ઉમ્દા ફરશ બીછાયા. ઓર જાબજા કંદીલોં વગએરાંકી તઇયારી કરકે આઝરશાહ આપ અમીરોંકો સાથ લેકર મુરાદે બાગકે તરફ મુતવજહા હુવા સમનરૂખને પાદશાહકે આનેકી ખબર સુનકર અપને આદમીઓંસે કહા કે, બાગકે દરવાઝેસે શહેર પનાહકે દરવાઝેતક ઝરબફતકા તમામ ફરશ કરો ઓર આઝરશાહકે યહાં આનેકે બાદ વોહ તમામ ફરશો પુરશ ખએરાત કરકે ફકીરોં ઓર મોહતાજો કો તકસીમ કરદો, ઓર લઓંડીયોં પરીપએકરોંકે તઇ હુકમ દીયા કે, પાદશાહપર નીસાર કરનેકે વાસતે કઇ ખવાન જવાહેરકે તઇયાર રખ્ખો સો વોહ મવાફીક હુકમકે બજા લાએ, ઓર સમનરૂખને બાગમેં પાદશાહકે વાસ્તે એક તખ્ત ઝમુરરદકા ઓર એક તખ્ત

જડાવ લાલો ગવહરકા, ઓર એક તખ્ત સોનેકા સબ તરેહકે જવાહેરસે જડા હુવા બીછવાયા, ઓર તરેહ તરેહકે કપડેકા ફરશ કીયા. આઝરશાહને પેહલે ખુજસ્તરાએ વઝીરકે બગલગીર કીયા નેહાયત પ્યારસે ખીલઅત પાદશાહના મએ અપની દસ્તાર સરબસ્તાકે ઓર કમરકા પટકા, ઓર ખંજર ઓર તલવાર, ઓર ઘોડા બાદ રફતાર કે ઉસકે યાદગારથા મએ સાઝ મુરસ્સા ઇનાયત કીયા, ઓર બહોત મેહેરબાનીસે કહા, અએ ખુજસ્તરાએ જો તુ અપને ઉપર ઇતની મેહેનત ઇખતીઆર ન કરતા, તો ઇસકા વીસાલ હરગીઝ ન હોતા. ઉસને તસલીમાત કરકે કહા કે, યેહ સબ કામ આપહીકે ઇકબાલસે સરંજામ હુવા હએ, ઓર હમસે તાબેદારોંકી અગર સરકારકે કામમેં જાનભી કામ આવે તો દરેગ ન કરે. પાદશાહ ખુજસતરાએકી વફાદારીસે બહોત ખુશ હોકર તરફ બાગકે રવાના હુવા. સમનરૂખકી લઓંડીયોંને મોતી, ઓર યાકુત, ઓર ઝમરરૂદકે ખ્વાન પાદશાહકે ઉપર તસદ્દુક કરકે ખએરાત કીયે, ઓર અંદર જાકર જો દેખા તો તમામ દરો દીવાર મોતી, ઓર જવાહરસે આરાસતા હોરહે હયેં ઓર હરતરફ તરેહ તરેહકે [illegible] ફરશબિછે હયેં ! આઝરશાહ યે ઠાઠ દેખકર નેહાયત ખુશ, ઓર મહફુઝ હુવા આગે જાકર જો દેખા તો એક સેહ દરીમેં નાઝકી મીનાકારીકે તખત પર બયેઠી હયે, ઓર લઓંડીયાં પરીપએકર આસ પાસ દસતબસતા ખડી હયેં. ઓર દો તખત લાલો જવાહરકે, ઓર યેક તખત સોનેકા જડાવ બીછા હયે સમનરૂખને આઝરશાહકે તઈ દેખકર ઘુંઘટ ખીંચ લીયા, ઓર તખતસે ઉતરકર ઝમીનપર ખડી હુઇ, ઓર લઓંડીયોંકો ઇશારા કીયા, ઉન્હોંને પાદશાહકો તખતપર બોઠાયા સો. પાદશાહને તખતપર બયેઠતેહી યેહ બયેત હસબે હાલ પડી.

બયેત.

આશકસે અપને ઇતના તુ મત કર હીજાબ જાન,
મુખડા ઝરા દિખાદે ઉઠાકર નીકાબ જાન.

સમનરૂખને શરમસે ઇસ બાતકા જવાબ કુછ ન દીયા. આઝરશાહને ઉસકા હાથ પકડકર તખતપર બીઠાયા, ઓર દારોગાકો હુકમ કીયા કે, જશનશાહાનાકી તઇઆરી કરો વઝીરને દો લાલ મુબારકબાદ કહેકર નઝર ગુઝરાની ફેર સભોંને અપને રૂતબેકે મવાફીક નઝરેં દી. પાદશાહને સબકી નઝરેં લેકર હરએકકે મરતબે મુવાફીક ખીલઅત દેકર સરફરાઝ કીયા ઓર સમનરૂખકો હઝારોં ખુશી ઓર શાદીસે શાદીયાને બજાતે હુએ સાથ કમાલ ઓર હશમતકે અપને બુઝરગોંકી રસમકે મવાફીક સબ રસમ કીએ. શહેરમેં લેજાકર મહેલમેં દાખલ કીયા ઓર બાદ અકદ નીકાહકે તરીકે બુઝરગોંકે બજાલાએ, ઓર ખુજસ્તારાયેકી કબીલાને સમનરૂખબાનોકી મુલાઝેમત હાસીલ કરકે નઝર ગુઝરાની. સમનરૂખ બાનો કુબુલ કરકે ઉસી વક્ત ખીલઅત ખાસ અપની પેશાકકી બુરકે

સમેત, ઓર એક સોનેકી કુરસી ઓર મોતીઓંકી માલા, ઓર એક સુફેદ હાથી જો દહેઝમે આયાથા, મએ સુનહેરી સાઝ કે જીસકી તમામ અમ્મારી સોને ઓર જવાહેરસે મુરત્તબથી દેકર બહોત એઝાઝો ઇકરામસે રૂખસત કીયા. વોહ આફતાબ બજા લાકર અપને ઘરકો રૂખસત હુઈ, ઓર પચાસ તોડે અશરફયોંકે સમનરૂખ આનેપર નીસાર કરકે રાહમે ફકીરોંકો ઓર મોહતાજોંકો બાંટતી હુઇ ઘર ગઈ ફેર હુઝુરકે વઝીર ઓર ઉમરાઓંકે કબીલે મુલાઝેમત કરકે બાદશુઝારને નઝરોંકે દરજે બ દરજે સર ફરાઝ હુએ ઓર આઝરશાહને ખુદ અપને સરદારોંકો હરએકકે દરજેકે મવાફીક ઇનામ દીયા, ઓર ખએરાત કરનેકે વાસ્તે ખઝાનેકા દરવાઝા ખોલદીયા, ઓર ઇતની બખશીશ કરી કે ઉસ રોઝ કીસીકે દીલમેં કીસી ચીઝકા અફસોસ બાકી ન રહા. ફેર ખુદ બ દવલત બડે દહેશસે ફરાગત કરકે મહેલમે દાખીલ હુએ સમનરૂખને પાદશાહકો દેખકર મુહપર નીકાબ ખીંચ લીયા. પાદશાહ નઝદીક જાકર અપને હાથસે ઘુંઘટ ઉઠાકર દેખા, તો તમામ ચેહેરેપર પસીનેકે કતરે હુએ ઓર નાઝની પસીનેસે ઘબરા રહી હુએ ઓર કલેજા ધડકતા હુએ આઝ શાહને અપને રૂમાલસે ઉસકે મુંહકે પસીના પુછકર છાતીસે લગાયા ઓર કઈ બોસે લેકર લબો આરેઝકે કહા:—

અબીયાત.

અરક હુએ રૂખપે તેરે યા ગુલાબ ટપકે હુએ;
અજબ તો યેહ હુએ કે શોલાસે આબ ટપકે હુએ.
દેખા કર તુજહીકો મંઝુર હુઆ તો યેહ હુએ,
આંખે ન ખોલ તુજહ બીન મકદુર હુએ તો યેહ હુએ.
નાઝનીને યેહ દીયા શરમાકે આ દેરેશ જવાબ,
મુંહ લગાએ કઓન મુજહકો ગર નચાહે તુ મુજહે.

ફેરતો આપસમેં બડી દેરતક પ્યાર, ઓર મોહબ્બતકી બાતેં કરતે રહે. પીછલે પહેર ઘડી છેએક બાકી રહી. આઝ શાહને મહેલસે બરઆમદ હોકે સબ મુજરાઇયોંકા મુજરા લીયા ઓર સરેઆમ કંચનીયોંકે નાચ હોનેકા હુકમ કીયા. ઓર આપ વઝીરોં ઓર અમીરોં સમેત અલાહેદા મકાનમે તવાએફોંકે તાએફોંકે રકસ દેખને લગે. ઝલાલા આઝરશાહકી પહેલી કાબીલાને સમનરૂખકે આનેસે તએશ ખાકર અપને દીલમેં કહા કે, કુછ અએસા તદબીર કીજીએ કે, જીસમેં આઝરશાહકા દીલ સમનરૂખકી તરફસે આઝુરદા હોજાવે, નહી તો રાતદીન ઉસીકી સોહબતમેં મશગુલ રહેગા ઉસ નાબેકારકે પાસ એક પથ્થરકી અંગુશ્તરીથી, ઉસ્મેં યેહ, ખાસીઅતથી કે, કોઈ પાનીમેં ઘસકર પીએ તો ફઓરન દીવાના હોજાવે । ઉસકો ઉસ મક્કારને ઉસી પથ્થરકી અંગુશ્તરીકો પાનીમેં રગડકર એક અવરતકો બીસ હઝાર રૂપીએ દેને કરકે, કહાકે, જીસતરેહ સુનાસીબ

જાને ઉસતરેહ પીલાવે, વોહ લાલચી રૂપઓંકી તમાસે શરબત શગુનકે બહાનેસે પીલાઆઈ. ઉસ પ્યાલેકે પીતેહી સમનરૂખકે તમામ બદનકે રૂએ ખડે હુએ, ઓર એક દો ઘડીકે બાદ આંખોમેં નશાસા માલુમ હોનેલગા ઓર દીલભી ઘબરાને લગા ? સમનરૂખન બેતાબ હોકે પલંગપર લેટ ગઈ, ઓર લઓંડીઓકો પુકારકર કહા કે ઈસ વકત મેરા જી બહોત મચલાતા હએ, ઓર બદનમેં ઉડને બએઠની તાકત નહીં હુએ ? ખુદા જાને કયા સબબ હુએ ? ઉન્હોને ઉસ વકત લવીંગ ઓર ઈલાચી પાનમેં રખકે દીયા. લેકીન ઉસકા અહેવાલ દમ બદમ બદતર હુવા જાતાથા. શામકે વકત આઝરશાહ નાચ રંગ દેખકર મહેલકે તરફ રવાના હુવા. સમનરૂખકો પલંગપર લેટી હુઈ દેખકર સબબ પુછા ? ઉસને અવ્વલસે આખીરતક સબ અહેવાલ બયાન કરકે કહા. સુબ્હોસે તીસરે પહેરતક અછીથી પીછલી ઘડી ચારેક બાકી રહીથી કે, ખુદા જાને મેરેતંઈ કયા હુવા કે, લહેઝા બલહેઝા બીમારી બડતી જાતી હુએ ! બાદ એકાએક દીવાનગીકે આલહમેં બેહુદા બાતેં બકને લગી. આઝરશા સમનરૂખકા યેહ હુએવાલ દેખકર બહોત ગમગીન હુવા, ઓર તમામ શહેરકે હકીમોંકો બુલાકર સબ હુએવાલ ઝાહેર કીયા, ઓર સબોંને અકલો શઉરકે મુવાફીક ઈલાજ કીયા, લેકીન ફાયદા નહુવા, ઓર કીસીકી દવાને અસર નકીયા. તબ પાદશાહને શહેરકે સીયાને, ઓર જહાડને વાલોંકો બુલાયા કે, શાયદ જીનયા દેવયા પરીકા સાયા હોવે, ઉન્હોંને હરચંદ ધુની દી, ઓર પલીતે લીખકર જલાએ. ઓર મંતર પડાડકે હાઝીરાત કરી, પર કુછ ફાયદા ન હુવા. બલકે દમબદમ અહેવાલ બદતરથા, ઓર દીવાનગી ઝીઆદા હોતી જાતીથી સબ હકીમોં, ઓર સીઆનોને આદાબ બજાલાકર અરઝ કીયા, કે જીતના કુછ હમેં આતાથા હમને કુસુર નકીયા ! ઓર બાનોએ જહાંકો અબતક કુચ ફાયદા ન હુવા ખુદા જાને યેહ કયા ઈસરાર હુએ ? ઈસ બાતમેં હમ સબ લાચાર હુએ, મગર કંદહારમે એક બુઝરૂગ હુએ, સાહેબે કરામત, શેખ "સનઆન" નામ, કે રાત દીન હકતઆલાકી ઈબાદતમેં રહેતા હુએ, અગર વોહ આન કર કુછ તદબીર કરે તો યકીન હુએ કે આરામ હોવે.

પાદશાહને યેહ બાત સુનકર ખુજસ્તરાએ વઝીરકો કહાકે, તેરે સીવાએ યેહ કામ ઓર કીસીસે નહો સકેગા. તુ અબ જાકર ઈસ બુઝુર્ગકી જનાબમેં મેરે તરફસે બહોત આજઝી કરકે, શાયદ ઉસકે દીલમેં રહેમ આવે. ખુજસ્તરાએ ઉસી વકત કંદહારકો રવાના હુવા. કઈ દીનકે બાદ પહોંચકર શેખસે મુલાઝેમત હાસીલ કરી, ઓર સમનરૂખકા અહેવાલ ઝાહેર કરકે કહા કે, અગર આપ કદમ રંજા ફરમાવેં તો નેહાયત નવાઝીશ, ઓર મેહેરબાની હોગી શેખને જવાબ દીયા કે, બીસ બાઈસ બરસ હુએ મંએ ઈસ જગાસે નહીં ઉઠા, હકતઆલાકી બંદગીમેં મશગુલ રહેતાહું, મેરા ચલના યહાંસે દુસ્વાર હએગા,

ખુજસ્તરાએને આજઝીસે અરઝ કીયા કે, અએ હઝરત આપકે તશરીફ લે ચલેનેસે યેહ કામ હોગા, અગર મેહેરબાની કીજીએ તો બંદે નવાઝીસે બઈદ નહીં.

યેહ સુનકર શેખકે દીલમેં રહમ આયા હય, ઓર કહા અગર મેરે ચલનેસે યેહ કામ તુમ્હારા હોતા હુએ તો બહોત બેહતર દો રોઝ યહાં રહો, તીસરે દીન ચલુંગા. ખુજસ્તરાએને ઇસ બાતસે ખુશ હોકર વહાંપર મુકામ કીયા. શેખસુન આન અપને વાદેકે મવાફીક ખુજસ્તરાએકે સાથ રવાના હુવા. ચંદરોઝકે બાદ આઝરશાહકે શહેરકે નઝદીક પહોંચા. પાદશાહ શહેરપનાતક ઇસ્તકબાલ કરકે લેગયા, ઓર બહોત એઝાઝો ઇકરામસે બીઠાયા, ઓર સમનરૂખકા અહેવાલ બયાન કીયા. શેખને ગઓર કરકે કહા કે, મેરે દો મુરીદ હુંએ, એકકા નામ “ દાનાદીલ ” સો મુજહસે રૂખસત હોકર દખ્ખનકે તરફ સએરકો ગયા હુએ. ઓર દુસરેકા નામ “રોશનઝમીર” હુએ, સો વોહ ઉ--તરકે તરફ ગયા હુએ, અગર વોહ દોનોં યહાં હોતે તો સનમરૂખકો જલદી આરામ હોતા. ક્યું કે ઉન દોનોકે તઈ ઇન કામોમેં બડી દસ્તરસ હુએં, આઝરશાહને કહા, ઉન દોનોં કે મેહેરબાની કરકે બુલાયા ચાહીયે, શેખને અપને દોનો મુરીદો, કે નામ અલાહેદા અલાહેદા ખત લીખ દીએ. સો પાદશાહને અપને દો મુસાહેબોંકો હવાલે કરકે એકકો દાનાદીલકી તલાશમેં ભેજા ઓર દુસરેકો રોશનઝમીરકે બુલાનેકે વાસ્તે રવાના કીયા. શેખકે દોનોં મુરીદ અપને પીરકે ખત દેખતેહી પાદશાહકે મુસાહેબોંકે સાથ રવાના હુએ, ઓર ચંદરોઝકે બાદ આનકર પીરકી મુલાઝેમત હાસીલકી શેખને ઉન દોનોંસે સમનરૂખકી હકીકત ઝાહેર કરકે સેહત હોનેકી તદબીર પુછી ? ઉન્હોંને અપને દીલમેં ગઓર કરકે કહા, અએ મુરશદ ઉસકે ઉપર કીસી જાદુગરને જાદુ કીયા હુએ, ઓર ઉસે હરગીઝ કીસી ચીઝસે ફાએદા ન હોગા, મગર યેહ તજવીઝ હમારી અકલમેં આતી હુએ કે, અછી અછી કહાંનીઆ, ઓર બાતેં, ઓર નાદર નાદર કીસ્સે, ઓર દાસ્તાન ઉસકે રૂબરૂ બયાન કરેં. શાયદ કે ઉસકા દીલ ઉસકે સુનનેમેં મશગુલ હોવે, ઓર દીવાનગી જાતી રહે. શેખને કહા, તુમસે બેહેતર ઓર કઓન હુએ, જો કુછ તુમને દેખાહો, યા સુનાહો બયાન કરો. દાનાદીલને ઇલતેમાસ કીયા કે, એક મકાન અલાહેદા અએસા મુકરર હોવે, જહાં આઝરશાહ, ઓર સમનરૂખ, ઓર આપ સાથ બયેઠેં, ઓર કોઈ વહાં આને ન પાવે તો ઇસ બંદેને જો કુછ સુના હુએ, સો બયાન કરે. આઝરશાહને ઉસી ઘડી એક મકામ અલાહેદા, કે ગએરકા વહાં હરગીઝ દખલ ન હોવે. ખાલી કરવાકે સમનરૂખ બાનોકો વહાં પરદેકે અંદર બીઠાયા, ઓર આપ ચારોં શખ્સ પરદેકે બાહેર પાદશાહાના ફરશો ફુરૂશ બીછવાકે બએઠે. તબ શેખ બુઝુર્ગવારને કહા કે, અએ દાનાદીલ અબ તુ કુછ મુનાસીબ જાને સો બયાન કરના શુરૂ કર.

બયાન કરના દાનાદીલકા, કીસ્સા મલીક મોહમદ, ઓર ગેતી
અફરોઝકા રૂબરૂ સમનરૂખ ઓર આઝરશાહકે, ઓર
ગમ કરના સમનરૂખકા મલીકમોહમદકે હાલપર.

કહેતે હુએ કે, દાનાદીલને અપને મુરશદકી ઈજાઝત લેકર કહા, સુન અએ મલેકએઆફાક, મેરે ભાઈબંદોમેંસે એક શખ્સથા, "મલીક મોહમમ્મદ" નામ, હમેશા મુલકો, ઓર શહેરોંકી સએર કરતા, ઓર અકસર રાતોંકો કોહ, ઓર બીયાબાનમે રહે જાતા.

ઈત્તેફાકન એક રોઝ શહેર બાબીલકે નઝદીક પહોંચા. શહેર પનાહકે બાહેર એક સંગમરમરકા હઓઝ ખુશ અસલુબ મુસફ્ફા પાનીસે લબાલબ ભરા હુવા દેખા, ઓર ઉસકે કીનારેપર એક છોટાસા તખ્તા બગીચેકા થા, નેહાયત ખુશ તામીરકે જીસકે દરખ્તોંસેં તરેહ તરેહકા મેવા મુરાદપર થા, ઓર કયારીઓંમેં કીસમ કીસમકે ફુલ ફુલ રહેથે, ઓર દરખતોંકી ડાલીઓપર બુલબુલ ઓર કુમરી વગએરાં જાનવર અપને અપને આવાઝ બોલ રહેથે.

મસનવી.

ઉસ ચમનમેં જાબજા ફુલેથે ગુલ,
હરતરફથા બુલબુલોંકા શોરો ગુલ.
જાબજા નહરોંમે થા પાની રવાં.
સુબસુર્થી કુમરીઆં કુકુ કનાં.
સરવ હર ગોશેમેં ઈસ ખુબીસે થે.
કુમરીઆં શો જાનસે જીસપર ફીદા.

મલીક મોહમદને ઉસ બગીચેકી ખુબી, ઓર લતાફત દેખકર યેહ બએત પડી.

બએત.

મુલક હુએ યેહ બાગે રબ્બીલ આલમીં,
યાકે હુએ ફીરદોસ બરરૂએઝમીં.

શએર.

અગર ફીરદોસ બર રૂએઝમીંન અસ્ત,
હમીનસ્તો હમીનસતો હમીનસત.

વહાં તમામ રોઝ સએર કરતા રહા. વકત શામકે રફે ઈસ્તેહાકે વાસતે થોડા મેવા ખાયા, ઓર પાની પીકર રાતકો ઉસ મકાનમેં આરામ કીયા. આધી રાતકે વકત એકાએક ઉસકે કાનમેં શોરોગુલકી આવાઝ આઈ? આંખ ખોલકે દેખતા કયા હયે કે આસમાનકે તરફ મશઅલેં બેશુમાર રોશન હુએં ઓર ઉસ રોશનીમેં એક તખત ઉડા ચલા આતા હુએ, ઓર ઉસપર યેક પરી સવાર હયે મીસ્લે મહેતાબકે ઓર દુસરે પરીયાં માનીંદ સીતારેકે પાસથી, વોહ જલવા ઉસે નઝર આયા? દેખતેહી ગશ આગયા આહ આહ કયા સુરત નઝર પડી કે જીસકે દેખતેહી મીસાલે તસવીરકે ચશમવા કરકે સકુતકે આલમમેં આગયા,

અગરચે પરી ઓર પરીઝાદ હઝારોં ઉસ તખતકે ગીરદોપેશ થે, લેકીન વોહ શાનોશ વકત કુછ ઓરથી. મલીક મોહમ્મદ દેખકર મુતઅજીબ હુવા કે, ઇલાહી યેહ ક્યા ઇસરાર હએ? આલમે ખવાબ હએ, યાઆલમે બેદારી ઇસિ વકતસે સુબહોતક ઉસકી આંખ ન લગી. સુબ્હેકો શહેરમે જાકર વહાં કે લોગોંસે તમામ હકીકત રાતકી, ઓર ઉસ તખતનશીનકા નામોનશાં પુછા. જો શખશ કે જો ઉસ હકીકતસે આગાહથે, ઉન્હોં કહા અએ જવાન તુ ઇસિ ખીઆલમેં મત પડ વોહ પરસતાન કે પાદશાહકી બેટી હએ. ગેતીઅફરોઝ નામ સો ઉસ્ને, અપને બાપસે રૂઠકર યહાં નઝદીક કોહીસતાનમેં મહેલ તામીર કરકે રહેના ઇખતીઆર કીયા હએ, જો કોઇ આદમઝાદ વહાં જાતા હએ, ઉસે હએવાન મુલકત કર ડાલતી હએ. મલીક મોહમ્મદકે દીલમેં ઉસકે દેખનેકા શઓક ઓરભી ઝીઆદા હુવા, ઓર કહા ઉસકે મોહલમેં હએવાન હોકે રહેના ગનીમત હએ, સો ઉસી વકત કોહીસતાનકે તરફ રવાના હુવા વહાં પહોંચકર દેખા તો મહેલકા દરવાઝા બંધ હએ, ઇસને આવાઝદી. પરીઓંને શાહ પરીકે હુકમસે દરવાઝા ખોલદીયા. મલીક મોહમદને અંદર જાકર દેખા તો તમામ દર, ઓર દીવાર તમામીસે મુરતીબ કીયા હએ, ઓર સબ જગા ફરશ પાદશાહાનાસે ઝીનત કીયા હએ ઓર એક ઝમુરદકી ચવકીપર એક નાઝનીન ચવદવીં રાતકે ચાંદકે માનીંદ બએઠી હએ.

મસનવી.

ક્યા કરૂં સુરતકા ઉસકે મએં બયાં,
વસફ ઉસકા કરસકે ક્યુકર ઝબાં
સરવે કદ ગુંચે દહન નરગીસ નયન,
યાસમન રૂ ગુલબદન રશ્કે ચમન.
ઝુલ્ફથી આરીઝપે યુંબા પેચોખમ,
રાતદીન આકાર હુએ ગોયા બહમ.
ઝરદથા ઉસ રૂખકે આગે આફતાબ,
હુસનસે ઉસકે ખીજલથા માહતાબ.
સબ બદન ઉસકા ગરઝ મહબુબથા,
ક્યા કહું આગે સરાપા ખુબથા.

ઓર હઝારોં પરીઝાદ માનીંદ સીતારોંકે ઉસકે ગીરદોપેશ દસતબસ્તા ખડે હએ. મલીકમોહમદકો ઉસકી સુરત દેખતેહી ગશ આગયા, ઓર બેહોશ હોકર ઝમીનપર ગીરપડા પરીઝાદોને ઉસકે ચેહેરેપર ગુલાબ છીડકા, તો ઝરા હોશમે આયા ગેતીઅફરોઝને દેખા કે, મેરી છીકલપર ફીદા હએ. તખતકે પાસ સોનેકા કુરસી પડીથી, ઇશારા કીયાકે, ઇસપર બએઠ જા. મલીકમોહમદ નેહાયત ખુશ હોકર ઉસ ખુરસીપર બએઠ ગયા, ઓર રાતકો બાગમે રહેનેકા ઓર અપને આનેકા હાલ મુફસ્સીલ બયાન કીયા ગેતીઅફરોઝ ઉસકી બાતોંસે ખુશ હોકર

દેરકત બાતેં કરતી રહી. ફેર એક પરીઝાદકે તરફ દેખા કે, " રૂહઅફઝા " ઉસકા નામથા ઈશારા કીયા, સો વોહ એક શીશા શરાબકા લેઆઈ, ઓર દો દો પીઆલે ઉસને ગેતીઅફરોઝ, ઓર મલીક મોહમદકો પીલાઈ. ગેતીઅફરોઝને નશામેં મલીક મોહમ્મદકે તરફ દેખકર કહા કે, અગર તું રાઝીહો તો, સાકીએ રૂહઅફઝાકો તુજહે બખશું. ઉસને જવાબ દીયા:—

મીસરા–મુજહકો તો સીવા તેરે, નહીં કામ કીસીસે.

ગેતીઅફરોઝને કહા, અએ મલીક મોહમ્મદ મેરે તઈંભી યેહી આરઝુ હુએ કે, તુજહે અપને પાસ રખ્ખું, લેકીન આદમઝાદ બેસબરા હોતા હુએ; સો અપની બેસબરીસે દુખ પાતા હુએ; ઓર હમેંભી બદનામ કરતા હુએ;ઈસ વાસ્તે રૂહઅફઝાકો તુજહે દેતી હું; અબ ઉસકી મુલાકાતસે અએશો આરામમેં મશગુલહો. ઉસને કહા; મુજહે ઓર કીસીસે કામ નહીં.

આરઝુ મેરી જો હાસીલ હો તો મંએ ઈતના કરૂં;
પાસ તું બયેઠી રહે મયે રાતદીન દેખા કરૂં;

ઈન્હી ગુફતગોમેં દીન આખીર હુવા. રાતકે વકત ગેતીઅફરોઝને હુકમ દીયા કે, મલીક મોહમ્મદ ઓર રૂહઅફઝાકા બીછોના એક જાયે બીછાઓ. મલેક મોહમ્મદને હરગીઝ કબુલ ન કીયા, ઓર કહા અયે નાઝની મંએ તેરે દુરસે દેખનેમે બહોત ખુશ હું; યેહ બાત સુનકર બાગમે એક પાનીકા હ-ઓઝથા; ઉસકે ઈધર અપના પલંગ, ઓર ઉધર મલીક મોહમ્મદકા બીછવાયા, અલગરઝ મલીક મોહમદને વોહ રાત તો બ હજાર દુશવારી, ઓર બહોત નેહાયત બેકરારીસે કાટી; દુસરે રોઝ ઉસીતરેહ પાદશાહાના મજલીસ કરકે નાચ હોના શુરૂ હુવા, ઓર રૂહઅફઝા સાકી હોકે પીઆલા શરાબકા દેતીથી, ઓર મલીક મોહમદકો શઓકને અએસા ગલબા કીયા બેઈખતીયાર ગેતીઅ-ફરોઝકે કદમોપર જાપડા. ઉસને કહા, અએ મલીકમહોમદ ખબરદાર અએસા ન હોવે કે, કોઈ હરકત બેજા તુજહસે ઝુહુરમેં આવે, વ ઈલ્લા ઈસી વકત જાનવર હોજાએગા ! ફેર આદમી હોના બહોત મુશકીલ હુએ. બારે ઉસી વકત ઉસને જીવ તીંવ સંભાલકે સબર કીયા, લેકીન આશકકો કરાર કહાં ઘડી દો એકકે બાદ એક પરીઝાદ ગુલાબકા ફુલ લાઈ, સો મલીક મોહમદ ઉસકે હાતસે લેકર ગેતીઅફરોઝકે આગે લે આયા. ઉસને ફુલ લેનેકે વાસ્તે હાથ દરાઝ કીયા તો મલીક મોહમ્મદને ઉસકા હાથ પકડ કર ચુમા, ગેતીઅફરોઝને બહોત ગુસ્સે હોકર કહા, અએ કબુતર કમબખત, મંએ જો કહેતીથી કે, આદમઝાદ બેસબરકો હમારી મજલીસમેં રહેનેકા કયા કામ ? મલીકમોહમ્મદ ઉસી વકત કબુતરકી શીકલ બનકર ઉડા, ઓર મહેલકે કંગુરેપર જાબયેઠા તમામ રોઝ ગેતીઅફરોઝકે સામને ઉડતા ફીરા. લેકીન ઉસ બેરહમ જફાકારકો હરગીઝ રહમ ન આયા. લાચાર દુસરે દીન વહાંસે ઉડકર અપને ઘર આયા, સો ઉસકે આ-

દમીઓંને કબુતર જાનકર પકડ લીયા. ઉનમેંસે એક શખ્સને છુરી લે કર ચાહાકે ઝુબ્હા કરે ! દુસરેને કહા, અએ યારો એક કબુતરકે ગોશ્તસે કુછ પેટ ન ભરેગા, ઓર મુદતસે અહેવાલ મલેક મોહમદકા માલુમ નહીં, ખુદા જાને કહાં હુએ, સો ઇસ કબુતરકો અપને ખાવીંદકે નામપર તસદદુદ કરકે છોડદો, ઓર એક રોઝ દાનીશમંદને મુજહસે પુછતાથા કે, મલીકમોમદ કહાં હુએ ? મંએને જવાબ દીયા, કે એક મહીનેસે ગાયબ હુએ, ઓર કુછ અહેવાલ માલુમ નહીં ઉસને કહા ઉસ કમબખતકો મુલકોં શાહેરોં ઓર બીઆબાનો, ઓર પહાડોંકી સએરસે નેહાયત શઓક હુએ, અએસા ન હોવે કે, પરીઓંકે મહેલકે તરફ ગયા હોવે કે વહાં જો કોઈ જાતા હુએ, ઉસે વો જાનર બના દેતીહુએં ! શાયદ મલીકમોહમદ વહાં ગયા હોવે; અગર જાનવર હોકર આવે તો મુજહે ખબર કરના કે, મેરે યહાં એક માજુન હુએ ઉસકે ખાનેસે ફીલફઓર આદમી હોજાવેગા ! સબને યેહ સુનકર કબુતરકો ખાવીંદકે નામપર તસદદુક કરકે છોડ દીયા. મલીકમોહમદ ઉનકે પંજેસે રેહા હોકર શુકર બજાલાયા, ઓર વહાંસે ઉડકર દાનીશમંદકે ઘર ગયા. દાનીશમંદ મસનદપર બએઠા હુવા, અપની વીઝારતકે કારોબારમેં મશગુલથા ઓર આદમીઓંકી બડી ભીડથી યેહ ઉડકર અપને ચચા દાનીશમંદકી ગોદમેં જાબએઠા. સબ મજલીસકે લોગ યેહ અહેવાલ દેખકર મુતહય્યુર હુએ. કે જાનવર આદમીકે સાએસે ભાગતા હુએ ઓર યેહ કબુતર ખુદબખુદ ઇતની ભીડમે આનકર ગોદમેં બએઠા દાનીશમંદને અકલસે દરીઆફ્ત કીયા કે મલીક મોહમદકો પરીઓંને કબુતર બનાકર છોડ દીયા હયે સો યહાં આયા હએ ? નહીં તો કયા મુમકીનકે જાનવર ખુદબખુદ આદમીઓંમેં આવે ? દાનીશમંદ યેહ બાત દરયાફ્ત કરકે એક ખવાજાસરાકો કે “ કાફુર ” ઉસકા નામથા ઉસે હુકમ કીયા તો વોહ અંદરસે એક માજુનકા ડબ્બા સંદુકમેંસે નીકાલકર લાયા ઉસમેંસે થોડી માજુન કબુતરકે મુહમે દી. ફીલફોર લોટ પોટકર બદસ્તુર આદમીકી સુરત હોકર બોલને લગા દાનીશમંદને મલીકમોહમદકો ગલે લગાયા, ઓર બહોત નસીહત કરી કે, અબ કભી કોહીસ્તાનકે તરફ ન જાઈઓ. ઉસને કહા, અબ મંએ હરગીઝ ન વહાં જાઉંગા; ફેર રૂખસત હોકર અપને ઘર આયા સબ નવકર ચાકર ખાવીંદકો દેખકર બહોત ખુશ હુએ ઓર ઇતને રોઝ બાહેર રહેનેકી હકીકત પુછી મલીક મોહમદને કહા; તુમને ખુબ નમકહલાલી કરીથી કે મેરે ઝુબ્હા કરનેકે વાસ્તે છુરી તેઝકીથી જો કુછ રોઝ મેરે ઝીંદગી કે બાકીથે, તુમ્હારે હાથસે ખલાસ હોકે નજાત પાઈ ઉન્હોંને હએરાન હોકર કહા. આએ ખુદાવંત યેહ બાત આપ કયા ફરમાતે હંએ હમ બંદે તાબેદારોંકી કયા મજાલ કે, કુછ ગુસ્તાકી કરેં, બલકે જહાં આપકે પસીનેકી બુંદ ગીરે વહાં અપના લહુ ટપકાવેં.

મલીક મોહમદને અપને કબુતર હોને, ઔર યહાં આનેકા કીસા બનાયા કીયા, વોહ હાલ સુનકર, અપને દીલમે પશેમાન હુએ, ઔર જીસ શખસને કહાથા કે, કબુતરકો છોડદો, ઉસકી અકલપર સબને આફરીન કી. મલીક મોહમદને ઉસકો બહોત બહોત ઇનિઆમો ઇકરામ દીયા ઔર ચંદરોઝ અએશો અશરતસે અપને ઘર આરામ કીયા, ઔર કઈ રોઝકે બાદ, એક રોઝ ઉસકે દીલમેં યેહ ખીઆલ આયાકે ગેતીઅફરોઝ મુજહકો યાદ કરતી હોગી યા નહીં ફેર દોએક પીઆલે શરાબકે પીએ, કે શાયદ નશામેં યેહ ખીઆલ જાતા રહે સો પીછેહી ગેતીઅફરોઝકે મીલનેકા શઓક ઔરભી ઝીયાદા હુવા ! ઉસી વકત શીશા ઔર પીઆલા ઝમીનપર પટકકર આહ આહ કરને લગા, ઔર નેહાયત બેકરાર હોકર કોહીસતાનકે તરફ રવાના હુવા ! ગેતીઅફરોઝકે મહેલકે દરવાઝેપર જાકર પુકારા કે દરવાઝા ખોલો વહાંસે અવાઝ આઈકે તુ કઓન હએ ? બોલા મંએ મલીક મોહમ્મદ હું. વફાદાર પરીઝાદને મલીક મોહમદકા નામ સુનકર ફઓરન દરવાઝા ખોલ દીયા. ઉસને અંદર જાકે દેખા તો માનીંદ માહ દો હફતેકે તખતપર બએઠી હએ ઔર સેંકડો પરીઝાદ આસપાસ દસતબસ્તા ખડા હુએં.

ઉસને દેખતેહી મુસકરાકર કહા, અએ મલીકમોહમ્મદ, તુને બહોત મેહે-નત ખીંચી, અગર પહેલે અપને દીલમેં સોચતા ઔર મેરા હાથ ન પકડતા, તો ઇતના રંજ કયુ કર ઉઠાતા. અબ મંએને તુજહે અપને હાથ, ઔર પાંવ ચુમનેકી ઇજાગત દી, લેકીન ઝીયાદા હીરસ મત કીજીઓ કે, ફેર પશેમાની ન હોવે મલીક મોહમ્મદ યેહ બાત સુનકર બહોત ખુશ હુવા ઔર ખુદાકા શુકર કીયા, કે જીસકા દુરસે દેખના દુશવારથા, ઉસકે હાથ પાંવ ચુમને મયસ્સર હુએ !રાતકો ગેતીઅફરોઝને પલંગકે બરાબર ઉસકા પલંગ બીછવાયા, ઔર કહા અએ મલીકમોહમ્મદ ખબરદાર કોઈ હરકત તુજહસે હુઝુરમે ન આવે ઉસને કહા અએ જાન તુને હાથ પાંવ ચુમનેકી પરવાનગી દી હએ, અબ ઇસિકે સીવાં ઔર ગુસતાખી ન કરૂંગા. ફીર દો દો પીયાલે શરાબકે પીકર સો રહે પર મલીકમોહમ્મદકો નીંદ કહાંથી સાઅત બસાઅત દસતો પાકા બોસા લેતાથા, ઔર મુંહ ચુમનેકી હવસથી લેકીન જાનવર હોનેકે ડરસે જુરઅત ન કર સકતાથા, આખીર બેઇખતીઆર હોકે, મુંહકે પાસ મુંહ લેગયા, ઉસકે સાસકી ગરમીસે વોહ જાગ ઉઠી. ઔર હંસકર કહા અને અએ નાદાન તુ અપને કઓલપર કાયમ નહી, અભી જાનવર હોજાએગા, ઔર દેખના મેરા મોયસ્સર ન હોગા. બીચારા શરમીંદા હોકર પલંગપર સો રહા, ફઝરકે વકત દોનો આશકકો માશુક જાગે, તમામ રોઝ અએશો અશરતમેં કાટા, રાતકો બદસતુર ઉસી હએઓઝપર દોનોં આશકો માશુકકે પલંગ બીછે જબ ગેતીઅફરોઝ સો

ગઈ તબ મલીક મોહમ્મદને ઉઠકર ઉસકા હાથ અપની આંખોપર રખા ઓર મુંહકે તરફ નીગાહ કરકે કહા:—

ખુદા જાને ક્યા હોગા અંજામ ઈસકા,
મંએ બેસબ્ર અએસા હુ યેહ તું દખો હુએ !

ગરઝ ઉસને અપને તઈ થાંબા, પર દીલ ન થંબા તોહુબે ઈખ્તીઆર હોકર ઉસકા મુંહ ચુમ લીયા ! વોહ જાગ ઉઠી ઓર બહોત ગુસેસે ખફા હોકર કહા અએ મુરગાબી કમબખત તુને કયા કીયા મલીક મોહમદ ઉસી વકત લોટપોટકે મુરગાબી હોગયા ! સમનરૂખ યેહ બાત સુનકર બોલી કે, વોહ બીચારા કીસ કીસ મેહેનતસે કબુતરસે આદમી હુવાથા, સો ઉસ બેરહમને ફેર મુરગાબી કરડાલા, ખુદા જાને અબ કએસી કએસી મસીબતમે ગીરફતાર હોગા ! આઝરશાહા સમનરૂખકે હોશમેં આનેસે બહોત ખુશ હોકર શેખ સુનઆન ઓર ઉનકે મુરીદોકે કદમબોસ હુવા. અલગરઝ મલીકમોહમ્મદ મુરગાબી હોકર તમામ રાત ઉસી હુઓઝમેં રહા સુબ્હોકે વકત ગેતીઅફરોઝને ઉસકે તરફ દેખ કર કહા કે, અએ બેસબર. મેરા કહેના માનતા, તો ઈતના દુખ ન પાતા. અપને ચચાકે પાસ જા શાયદ કુછ ઈલાજ કરે, મલીકમોહમ્મદ અપને દીલમેં સમજહા કે અગર, સો બરસતક યહાં રહુંગા તોભી ઈસ બેરહમકો રહમ ન આવેગા; લાચાર વહાંસે ઉડકે શહેરકે તરફ રવાના હુઆ.

ઈત્તેફાકન વહાંકા પાદશાહ શીકારકો નીકલાથા રાહમે એક તાલાબપર શીકાર ખેલતાથા ઉસ મુરગાબીકો દેખકર શીકારકે વાસ્તે એક બાઝકો છોડા. મુરગાબી હરચંદ ભાગી પર બાઝકે હાથસે ખલાસી અપની ન દેખી લાચાર હોકે ઉસી તાલાબમેં ગોતા મારા. બાઝને ઉસકા પીછા કીયા, લેકીન હાત ન લગી, ઓર ઉસને દીલમેં કહા, કે જબતક પાદશાહ તાલાબકે કીનારે હુએ તબતક મેરા જાના મુનાસીબ નહીં પસ અએ બાનો જબ બાઝ ખાલી ફીરા, તબ પાદશાહ શહેરકો રવાના હુવા; રાહમેં થોડી દુરપર જાકર દેખા તો, એક મીર શીકારી ખાસે બાઝકો લીએ હુએ, ચલા આતા હુએ ઉસે દેખકર જહું જહલાકે બહોત ખફગીસે કહા કે, ઈસ ખાસે બાઝકો તુને શીકારકે વકત હઝીર ન કીયા; ઉસ તાલાબમેં એક મુરગાબી હુએ ઉસ બાઝકો લેજાકર શીકારકર કરલા, નહીંતો ખુબ સઝા પાવેગા વોહ પાદશાહકે હુકમકે મવાફીક ઉસી તાલાબપર આયા. મુરગાબીને જો દેખા કે પાદશાહ ગયા સો તલાબમેંસે નીકલકર શહેરકે તરફ રવાના હુઈ; ઓર ઉસ મીર શીકારીને કે મુતઝીર બએઠાથા; બાંઝકો ઉસકે પીછે છોડા ! મુરગાબી હરચંદ ભાગી, લેકીન બાઝને જહપટકે ચુંગલમેં પકડલીયા. બારે કુછ દીનો જો ઝીંદગી બાકીથી બાઝકે ચુંગલસે છુટકર ઉસી તાલાબમે ગોતા મારા, ઓર ફેર બાઝકે હાથ નલગી. જબ મીર શીકાર પીશેમાન હોકર ચલા, તબ વોહ મુરગાબી યાને

મલીક મોહમ્મદ તાલાબસે નીકલકર દાનીશમંદકે મહેલમેં જાકે કયા દેખતા હુએ શીકાર બાઝ બહોત શીકાર લાએ હુએં, ઓર મુરગાબી જો બાઝકે ચુંગલસે છુટગઈથી ઉસકા અફસોસ કરતે હુએં, મલીક મોહમદને અપની સબ હકીકત અપને કાનોંસે સુની, ઓર ખુદાકા શુકર કીયા. ફેર જીવ તીંવ લહુસે ભરા હુવા અપને ચચાકી ગોદમેં જા બએઠા. મજલીસકે લોગ દેખકર હએરાન હુએ કે અએસા જાનવર આદમીઓંકી સોહબતમેં કયું કર આયા! દાનીશમંદને ઝખમી બદન, ઓર પર તુટે દેખકર અકલસે માલુમ કીયા કે મલીકમોહમદ હુએ. પાદશાહકે બાઝને ઇસિકો પકડાથા ફેર આવાઝ કરી કે મલીક મોહમદ તુહીથા ? ઉસને પરોંકે ઇશારેસે કહા કે હાં. ઉસકે ચચાને જહીડકકર કહા અએ બદબખ્ત મંએ જો કહેતાથા કે ઉસ તરફ કભી મત જાઇઓ તુને મેરા કહા ન માના, અબ અગર કસમ ખાવે કે ફેર કભી વહાં ન જાઉંગા તબ મંએ તેરા ઇલાજ કરૂં ઉંસને દેખા કે બગએર કસમ ખાએ સુરત અછી હોનેકી મુમકીન નહી, ઉસકે ખાતીર સર હીલાયા ઉસને દેખા કે કસમ ખાતા હુએ સો દાનીશમંદને માજુનકા ડબ્બા મંગવાકર થોડી માજુન ખીલાદી; ખુદાકી કુદરતે કામેલાસે માજુન ખાતેહી ફીલફ્ઓર આદમી હોગયા! દાનીશમંદને કપડે મંગવાકે પહેનવાએ ઓર બહોત નસીહત કરકે કહા અબ મેરે પાસ માજુન નહીં હુએ અગર અબકે વહાં જાએગા તો ફેર મુજહસે અચ્છે હોનેકી ઉમ્મેદ મત રખીયો.

ફેર મલીકમોહમદ વહાંસે રૂખસત હોકર અપને ઘર આયા, નવકરોં ઓર ચાકરોંને દુરસે દેખા ઓર ઇસ્તકબાલ કરકે લે ગએ ઓર નસીહત કરકે કહા અએ ખુદાવંદ આપકે મીઝાજ મુબારકમેં યેહ કયા સવદા હુવા હુએ એક દીન ઉસમેંજી જાતા રહેગા ઓર તુમ્હારે ચચાને કસમ ખાઈ હુએ કે અબકી દફા મેરા ભતીજા મરજાએ પર મંએ ઝીનહાર અછા ન કરૂંગા, ઉસને કહા. મએં ઉનેભી કસમ ખાઈ ઓર તોબા કરી હુએ કે અબ હરગીઝ ન જાઉંગા. યેહ કહેકર ઝનાના મહેલમેં દાખીલ હુવા ઓર જો કુછ હાઝીરથા સો ખાકર આરામ કીયા, ઉસ તરેહ ચંદરોઝ અપને ઘર અએશો અશરતમેં રહા હર રોઝ અપને ચચાકે પાસ આયા જાયા કરતાથા. એકરોઝ આધી રાતકે વક્ત મહેલમેં બએઠાથા કે એકાએક આસમાનકે તરફ ગુલ હુવા યેહ સર ઉઠાકર દેખતા કયા હુએ કે ગેતી અફરોઝ સોનેકે તખ્તપર બએઠી હુઈ હઝારોં પરીઓંકો લીઈ હુઇ હવાપર ચલી જાતી હુએ મલીકમોહમદ અપની માશુકકો દેખકર બેતાબ હોગયા ઓર કહાં મએ અજબ અહમક હું અએસી મજલીસ છોડકર યહાં બએઠા રહું. ફેર ઉસી વક્ત ઘરસે બાહેર નીકલા ઓર નવકરોંસે ચચાકે મકાનકા બહાના કરકે કોહીસતાનકે તરફ રવાના હુવા, ઓર મહેલકે દરવાઝેપર પહોંચકર અવાઝ કરી સો પરીઓંને દરવાઝા ખોલદીયા. અંદર જાકે દેખા કે એક નાઝની સુરખ પોશાક પહેરની હુઈ અજબ સજ ધજસે બીલ્લોરકે તખતપર બએઠી હુએ સો મલીકમોહમદકો દેખ-

કર બોલી કે આઓ આઓ અછે વક્ત આએ કે, ઈસ વકત તુમ્હારી યાદમેથી ફેર અપને પાસ બીઠાકર તમામ હકીકત પુછી ? તો મલીક મોહમ્મદને એક આહ દીલસે ખીંચકર યેક બએત પડી.

દેખ તેરી દોસ્તીમે મુજહકો કયા સવદા હુવા,
એને તો હુરમત ગઇ, ઓર દુસરા રૂસવા હુવા.

ગેતીઅફરેઝકો યેહ બાત બહોત ખુશ આઈ, ઓર મલીક મોહમ્મદકે ગલેમે અપને હાથ ડાલકર દેરતક ઈખલાસકી બાતે કરતી રહી, ઓર મુંહ ચુમનેકી પરવાનગી દી. મલીકમોહમ્મદ ઇસ બાતસે બહોત ખુશ હુવા, ફેર એક બારગી આસમાનકે તરફસે શોરકી આવાઝ આઇ. ઈતનેમે હરકારેને ખબર દી કે, ફીલસુફ વઝીર તુમહારે બાબ " અશરશાહ " કા આતા હુએ. ઈસી ગુફતગોમેથે કે, ફીલસુફ વઝીર અશરશાહકા આ પહોંચા, ઓર આદાબ બજાલાકર અસરશાહકા ખત દીયા, તો ગેતી અફરોઝને ખત પડકર સર નીચા કર લીયા. ફેર ફીલસુફ ગેતીઅફરોઝકે તરફ મુતવજહા હોકર બોલા તુમને યેહ કયા ચાલ ઇખતીયારકી હુએ કે અપને નંગો નામોસપર નીગાહ ન કરકે આદમઝાદસે દોસ્તી પએદા કી હુએ, પરીકો આદમીકી સોબતસે કયા કામ ? ઇસતરેહ તુમહારે માબાપ તુમસે યત આઝુરદા હુએ તુમ હે લાઝમ હુએ કે યેહ ચાલ છોડ દો ઓર અપને ઘર ચલો કે, માં બાપ ભાઇ વગએરા તુમાહારે કબીલેકે લોગ તમામ દેખનેકો તરસતે હુએ, ગેતી અફરોજને બડી દેરકે બાદ સર ઉઠાકર ફીલસુફકે તરફ મુખાતબ હોકર બોલી કે તેરી નસીહત સબ સચ હુએ લેકીન ઉસ આદમઝાદને મેરે વાસતે અએસી અએસી મુસીબતેં ઉઠાઇ હુએ કહા નહી જાતા, બલકે કઇ બાર મએને ઉસે જાનવર કર ડાલા, તો તમામ આલમમેં ફઝીહત ઓર હુવા તોભી મેરી દોસ્તી ન છોડી, અબ મએં ઉસકી મુરવ્વતકી એહસાનમંદ હું અગર વોહ મુજહે કીસીકે બખશદે તોભી હરગીઝ ઈનકાર ન કરૂં એહ બાત કહેકે એકબારગી મલીકમોહમદકે ગલેમેં અપને હાથ ડાલકર દેરતક ઉસકા મુંહ ચુમા કીયા ઓર કહા, અએ વઝીર અગર એક માંબાપ કયા અગર સારા જહાંન મુજહસે આઝુરદા હોવે તોભી ઈસ આદમીકી સોબત. ઓર દોસ્તીસે હરગીઝ ન ફીરૂં ' ઓર આપને કઓલપર કાયમ રહું !

બએત.

જીઉં મરૂં રહું અપનેહી કઓલપર કાયમ,
ફીરૂં ન ઈસ્સે અગર મુજહસે સબ જહાં ફીરજાએ.

બલકે મએં અબ માબાપસે બેઝાર હું ઓર ઉનસે કુછ મતલબ નહીં રખતીહું; કહો કે, વોહભી મેરી મોહબ્બત અપને દીલસે દુર કરેં ! વઝીર યેહ જવાબ સવાલ સુનકર, ઓર અહેવાલ દેખકર બહોત દંગ હોગયા, ઓર કહા, લાનત

ખુદાકી હમપર જો કભી તેરા નામ લેવેં યા મુંહ દેખેં. ગેતીઆફ્રેઝને કહા કે, યેહ બાત તુ મેરે માંબાપસે કહેના કે, મએંસી તુમહારે મુંહ દેખનેકી રવાદાર નહીં અબ તુ ફેર આવેગા તો સઝા પાવેગા, વઝીર વહાંસે ઉઠકર મઆ લશકર અપને મુલકકો રવાના હુવા, ઓર અસરશાહકે પાસ પહોંચકર ગેતીઅફ્રેઝકા અહેવાલ જો દેખાથા સો કહે દીયા અસરશાહને બેટીકી હકીકત સુનકર, બહોત અફસોસ કીયા. સુન અએ સમનરૂખ, જબ ગેતીઅફ્રેઝને બાપકે વઝીરકો ઇસતરેહ રૂખસત કીયા, તબ મલીક મોહમદ અપને દીલમેં બહોત ખુશ હુવા, ઓર જાના કે, ગેતીઅફ્રેઝભી મુજહપર આશક હુએ; નહીં તો મેરી ખાતીર બાપકે વઝીરસે અએસી બે મુલાહેઝા ન હોતી. ગેતીઅફ્રેઝને કહા, અએ મલીકમોહમદ, દેખ તેરે વાસ્તે મએંને બાપકે વઝીરકો કીસતરેહ રૂખસ્ત કીયા? ફેર રૂહઅફઝાકો ઇશારા કીયા તો વોહ એક શીશા શરાબકા કે જીસકે પીતેહી આદમી બેહોશ હોજાવે લેવાઇ. વોહ દોનોંને પીકર દેરતક મોહબ્બત, ઓર ઇખલાસકી બાતેં કરતે રહે; ફેર ઉસી હઓઝપર પલંગપર લેટ ગએ.

ગેતીઅફ્રેઝને કહા; અએ મલીક મોહમદ ખબરદાર ઇસ બાતપર મગરૂર ન હોના કે મએંને ફીલસુફકો ઇસતરેહ દુર કરદીયા; ઓર ફેર કુછ હરકત નામુનાસીબ કરે. ઉસને કહા, અએ મહબુબ, અબ તુને મુહકે બોસે લેનેકી પરવાનગી દી હએ, મએં ઇસસે ઝીયાદા કુછ ગુસ્તાખી ન કરૂંગા, લેકીન આશકકો સબર, ઓર કરાર કહાં? જબ ગેતીઅફ્રેઝ સોઇ તબ ઉસને ઉઠકર દેખા કે, ઇસ શમારૂકા ચેહેરા પસીનેમે તરબતર હએ, ઓર અરકકી બુંદે સેજપર ટપક રહી હએં. મલીકમોહમદને બેકરાર હોકર યેહ બએત પડી.

બએત.

અરક હયે રૂખપે તેરે યા ગુલાબ ટપકે હએ,
અજબ હએ મુજહકો કે શોલેસે આબ ટપકે હએ.

ફેર ઉસકા મુંહ ચુમ લીયા, ઓર શહવતકે ગલબેસે નેહાયત બેકરાર હોકર ઇઝાર બંદકે પાસ હાથ લે ગયા; સો હાથકે લગાતેહી ચઓંક ઉઠી, ઓર તીવડી ચડાકર બોલી. અયે બેહયા હરચંદ સમજહાયા ઓર મનાયા પરંતુ અપની શરારતસે બાઝ ન આયા અબ ફેર કીસી ઓર બલામેં ગીરફતાર હુવા ચાહતા હએ. મલીકમોહમદ ઉસસે શરમીંદા હોકર ફેર પલંગપર લેટ ગયા સુબ્હેકે વક્ત જબ ચાંદ છુપા ઓર સુરજકી કીરન દીખાઇદી તબ ગેતીઅફ્રેઝ પલંગપરસે ઉઠી ઓર મલીક મોહમદકો સાથ લેકર બાગકી સએરકો આઇ, ઓર ચમનકે તખતોંપર, ટહેલના શરૂ કીયા ફેર સવારીકે વાસતે તખત મંગવાયા ઓર દોનોં આશકો માશુક ઉસપર બએઠકર શીકારકે વાસતે જંગલકે તરફ મુતવજહા હુએ, ઓર વહાં પહોંચકર પહેલે શેર ચીતે ઓર હરનકા શીકાર કરકે ફેર કબુતર

તીતર વગએરા પરીંદોકા શીકાર કીયા વહાંસે થોડી દુરપર પાદશાહકા એક પાકીઝા બાગથા વહાં જાકર કબાબ ઓર શરાબ તઈયાર કીએ ઓર ખા પીકર નાચ દેખનેમેં મશગુલ હુઇ વે જબ રાત હુઈ તો સારે બાગમેં રોશની કરવાઈ, ઓર જાબજા સુથરે ફરશેફુરશ બીછવાએ. શામસે સુબહોતક રાગ રંગ, ઓર નાચ કે સીવાએ. ઓર કુછ નથી. દો ઘડીકે બાદ વહાંસે ઉઠકર અપને મહેલમે દાખીલ હુએ. બાગકે માલી, ઓર ચવકીદારોંને અએસા તમાશા દેખા કે કભી ન દેખાથા સો ફરખુંદાશાહસે રાતકો સબ માજન ઓર મલીકમોહમદકા ઉસ મજલીસે પરીઓમેં દાખીલ હોનેકા મુફસ્સીલ બયાન કીયા.

યેહ સુનતેહી ફરખુંદશાહકો ગેતીઅફરોઝકે દેખનેકા શઓક હુવા, ઓર ઉસી વખત દાનીશમંદ વઝીરકો બુલવાકે પુછા કે, મલીકમોહમદ કહાં હએ ? ઉસને અરઝ કીયા કે, ઇન દીનોંમેં વોહ કમબખત ગેતીઅફરોઝપર ફરેફતા હએ, ઓર દોબારા જાનવર હોકર યહાં આયાથા, તો ઇસિ બંદએ દરગાહને એક માજુનસે આદમી બનાકર હરચંદ સમજહાયા, ઓર વહાં જાનેકો મના કીયા ઓર નસીહત કીયા, ઓર કહા કે ઉસ બેહુદા કામસે બાઝ આ, પર ઉસકી રીફાકતસે બાઝ નહી આતા, લાચાર હોકર ઉસકી ઉલફત મંએને છોડદી; વલ્લાહો આલમ અબ કીસ હાલમેં હએ. પાદશાહને ફરમાયા. અગર ફેર કભી આવે તો હમારી મુલાઝેમતકે વાસતે લાના, ઉસસે કુછ કામ હએ.

અલગરઝ એકરોઝ ગેતીઅફરોઝ જવાહિરખાનેકી મવજુદાતમેંથી. મલીકમોહમદસે પુછા કે, તેરે પાસભી કુજ જવાહરાતસે હએ ? ઉસને કહા, મેરે યહાં દો લાલ શબ ચીરાગ અએસે હએં કે રાતકો અંધેરમેં રખદીજીએ તો સારે મકાનમેં રોશની હોજાવે, ઓર જો કોઈ દુરસે ચમકાહટપર નઝર કરે તો બેશુબા યેહ જાને કે, ચીરાગ રોશન હએ નાઝનીન ઉન્કી બોલી કે કલ ઉન દોનો લાલોંકો યહાં મંગવાના કે મયેંભી દેખુંગી રાતકો બદસ્તુર દોનોંને ઉંસી સહેનખાનેમેં હઓઝકે કીનારેપર આરામ કીયા. ફજરકે વક્ત જબ માહતાબ છુપા ઓર આફ્તાબકી કીરન દીખાઇદી મલીકમોહમદને અપની માશુકાસે રૂખસત હોકે વોહ દો લાલ શબચીરાગ લેનેકે વાસતે ઘર આયા. તો નવકર ચાકર વગએરા દાનીસ્તા લોગ મુદતસે ઇતેઝારથે, ઉનહોંને અપને ખાવીંદકો દુરસે ઘોડેપર સવાર દેખકર બહોત ખુશીસે ઇસતકબાલ કરકે લે ગએ. મલીકમોહમદ સબકા સલામ ઓર મુજરા લેકે મહેલમેં દાખીલ હુવા, ઓર ખાના ખાકર એક સાઅત પલંગપર લેટા કે, ઇતનેમેં દાનીશમંદ વઝીર મલીકમોહમદકે આનેકી ખબર સુનકર, પાદશાહકે હુકમકે મવાફીક આપ બુલાનેકે વાસ્તે આયા. મલીકમોહમદ ફીલફઓર અપને ચચાકે સાથ હઝરત જહાંપનાહકે હઝુરમેં જાકર તસલીમાત બજાલાયા પાદશાહને

ફ્રરમાયા, અયે મલીકમોહમદ, અગર ગેતીઅફ્રોઝ કીસી તરહસે હમારી દાવત કબુલ કરે તો તેરે બાયસ હમભી ઈસકા જમાલ દેખને પાવે. મલીકમોહમદ સોંચ સોંચકર બોલા, અગર હઝરતકી મરઝી હુએ તો જીસતરેહ હોસકેગા. ઉસે આપકી દાવતમેં લાઉંગા.

ફેર પાદશાહને ફ્રરમાયા, શાહપરીકો હમારે તરફ્સે બહોત દોઆકે બાદ, કહેના, કે અગર એકરોઝ હમારી દાવત કુબુલ કરો કે નેહાયત મેહેરબાની હુએ. અલગરઝ મલીકમોહમદ રૂખસત હોકર અપને ઘર આયા, ઔર વોહ દોનો લાલ શબચીરાગ લેજાકે ગેતીઅફ્રોઝકો દીએ. ઉસને પસંદ કરકે અપને જવાહેરખાનેમેં દાખીલ કીએ, ઔર દાવતકા પએગામ સુનકે બોલી, અગર પાદશાહ પહેલે મેરી ઝયાફ્રત કબુલ કરે તો, બાદ મએભી ઉસકી દાવતસે ઈનકાર નકરૂં; નહીં તો મુજહે આદમીઓંકી બાદશાહકી દાવતસે કયા કામ હુએ. તબ મલીકમોહમદને ગેતીઅફ્રોઝકા ઈરશાદ કરના પાદશાહકી ખીદમતમેં પહોંચાયા ? તબ ફ્રરખુંદાશાહ બહોત ખુશ હોકર ઉસકી ઝીયાફ્રત કુબુલકીં મલીકમોહમદને વહાંસે ફીરકર પાદશાહકી દાવત કબુલ કરનેસે નાઝનીકો ખબર દી, તો શાહપરીને ઉસી વકત અપને સબ અહેલેકારોંકો બુલાકર ઝીયાફ્રતકી તઈયારીકા હુકમ દીયા, ઔર બબરચીકો બુલાકર અપને રૂબરૂ ફ્રરમાયા કે તરેહબતરેહકે ખાને ઔર કીસમકે કીસમકે પાકીઝાલવાઝીમેં પાદશાહકે તમામ લશકરકે વાસ્તે ખુબ, ઔર લતીફ્ર જલદી તૈયાર કરો ઔર હરએક અહેલેખીદમતકો ઈજાઝતદી કે ઈસાકે મવાફ્રીક સબ જીનસકી તૈયારી કરો; સો ઉસકે ઈરશાદકે મુતાબીક હરએક શખ્સ અપને કામમેં મશગુલ હુવા ઔર ગેતીઅફ્રોજને અપને બાપ ઔર ભાઈકે નામ ઈસ મઝમુનકા ખત લીખા ઔર કાસીદકે હાથ રવાના કીયા, કે ઈનદીનોંમે આપકી ખીદમતમેં પહોચનેકા ઈરાદા હયે, અગર કીસીકો મેરે લેનેકે વાસ્તે ભેજો તો મએં યહાંસે ઉસ તરફ્રકો રવાનાહુ, ઔર અબ ફ્રરખુંદાશાહકે ઈસ મુલ્કકા પાદશાહ હુએ મુજહે કહેલા ભેજા હુએ, કે મેરે દીલમેં એક વકત તુમ્હારે મેહેમાન હોનેકી આરઝુ હુએ તો મએને ઈસકી ઝીયાફ્રતકી તૈયારી કરી હયે, ઉમ્મેદવાર હું કે મેહરઅંગેઝ ઔર શોરઅંગેઝકો કઈ ખીદમતગાર સમેત યહાં ભેજ દીજીએ કે ફ્રરખુંદાશાહકીં ઝીયાફ્રતસે ફ્રરાગત હોકર ફેર આપકી ખીદમતમેં હાઝીર હુગી. જબ ગેતીઅફ્રોઝકા કાસીદ અસરશાહકે પાસ ખત લેગયા; ઉસને ખત પડકર નેહાયત ખફ્રગીસે ફ્રાડ ડાલા, ઔર કહા, મંએ ઉસ બેહયાકે પાસ અપના એક કુત્તાભી ન ભેજુંગા ખીદમતગાર વગએરાકે ભેજનેકા કયા ઝીકર હુએ ! ગેતીઅફ્રોઝકા કાસીદ પાદશાહકે ગુસ્સે હોનેસે નેહાયત પરેશાન હુવા ઔર નાઉમેદ હોકે ચાહા કે પીછે ફીરે. ગેતીઅફ્રોઝકેકે ભાઈને પાદશાહકી ખીદમતમેં તસલીમાત બજા લાકર અરઝ કીયા કે ગેતીઅફ્રોઝ હરચંદ નાલાયક ઔર સરા-

સર તકસીરવાર હએ લેકીન બુરદોંસે ખતા ઓર બુઝર્ગોસે આતા સમજકર આપકી ખીદમતમેં બખશીશકી ઉમેદવાર હયે. ફરખુંદાશાહને આપકા નામ સુનકે ઉસકે ઘર ઝીયાફ્તે ખાનેકી ખ્વાહશકી હએ. અગર મેહેરઅંગેઝ ઓર શોરઅંગેઝ વગએરોંકો ગેતીઅફરોઝકે બુલાનેકે મવાફીક ન ભેજેંગે વા અપકા હલકાપન હોગા.

અસરશાહને અપને દીલમેં સોચા કે, યેહ બાત સચ હએ; સો બેટેકે કહેનેસે શોરઅંગેઝ વ મેહેરઅંગેઝકો અછા અછા લીબાસ, ઓર તોહફા તોહફા જવાહેર જડાવ ગહેના ઝેવર પહેનાકર કઈ ખીદમતગરોં સમેત ગેતીઅફરોઝકે કાસીદકે સાથ રવાના કીયા, ઓર કહા કે; યેહભી મએંને ઉસી બદબખ્તકો બખશી, ફેર મેરે પાસ ન લેજે. વોહ આદાબ બજાલાકર ઉન હુરોંકો સાત લેકર ગેતીઅફરોઝકે પાસ આયા. ઓર વહાંકી તમામ હકીકત મુફસ્સીલ ઝાહેર કી. ગેતીઅફરોઝ ઉનકે આનેસે નેહાયત ખુશ હુઈ ઓર મલીકમોહમદકો કહા; જાકે ફરખુંદાશાહસે કહે કે, આજકે તીસરે રોઝ અપને સબ અમીરોં, ઓર વઝીરોં, ઓર તમામ લશકર સમેત મેરે ગરીબ ખાનેપર કદમ રંજા કીજીએ. મલીકમોહમદ અપની માશુકાકી ઈજાઝતસે ફીલફોર ફરખુંદશાહકે હુઝુરમેં જાકે આદાબ બજાલાયા. પાદશાહ ઉસકે આનેકા મુંતઝીરથા, બોલા અએ મલીકમોસમદ કયા ખબર હએ! નાઝનીંને જો પએગામ કહાથા સો ઉસને સારે સબ બયાન કીયા. તબ પાદશાહ મુસ્કરાકર બોલા કે ઉસને લશકરકી ઝીયાફ્તકી તકલીફ કીસવાસ્તે કી! મલીક મોહમદને ઈસ બાતકે દર જવાબ અરઝ કીયા કે, વોહ ખુદબદવલતકા તશરીફ લાના અપની સઆદત જાનતી હએ, તકલીફકા કયા ઝીકર હયે, લેકીન ઈતના કેસ દીયા હએ કે, કોહીસતાનપર હુઝુર કે હમરાહ દાનીશમંદ વઝીરકે સીવા ઓર કોઈ ન આવે કે પરીઝાદોંકો આદમીઓંકી સોહબતસે કમાલ નફરત હએ, તમામ લશકરકે લોગ પહાડકે નીચે ખેમે ખડે કરકે ઉતરેં. પાદશાહને સબ બાતે કબુલ કી, ઓર મલીકમોહમદકા એહસાનમંદ હુવા, દીલમેં કહેતાથા કે યેહ દો રોઝ જલ્દ ગુઝર જાએં કે ઉસ નાઝનીનકા દીદાર મયસ્સર હોવે.

ગરઝ જબ વોહ વાદેકા રોઝ આયા, તબ મલીકમોહમદને અપને દીલમેં કહા કે પહેલે મએં આપ જાકે દેખું કે ગેતીઅફરોઝને કુછ ઝીયાફ્તકી તઈયારી કરી હએ યા નહીં, સો ઉસીવકત સવાર હુવા ઓર ગેતીઅફરોઝકે દરવાઝેપર પહોંચકર આવાઝ કરી, તો પરીઓને ફઓરન દરવાઝા ખોલ દીયા. અંદર જાકે જો દેખા તો, તમામ બાગકી દીવારેં, સોને, ઓર જવાહેરસે ભરપુર હએં, ઓર છતોંપર મીનાકારીકા કામ અએસા હુવા હએ, કે વાહજીવાહ! ઓર તમામ સેહનમેં એક લખત તમામીકા ફરશ બીછા હએ, ઓર વોહ નાઝનીન એક સોનેકી કુરસીપર પાદશાહના લીબાસ પહેની હુઈ ઈસ સજસે બએઠી હએં કે,

જીસકી તારીફકા ઝબાનસે બયાન ન હોસકે. મલીકમોહમદને નેહાયત બેકરારીસે યેહ બએત પડી.

બએત.

કોઈ માનીકે સદકેહો કોઈ બેહઝાદકે સદકે,
બનાઈ જીસને યેહ સુરત મએં ઉસ ઉસતાદકે સદકે.

ગેતીઅફરોઝને મુસ્કરાકર કહા, આઓ અભી મએં તુમહારી યાદમેંથી, ઓર તુમનેભી મુજહે કીસીવક્ત યાદ કીયાથા મલીકમોહમદને ઉસ બાતકે દર જવાબ યેહ બએત પડી.

બએત.

શબકો નીંદ આઈ ન તુઝહબીન દીલકો રૂખ દેતા રહા,
શામસે મએં સુબહો દમતક કરવટે લેતા રતા ! !

ગેતીઅફરોઝ યેહ બાત સુનકર બાહોત ખુશ હુઈ, ઓર એક એક જામ શરાબકા દોનોંને પીકર દોતીન ઘડીતક આપસમે ઇખતીલાતકી બાતોંમેં મશગુલ રહે. ફેર ગેતીઅફરોઝને કહા, અએ યાર, શીતાબી જાકર ફરખુંદશાહકો કહે કે આજ આપને કદમસે ગરીબખાનેકો રોનક બખશો મલીકમોહમદ વહાંસે રવાના હુવા, ઓર પાદશાહકે હુઝુરમેં પહોંચકર આદાબ વ કોરનશકે બાદ. ગેતીઅફરોઝકા પએગામ ઝાહેર કીયા. પાદશાહને ઉસી વકત લશકરી તઈયારીકો હુકમ દીયા. નકીબોને તમામ લશકરમે ખબર કરી તો એકદમમેં સારા લશકર જમા હુવા, ઓર કુચકા નકકારા હુવા ફરખુંદાશાહને અપની સવારીકે વાસ્તે ઘોડા મંગવાયા.

મસનવી.

બયાં મએં કરૂં ઉસકી તારીફ કયા, કે જલ્દીકો જીસકે ન પહોંચે સબ;
હવાસેભી ઝયાદા હુવા વોહા શીતાબ, હુવા જીસ ઘડી શાહ પા દર રીકાબ.
સવારીકા ગર વસ્ફ કીજે બયાં, તો ફટતી હુએ લીખતે કલમકી ઝયા;
ગરઝ ફઓજકાથા ઝેબસ ઇઝદેહામ, ચલા શાહ જબ લેકે લશકર તમામ.
ચપો રાસ્ત ખાંસે સવારો કે થે, જો ગોલોંપે ગોલ ઓર પરોંપર પરે;
તો હરવકત સાઅત બસાઅત પુકાર, નકીબ ઉનસે કહેતેથે યું બારબાર.
પરેસે ન ઘોડે નીકાલે ચલો, જવાનો કદમકો સંભાલે ચલો;
ન આગે ન પીછે ન બેશો ન કમ, બરાબર બરાબર કદમ બા કદમ.

અલકીસ્સા જબ લશકર કોહીસ્તાનકે નઝદીક પહોંચા. પાદશાહને સબ લશકરીઓંકો હુકમ દીયા કે પહાડોંકે આસપાસ ખેમે ખડે કરકે ઉતરે, ઓર આપ દાનીશમંદ વઝીરકો સાથ લેકર મલીકમોહમદકે હમરાહ કોહીસ્તાનકે ઉપર રવાના હુવા, ગેતીઅફરોઝકે દરવાઝેપર પહોંચકર મલીકમોહમદને આવાઝ કરી, તો નાઝનીંને રૂહઅફઝાકો હુકમ દીયા કે, તુ જાકર દરવાઝા ખોલ દે. તો શાહપરીકે હુકમકે બરાબર રૂહઅફઝાને દરવાઝા ખોલા, ઓર જહુકકર પાદશાહકો સલામ કીયા.

ફરખુંદાશાહ ઉસકા જમાલ દેખકર આશક હો ગયા ઓર મલીકમોહમદકે તરફ નીગાહ કરકે બોલા કે, ગેતીઅફરોઝ ઈન્હીકા નામ હયે ? ઉસને જવાબ દીયા કે, યેહ ગેતીઅફરોઝકી અદના લઓંડી હએ, "રૂહઅફઝા" નામ હએ, હમેશા ઉસકી સાકીપરીમેં રહેતી હએ, પાદશાહને અપને દીલમેં કહા કે, જીસકી લઓંડીકા યેહ હુસ્નો જમાલ હએ, ખુદા જાને વોહ ખુદ કયેસી હોગી ! ઓર રૂહઅફઝાકે મુંહકે આગે નેહાયત હએરતસે માનીંદે સુરત નકશે દીવારકે ઉસી જગા શશદર ખડા રહા. બડી દેરકે બાદ જબ મલીકમોહમદને અરઝ કીયા કે, હઝરત અંદર ચલકે ચમનકી શએર કીજીએ, ઓર બાગકા તમાસા દેખીએ તબ એક આહ પુર દરદ જીગરસેં ખીંચકર યેહ જવાબ દીયા,

શેઅર.

મએં મહવે તમાશાએ રૂખે યાર ખડાહું,
હએરત ઝદહ જુંવ સુરતે દીવાર ખડાહું.

ફેર રૂહઅફઝાસે રમુઝકી બાતે કરતે હુએ અંદર જાકે જો દેખા તો, અજબ નાદર બાગ હયે કે, જીસકી રોનકા બાહારકા બેહીસ્તભી ન પહોંચ શકે, ઓર તમામ સહેનમેં એક ઝબ્ત મખમલકા ઝરબફ્તી ફરશ, ઓર ચારો તરફ સોનેકી દીવારોંપર મોતી, ઓર લાલ, ઓર યાકુત, ઓર ઝમરરૂદ, વગએરા જવાહેરાતકી અએસી અએસી તસવીરેં બનાઈ હએ જીસકી નકલ લીખનેમેં નકકાશેચીંકા ચએન જાવે. ઓર બલકે માની ઓર બહેઝાદ હા હા ખાવે, ઓર બાગકે ચારો કોનોંમે બીલ્લોરકે તખ્તોંપર લાલ, ઓર ઝમરરૂદકીં સુરાહીયાં રંગબેરંગી શરાબોસે ભરી, કતાર બકતાર રખ્ખી હએં, ઓર ઉનકે પાસ સોનેકે ચવકીયાંપર યાકુતકે પીઆલો, ઓર આબ ખારોંકી અજબ બહા હએં ગરઝ કે કદમ કદમપર તમામ બાગ અએસા આરાસ્તાથાકે, હુરાં બેહીશ્તી ઉસકે દેખનેકી આરઝુ કરતે હએ ઓર પરીયાં ઉમ્દા લીબાસ પહેને હુએ અએસી સઝધજસે જાબજા ખડી હએ કે દેખનેસે તઅલ્લુક હએં ફેર બાદશાહ વહાંકી સએરસે ફારીગ હોકે ગુલાબકે હઓઝકે તરફ મુતવજ્જા હુવા.

બયેત.

ચમનમેં જાકે જો ઉસને દેખા, હરએક બુલબુલ ચહેક રહાથા
કદમ કદમપર તમામ ગુલશન, ગુલોંકી બોસે મહેક રહાથા.

વહાં એક સંદલકે બંગલેમે યાકુતો ઝમુરરૂદક તખતપર ગેતીઅફરોઝ અપની સજ બનાએ હુઈ અએસી ધજસે બએઠીથી કે, આશક દેખતેહી જીદે. સોસરવે કદ ઉઠકે પાદશાહકી તાઝીમકી. પાદશાહને ઉસકા જમાલ દેખકર ચાહા કે, બેખુદ હોકે ઝમીપર ગીરે, લેકીન દાનીશમંદકે આશારેસે આપકો થાંબ રખા. ફેર નાઝનીભી તખતસે ઉતરકર સએર કરનેમેં ઉનકે સાત હુઉ સએર કરતે

કરતે એક મકાનમેં પહોંચે. એક લખત બીલ્લોરકાં ફરશથા, વહાં જાકે જો દેખા તો, એક જવાહેરકા બડા ચબુતરા હુએ, ઓર ઉસકે ઉપર અએસા ઉમદા ફરશ હુએ કે, પાદશાહને કભી ન દેખાથા! જાકર ઉસ ચબુતરેપર બએઠે. ચબુતરેકે ગીરદોપેશ હુઓઝ ગુલાબસે લબરેઝથે, ઓર જવાહેરકી મુરગાબીઆં વગએરાં જાનવર ઈસિ હીકમતસે બનાકર છોડ દીથી કે, ડુબતી નથી ઓર હવાકે ઝોરસે હરતરફ ફીરતીથી. પાદશાહને દાનીશમંદકે તરફ દેખકર કહાકે, મએને અપની તમામ ઉમરમેં અયેસા મકાન ઓર અએસી ચીઝે નાદાર નહીં દેખી. શાયદ તુમને કહીં દેખી ઉસને અરઝ કી કે, યેહ તોહફે પરીઆં સીવાએ ગએરોંકો મયસ્સર નહીં. ગેતીઅફ્રોઝને ઈશારા કીયા તો લઓંડીઆં ફીલફઓર શરાબકી સુરાહીયાં કે જીસકે પીતેહી બેખુદ હોજાવે, લેઆઈ શાહપરીને રૂહઅફઝાકો હુકમ દીયા કે, તુ પાદશાહકીસાકી હો, ઓર બઓકઅંગેઝ વઝીરકી. રૂહઅફઝાને પએહુમ દો તીન પ્યાલે પાદશાહકો પીલાઈ. દાનીશમંદને હરગીઝ ન પીયા. પાદશાહને દાનીશમંદકે તરફ દેખકર કહા કે દાનીશમંદ મેરે અદબસે શરાબ નહીં પીતા કે યેહ ઉઝરકા મકાન નહી.

બએત.

નહી હુએ ઉઝરકી જગા જો તુમને ઉઝર કીએ,
યેહ બઝમ વોહ હુએ કે સુફી હોતો શરાબ પીએ.

ઉસને કહા કે, જબસે મંએ બડા હુવાહું. તબસે શરાબ પીના છોડ દીયા હું, પાદશાહને અપને હાથમે શરાબકા પ્યાલા લે કે કહા, લે મએં તેરા સાકી હું ઉસને દેખા કે પાદશાહકી નેહાયત મેહેરબાની હુએ, અગર અબ શરાબ ન પીયુંગા તો ખુદા જાને કયા આફત આ જાએગી. ઈતનેમેં ગેતીઅફ્રોઝ બોલી, અએ દાનીશમંદ ઈસસે ઝીકાદા ઈસરાર સુનાસીબ નહીં, મગર કલામ શેખસાદીકા તુજે યાદ નહીં કે, "અઝતબા પાદશાહાં, પુર હઝર બાયદ બુવદ કે, ગાંહે બસલ્લામે બરંજદ, વગાહે, બદુશનામે ખીલઅત દેહંદ."

દાનીશમંદને લાચાર પાદશાહકે હાથસે શરાબકા પ્યાલા લેકર પીયા. ફેર ઝોકઅંગેઝને ઓર દો તીન પીયાલે પીલાએ ઈતનેમેં ગેતીઅફ્રોઝકે હુકમકે મુવાફીક ફ્વારે છુટને લગે. દો તીન ઘડી ફ્વારોંકે તમાશેમેં મશગુલ રહે, ફેર નાઝનીને ખાનેકી તયારીકા હુકમ દીયા તો પરીઓંને ફીલફઓર દસ્તર ખવાન બીછા કે સુન્હેરી, ઓર ઝમરૂદકી રીકાબીયોંમે કીસમ કીસમકે ખાને ઓર નાદર નાદર પુલાવ, ઓર માહીકે કબાબ, ઓર તરેહ તરેહકી પાકીઝા શીરની, ઓર ફ્રએરોઝેકી તશતરીઓંમેં તરેહ તરેહકે મુરબ્બે, ઓર તોહફા તોહફા અચાર દસ્તરખવાનપર કતાર બકતાર રખેં ફરખુંદાશાહ હરલુકમેપર વાહ વાહ કહેતાથા.

ફેર દાનીશમંદકે તરફ મુંહ કરકર આહેસ્તાસે કહા કે, મએંને ઇસ લઝતકા ખાના કભી નહીં ખાયા, ઉસને જવાબ દીયા કે, યેહ પરીઓંકે સીવાય ઓર કીસીકો મયસ્સર નહીં.

ગરઝ, જબ કે શરાબ, ઓર કબાબકે ખાને પીનેસે ફરાગત હુએ તબ પાદશાહને દોઆદી ગેતીઅફરોઝ બોલી; યેહ સબ આપહી કે કદમકી બરકતસે સરંજામ હુવા હએ, ઓર ઇસ ગરીબખાનેમેં આપ તશરીફ ફરમા હોનેસે અપને કબીલેમેં, બલકે તમામ જહાંમે મેરી ઇઝત ઝીયાદા હુઈ ફેર પરીઆં ઝોહરાજબી કે જીનકે હુસ્ન કે આગે માહ, ઓર ખુરશીદ શરમીંદા હોવે ઝરરીન પોશાક પહેને હુએ હાઝીર હુઈ, ઓર નાચ હોના શુરૂ હુવા, ઓર શાહપરીકે કારીંદોને પાદશાહકે તમામ લશકરકો અછે અછે ખાનેસે કે ઉન્હોને કભી ન ખાએથે સેર કીયા, ઓર સબ ઘોડે હાથી વગએરાકોભી મામુલકે મુવાફીક દાના ઘાંસ પહોંચાયા. કરીબ શામકે દાનીશમન્દને પાદશાહસે ખુફીયા અરઝ કીયા કે, અબ ઝીયાદા રહેના મુનાસીબ નહીં, એક સાઅતકે બાદ, ફરખુંદાશાહને ગેતીઆફરોઝસે રૂખસત માંગી. ઉસને કહા કે, અગર આપને ઇતની મેહેરબાની ફુનાકી હએ તો મેરી ખાતીર ઓરભી આજકી રાત યહાં રવનક બંખશીએ, પાદશાહકે દીલમેંભી યેતી આરઝુથી, સો દાનીશમંદ વઝીરસે ફરમાયા કે શાહપરીકી ખુશી હમેં હર તરેહ મંઝુદ હએ. આજકી રાત યહીં રહેંગે. ઉસને કહા જો મરઝી, ફેર નાચકે તમાશેમેં મશગુલ હુએ. રૂહઅફઝા દમબદમ પયાલએ શરાબ પાદશાહકો દેતીથી, ઓર ઝઓકઅંગેઝ દાનીશમંદકો, ગેતીઅફરોઝને કહા કે રૂહઅફઝા સાકી તમામ રાત આપકી ખીદમતમે હાઝીર રહેગી જીસતરેહ મીઝાજ મુબારકમેં આવે ઇસકે સાથ અએશો અસરત કીજીએ પાદશાહ યેહ સુનકે બહોત ખુશ હુવા ફેર રાત ગઈ, નાઝનીને હુકમ દીયા કે, એક ખાસ મકાનમેં પાદશાહકે લીએ પલંગ બીછાયો, ઓર એક જગા અલાહેદા દાનીશમંદકે વાસ્તે રૂહઅફઝાકો ઇશારા કીયા કે, તુ જાકે પાદશાહકી ખીમદતમેં રહે, ઓર ઝોકઅંગેઝકો દાનીશમંદ વઝીરકી, ઓર અપને આશક મલીકમોહમદકો સાથ લેકે ટહેલતે ટહેલતે બાલાખાનેપર ગઈ. વહાં એક અએસા મકાન પાકીઝા જવાહેરસે બનાથા કે જીસકી તારીફ બયાન ન હો સકે, ઓર ઉસમેં એક નાઝની ચવદા પંદરા બરસકી માનીંદ ચાંદ ચવદવી રાતકે એકસોનેકી જડાવ કુરસીપર ઇસિસજધજસે બએઠી હએ કે જીસકે દેખતેહી આદમીકે હોશ પુરા નહીં, ફરખુંદાશાહને ઉસકા હુસેન દેખકે નેહાયત હએરાનીસે પુછા કે ઇશ મહબુબકા નામ કયા હએ ? ગેતીઅફરોઝ બોલી કે, ઇસકા નામ મેહેરઅંગેઝ હએ. ઓર ઉસકી એક છોટી બહેન હએ. ઉસકા શેરઅંગેઝ નામ હએ, સહ દોનોંભી ફીલહાલ મુલકસે આઈ હએ પાદશાહને પુછા. શેરઅંગેઝ કહાં

હુએ ? ગેતીઅફ્રોઝને મેહેરઅંગેઝકી તરફ દેખા ઉસને અરઝ કીયા કે, અભી દો ચાર ખીદમતગારોંકો સાથ લેકર ચમનકે તરફ સએરકો ગઈ હુએ. ગેતીઅફ્રોઝને એક પરીઝાદકો ફરમાયા તો વોહ ઉસી વકત–શોરઅંગેઝકો બુલાલાઈ પાદશાહકી ઉસકે ચેહેરેપર જુહીં નીગાહ ગઈ તો, હુબહુ દોનોંકી એકહી સુરત દીખાઈદી, કુછ તફાવત નથા. પાદશાહ કભી ઉસકે તરફ દેખાતાથા, ઔર કભી ઉસકે તરફ ટકટકી લગાએ રહેતાથા.

બયેત.

કભી ઉસકી સુરતપે માયેલથા શાહ,
કભી ઉસકે ચેહેરેપે કરતા નીગાહ.

ગેતીઅફ્રોઝને દેખા કે, ફરખુદશાહ દોનોંકી શીકલપર બહોત ફરેફ્તા હુએ, મુબાદા મુજહસે ઉનકી ખવાહેશ કરે, ઇસિ વાસ્તે વો સએર કરતે કરતે પાદશાહકો છતપર લેગઈ વહાં એક જડાવ તખત રખાથા, ઔર ઉસકે ચારો કોનોંપર ચાર મોર મુશકો અંબરકે ઇસ હીકમતસે બનેથે કે ઉનકી ખુશબોસે તમામ બાગ મોઅત્તરથા ! પાદશાહને પુછા કે, યેહ તખત વહાં અલાહેદા કયું રખા હુએ ! ગેતીઅફ્રોઝ બોલી, યેહ તખત મેરી સવારીકા હુએ, અગર ઇસપર સવાર હોકર ચાહું તો મશરીકસે મગરીબ ઔર મગરીબસે મશરીકકો ઉડ જાઉં ! યેહ કહેકે પાદશાહકો સાથ લેકર તખતપર જા બએઠી; ઔર અપને સાથ દાનીશમંદ, ઔર મલીકમોહમદકોભી બીઠાયા, ઔર પાદશાહકી ખુશીકે વાસતે મેહેરઅંગેઝ. ઔર શોરઅંગેઝકો સાકી કીયા, તો ઉનહોંને બડે એક અંદાઝસે એક એક પયાલા શરાબકા સબકેતઈ દીયા નાઝનીનને ફરમાયા કે, થોડીસી પરીઆં હમરાહીકે વાસ્તે તઈયાર હોં. ઉસીવકત હઝારાં પરીઆં કે હર એક ચાંદકા ટુકડાથા, હાઝીર હુઈ, ઔર મશલઅચીઓંને મશઅલેં બેશુમાર રોશન કીં, ઔર વખતકે ઉઠાને વાલે ગેતીઅફ્રોઝકે હુકમસે તખતકો લેકર ઉડે. મેહેરઅંગેઝ ઔર શોરઅંગેઝને શરાબકે પયાલે દેકર સબકેતઈ અએસા મસ્ત કીયાથા કે બેખુદહોકે આપસમે બેલેહાઝ બાતેં કરતેથે.

અબયાત.

બેખુદીકાથા વહાં બાઝાર ગરમ,
નામકો ધુંડે નહીં મીલતીથી શરમ,
ગરમથા મતરબ નવાઈ સાઝમેં,
જલવગર માશુકથે સબ નાઝમે.

ગરઝ હરએક જગાકી સએર કરકે કરીબ આધી રાતકે અપને મહેલમેં દાખીલ હુએ. ગેતીઅફ્રોઝને ફરખુંદા શાહસે કહા કે, આપકો બ સબબ જાગનેકે તકલીફ હુઈ અબ ખવાબગાહમેં તશરીફ લેજાકર આરામ કીજીએ, પાદ-

શાહને ખવાબગાહમેં જાકર દેખા કે, તમામ મકાન અયસા આરાસ્તા કીયા હુએ કે વાહજી વાહ, ઓર ચારોં તરફસે ખુશબોકી મહેકાર આતી હુએ, ઓર એક ખાસે જડાવકે પલંગપર સેજ બંદ સીએહુએ હુએં; ઓર રૂહઅફઝા મા-નીંદ ચાંદ ચવદવીં રાતકે ફુલોંકી સેજપર બએઠી હુએ ઓર અતરો ગુલાબકી ખુશબોસે તમામ બદન મહેક રહા હુએ, સો પાદશાહકી તાઝીમકે વાસતે સર-વકદ ઉઠ ખડી હુઇ, પાદશાહ ઉસકા હાથ પકડકે પલંગપર જા બએઠા, ઓર કહા.

બએત.

અએ પરી નાંમે ખુદાં તેરી સજાવટ ખાશી.
બાંકી ધજ તીસપે ચેહ અંગીઆકી કસાવટ ખાસી.

ફેર ઉસકે ગલેમેં હાથ ડાલકે લબો દંદહાંકે બોસે લીએ, ઓર તમામ રાત અએસો અશરતમેં દોનો મશગુલ રહે, ઓર દાનીશમંદ અપની ખવાબગાહમેં જાકર બાવજુદ ઇસિ પરી વ ઝઇફ્રી કે ઝઓકઅંગેઝકા સેજ દેખતેહી ગશ ખાકર ગીરપડા. નાઝનીને, ઉસી દમ મુંહપર ગુલાબ છીડકકર ઉઠાયા, ઓર પલંગપર બીઠાકે દો તીન પયાલે શરાબકે પીલાએ, દાનીશમંદ ઉસકી સોહબતકો હફ્ત અકલીમકી સલતનતસે બેહેતર જાનકે તમામ રાત અએશોઅશરતમેં મશગુલ રહા, ઓર મલીકમોહમદને દેખા કે, ચેહ દોનોં અપને અપને માશુકોંકે સાથ અએશો નશાતમે મશગુલ હુએં તો આપભી ઉસ ઉમેદપર કે શાયદ હકત-આલા મેરે દરદકા ઇલાજકરે, યાને ઉસ બેરહમ સીતમગારકે દીલમેં રહમ આવે ગેતીઅફ્રોઝકે પાસ ગયા. ઉસને પલંગપર અપને પાસ બીઠાયા તો મલીકમોહમદને બએઠકે ચેહ બએત પડી.

બએત.

અપને માશુકોંસે સબબ અએશોતરબ કરતે હુએં આહ,
મુદદતોંસે અબ તલક હમ દરદ દુખ ભરતે હુએં આહ.

ચેહ બએત સુનકે ગેતીઅફ્રોઝકે દીલમેં રહમ આયા, ઓર કહા, અએ મલીકમોહમદ ના ઉમ્મેદ મત હો. ખુદાકી દરગાહસે ઉમ્મેદવાર રહો, કે ઉસસે સબ નઝદીક હુએ તેરાભી મતલબ હાસીલ હોગા, પર શીતાબી નકર “ દેર આયદ દુરસ્ત આયદ ” મુબાદા ફેર આજ તુજહસે કુછ હરકત સાદીર હોગી તો, પાદશાહ ઓર દાનીશમંદ અપને ચચાકે રૂબરૂ શરમીંદા હોગા, ઓર મુજહભી શરમીંદા કરેગા, ફેર દોનોં શરાબ પીકે એકહી પલંગપર આરામ ફરમાયા; જબ ગેતીઅફ્રોઝ સોગઇ, તબ મલીકમોહમદને શાહવતકે ગલબેસે ઉઠકર ચાહા કે, અપની મુરાદ હાસીલ કરો વોહ ચઓંક ઉઠી, ઓર કહેને લગી કે, અએ બેઅકલ યું હરગીઝ મકસદકો ન પહોંચેગા, ખવામખવાહ કયું રૂસવા હોતા હુએ ? વોહ બીચારા શરમીંદા હોકર ફેર લેટ ગયા; ફેર સુબહો હુઇ. ગેતીઅફ્રોઝને અપને પલંગપરસે ઉઠકે હુકમ દીયા કે, સબ મકાનોંકે

ફરશ તબદીલ કરકે બીછાઓ હુકમકી દેરથી કે ફરરાશોંને ઉસીવકત ફરશ અએસી જલ્દી બીછા દીયા કે ગોયા બીછા હુવાથા; પાદશાહ રાતકી ખુમારીસે અલકસાતા હુવા ઉઠા, ઓર મુંહ હાથ ધોકે ગેતીઅફરોઝકે પાસ આયા; ફેર દાનીશમંદભી રાતકી બેદારીસે આંખેં મલતા હુવા ઉઠા ઓર પાદશાહકે હુઝુરમેં હાઝીર હોકે તસલીમાત બજાલાયા; રૂહઅફઝા, ઓર ઝોકઅંગેઝભી પોશાકે બદલકે સાકીગીરીમેં હાઝીર હુઈ; ઓર એક જામ ખુમાર શકન સબકો પીલાયા, જબ દાનીશમંદકો પયાલે દેનેકી નવબત પહોંચી તબ ઉસને કહા;

ફર્દ.

સાકી મુજહે તુ જામ પયાપએ નદે અભી.
ટુક દેખલું કે કયા હએ તમાશા ખુમારકા.

ફેર ફરખુંદાશાહ બહોત શુકરગુઝારી કરકે રૂખસત હુવા, તો વોહ તાઝીમકે વાસ્તે દરવાઝેતક આઈ. વહાંસે પાદશાહ રૂખસત હોકે હાથીપર સવાર હુવા દાનીશમંદ ઓર મલીકમોહમદ ઘોડોંપર સવાર હોકે કુચકા નકકારા કરકે લશકર સમેત અપને શહેરમેં દાખીલ હુવા. ફરખુંદાશાહને દવલતખાનેમે પહોંચકર તમામ લશકરીઓંકો રૂખસત કીયા, ઓર આપ મહેલમે દાખીલ હુવા. ઓર મલીકમોહમદ અપને ઘર ગયા તો નવકર લોગ ઉસે ઘોડેપર સવાર દેખકે ખુશ હુએ, ઓર આપસમેં કહા, અલહમ્દોલીલ્લાહ કે અબકે મરતબે મલીકમોહમદ ખએરીએતસે ઘર આયા. ઓર મલીકમોહમ્મદ ઘોડેસે ઉતરકર ઘરમેં ગયા. રાતકો જો જાગાથા, જાતેહી પલંગપર સોરહા. તીસરે પહેર ફીર બેદાર હુવા ઓર કુછ ખાનેકો ખાયા, ઓર કપડે બદલે, ઓર અપને ચચાકે સાથ પાદશાહકે દરબારમેં ગયા. ફરખુંદાશાહને મલીકમોહમ્દકો અપને પાસ બુલાકે કહા કે, મેરેતઈભી ઝરૂર હએ કે ગેતીઅફરોઝકો એકદીન અપને ઘર મેહેમાન કરૂં. ઉસને કહા બહોત અછા. ફેર મલીકમોહમદકો ફરમાયાકે, અગર ગેતીઅફરોઝ હમારી દાવતતો કબુલ કરે તો હમ ઉસ્કો દાવદકી તકલીફ દે ઉસને કહા, અલબતા આવેગી. ઓર કુછ ઉઝરભી કરેગી, તો જીસતરેહ બનેગા ઉસ તરેહ ખવામખવા ઉસકો લાઉંગા. પાદશાહને ઉસીવક્ત ખાનસામાનકો બુલાકે ફરમાયા કે, ગેતીઅફરોઝ, ઓર ઉસકે હમરાહીઓંકો ઝીઆફતકે વાસતે મીરમુતબખકો તાકીદ કરો કે, જીતને કીસમ કીસમકે ખાને, ઓર તરેહ તરેહ કે લતીફ કબાબ, ઓર લવાઝેમાત જએસા જલ્દી તઈયાર કરેંગે, વએસાહી ઈનઆમે પાદશાહીસે સરફરાઝ હોંગે, ઓર ઉસીકે મુવાફીક સબ ચીઝોંકી તઈયારી કરો. વોહ તસલીમાત કરકે રૂખસત હુવા પાદશાહને મલીકમોહમદસે ફરમાયા કે તુમ મેરે તરફસે શાહપરીકો બાદ દોઆકે કહેના કે, જો નયામતે હકતઆલાને તુમકો બખશીં હએ વોહ હમકો મયસ્સર કહાં લેકીન યેહ આરઝુ હએ કે, એક વક્ત મેરે ગરીબ ખાનેકો અપને જમાલસે મુનવ્વર કીજીએ. મલી-

કમોહમ્મદ વહાંસે રૂખસત હોકે ગેતીઅફરોઝકે દરવાઝેપર જાકે પુકારા. અંદરસે આવાઝ આઈ, કઓન હએ? મલીકમોહમદ બોલા, મએં હું ફેર લઔંડીને મલીકમોહમદકા નામ સુનકે દરવાઝા ખોલદીયા, સો અંદર ગયા ગેતીઅફરોઝને અપને પાસ મસનદપર બીઠાયા, ઓર ફરખુંદાશાહકી હકીકત પુછને લગી મલીકમોહમદને કહા કે, પાદશાહને તુમહાંરે તઈં બહોત દોઆકે બાદ કહા હએ કે, અગર એક સાઅત મેરે ગરીબ ખાનેકો અપને જમાલસે રોશન કરો તો, નેહાયત મેહેરબાની હોવે. ગેતીઅફરોઝ બોલી અગર ઈસિ બાતમેં તુમહારી ખુશી હએ તો કયા મુઆયકા હએ, જીસવકત કહો, મંએ હાઝીર હું. મલીક-મોહમદ બોલા વોહ તુમહારી ઈંતેઝારીમેં ચશમ બરાહ હએં યેહ બાત સુનકે ઉસીદમ નાઝનીંને ફરમાયાકે તમામ પરીયાં ઓર પરીઝાદ તઈયાર હોવે ઓર આપ સુનહેરી પોશાક, ઓર ઉમદા ઝેવર સરસેપાંવતક પહેનકે તઈયાર હુઇ, ઓર મેહરઅંગેઝ હુર, ઓર શોરઅંગેઝ ઓર રૂહઅફ્ઝા ઓર ઝોકઅંગેઝકોભી અછે કપડે ઓર ઝરીયાન પહેનાકર તઈયાર કીયા, ઓર મલેકમોહમદકે તરફ મુતવ-જહાહોકર પુછા કે, તખતપર સવારહું યા ઘોડે પર? ઉસને કહા, જીસપર તુમહારી મરઝી હોવે. વોહ બોલીકે પાદશાહોંકે દરબારમેં તખતપર સવારહોં કે જાના અદબસે દુર, ઓર બેવકુફીસે નઝદીક હએ સો અપની સવારીકે વાસતે એક ઘોડા જલ્દ હવાસેભી તેઝ તર મંગવાકે સવાર હુઈ, ઓર મેહેર-અંગેઝ, ઓર શોરઅંગેઝ, ઓર રૂહઅફઝા ઓર ઝોકઅંગેઝકો ઘોડોંપર (કે સર તા પા જવાહેરમેં ગરકથે) અપની બરાબર સવાર કીયા ઓર મલેક મહમદ અપને ઘોડે પર સવાર હોકે હમારા હુવા. ઓર કરીબ એક લાખ પરી ઓર પરીઝાદ તરહ તરેહકે લીબાસસે અપનેતઈં સજે હુએ માનીંદ સીતારોંકે ઉસમાહકે ગીરદોપેશથે.

ગરઝ બડી ધુમધામસે જબ શેહેરપનાહકે નઝદીક પહોંચે, તબ મલીકમોહ-મ્મદને આગે જાગે પાદશાહકો ખબરદી. તો ઉસને આસામાનકે તરફ દેખા તો કુછ શોરો ગુલ માલુમ ન હુવા. ફેર મલીકમોહમદકે તરફ નીગાહ કરકે કહા, અભી શાયદ સવારી દુર હએ? ઉસને કહા કે, આપકે અદબસે તખ્તકી સવારી મવકુફ કરકે ઘોડેકી સવારીપર દરવાઝેતક પહોંચી હએ. પાદશાહ યેહ બાત સુનકે ગેતી-અફરોઝકી પેશવાઇકે વાસ્તે પ્યાદા પા દરવાઝેતક આયા, તો નાઝનીં ઘોડે પરસે ઉતરકે મેહેરઅંગેઝ શોરઅંગેઝ ઓર રૂહઅફઝાકો સાથ લેકર પાદશાહકે હમરાહ હુઈ, ઓર ફરખુંદાશાહકે લોગ પરીઓંસે છેડછાડ કરને લગે. શાહપરી દેખકર ખડી હોગઈ, ઓર પાદશાહસે મુખાતીબ હોકે કહા કે, આપકેતઈં માલુમ હએ કે પરીઓંકો આદમીઓંકી સોહબતસે નેહાયત પરહેઝ હએ. ઓર યહાં હમારા મહઝ તુમ્હારી ખાતરદારીસે હુવા હએ, ઓર યેહ લોગ જો જો પરીઓંસે ગુ-સ્તાખી કરતે હએં, અગર તુમારે મના કરનેસે બાઝ આવે તો બેહતર નહીં તો

એક સાઅતમેં સબ હુએવાન હોજાતે હુએં. પાદશાહને બહોત ગુસ્સે હોકર અપને લોગોંકો તાકીદ કરદી, ઔર આપ ગેતીઅફ્રોઝકા હાથ પકડકર બાગકે તરફ્ રવાના હુવા નાઝનીન બાગકી તઇઆરી ઔર ચમનકી તરાવટ દેખકર બહોત ખુશ હુઈ ચમનકે દરમીઆન એક બારાદરી સોને ઔર જવાહેરસે આરારતાથી, ઉસમેં મખમલકા ફ્રશ, ઔર કમખ્વાબકા છત ઈસ ખુબીસે લગાથા કે, જીસપર નઝર ન ઠેહેરે, ઔર આફ્તાબકી રોશનીસે બાદલકી ચમકાહટપર નઝર ન ઠયેરતીથી, સો ઉસ મકાનમેં દીલ ચસ્પમે બએઠે, ઔર લઔંડીઆં ઉમદા પોશાકેં પહેને હુએ, શરાબ પીલાનેમેં મશગુ હુઈ. ઔર કલાવંત ખુશ આવાઝ ગાને લગી.

અબ્યાત.

હરતરફ્ ગુલબાગ આતીથી સદા, હરતરફ્ ગુલશનકી આતીથી હવા;
એક તરફ્થા બાદએ ગુલગુંકા જોશ, એક તરફ્થા અંદલીબોંકા ખરોશ.
ગરમથા મતરબ નવાઈ સાઝમીં, જલ્વર સાકુકેથે સબ નાઝમેં;
એક તરફ્સે સરવ કરતી સરકશી, એક તરફ્ વાહ સરવેકદ લેતીથી જી,
હરતરફ્થી સાકીઓ મુલકે બહાર. બાસ્તોમ એક સખીશ્રે એકરાર.
ખુબરૂ સબ ગરમ નવશા નવશથે, નશએ મએમેં નીપટ બેહોશથે,
મસ્તીએ મએસે યહાંતક બેખબર, યેહ ન સોચા દીનો દુનીઆ હુએ કીધર.

ઈતનેમેં બાવરચીને આકે અરઝ કીયા કે, ખાના તઈયાર હુએ. ફરમાયા હાઝીર કરો; તો ખીદમતગારોંને સુફીદ અતલસકા એક ખાસા દસ્તરખવાન લાકર બીછાયા ઔર લઔંડીયાં ઝોહરાજબીં તરેહતરેહકે ખાને સોનેકે બાસનોંમે લાકર દસ્તરખવાનપર ચુન ગઈ. ઔર સોનેકે અંગેઠીઓમે ઉદ ઔર મુશ્ક અંબરકે જલનેસે તમામ મજલસ મોઅત્તર હોરહીથી. ગેતીઅફ્રોને જીસ ખાનેસે એક લુકમા લીયા તો અપને યહાંકે ખાનેસે લઝીઝતર દેખા. ફેર ખાનેસે ફ્રાગત હોકે હાથ ધોયા, ફેર લઔંડીઓને અતર લાકર હાઝીર કીયા તો, પાદશાહને અપને હાથસે રૂહઅફ્રોઝકે કપડોંપર અતર મલા, ઔર મેહેરઅંગેઝ, ઔર શોરઅંગેઝકે કપડોંપર ગેતીઅફ્રોઝને લગાયા, ઔર અપને આશકકે તરફ્ દેખકર બોલી કે, અગર તેરે દીલમેં આરઝુ હુએ તો મેરે કપડોંપર અતર લગા. મલીકમોહમદને નેહાયત ખુશીસે પાદશાહ, ઔર દાનીશમંદકે રૂબરૂ અપની માશુકેકે બદનપર અતર મલા. પાદશાહને ગેતીઅફ્રોઝકે તરફ્ દેખકર કહા કે, જો ન્યામતેં, ઔર લાલો જવાહેર તુમંકા મયસ્સર હુએં સો હમ લોંગોકા કંહા અગરચે યેહ ઝીયાફ્તકા સરંજામ તુમ્હારે લાયકનથા પર તુમને મહેરબાની કરકે અપને કદમસે મેરે ગરીબ ખાનેકો રોનક બખશી ઉસને જવાબ દીયા કે હઝરત લાલો જવાહેર સબ પથર હુએં, તો હમકો પથરોંસે કુછ કામ નહીં, ફકત આપકી મેહેરબાની દરકાર હુએ. યેહ બાતચીત કરકે એક સાઅતકે બાદ, બાગકી સએરકા ઉઠે, તો આપસમેં પ્યારો મોહબ્બતકી બાતેં

કરતે હુવે શામતક ચમનકે તખતોંપર ટહેલતે રહે ફેર ઉસી બારાદરીમે, આ-નકર બએઠે તો, સાકીઆને ગુલઉઝારને શરાબકે પ્યાલે પએહમ દેને શુરૂ કીએ. ફેર તો શરાબકે નશેમે મસ્ત હોકે સબ મજલસકે લોગ આપસમેં ખુશી કરને લગે, ફેર પાદશાહને અપને નઓકરોંકો ફરમાયા કે ગેતીઅફરોઝકે વાસ્તે ફલાને મકાનમેં પલંગ બીછાયો ઓર સારી મજલીસ સમેત ચાંદનીકી સએરકો મુતવ-જહા હુએ. થોડી દેરકે બાદ, ગેતીઅફરોઝ ફરખુંદાશાહસે રૂખસત હોકે, અપને ખવાબગાહકે તરફ સીધારી; વહાં જાકે જો દેખા તો ગુલાબકે ફુલોંકા એક અએસા સુથરા બંગલા આરાસ્તા કીયા હુએ કે, દેખનેસે માલુમ હોવે. ઓર એક સોનેકે પલંગપર સેજ બંદ કસે હુએ, ઓર ઉસપર એક ચબેલીકી સેજ બીછી હુએ સો ગેતીઅફરોઝ ઉસપર જા બએઠી. ફેર દાનીશમંદ વીદા હોકે અપને ઘર આયા. ઓર ફરખુંદાશાહ અપને મહેલમેં દાખીલ હુવા. ઓર મલીકમોહમદ ગેતીઅ-ફરોઝકે ખવાબ ખાહકે તરફ મુતવજહા હુવા. ગેતીઅફરોઝ ઉસસે બોલી, આઓ, અએ યાર કે તુજહબીન મએ બહોત ઉદાસથી. ફેર હાથ પકડકર અપને પાસ પલં-ગપર બીઠાયા, થોડી દેરતક બાત ચીત કરતે રહે, ફેર ગેતીઅફરોઝને આરામ કીયા. મલીકમોહમદ શરાબકે નશે, ઓર શહવતકે ગલબેસે અએસા મસ્તથા કે કીસી ચીઝકી મુલતક ખબર ન થી, દીલમે યેહ મનસુબા, કરતાથા કે, જો હો સો હો, આજ આપની મુરાદ હાસીલ કરૂંગા! જબ ગેતીઅફરોઝ નીંદમેં ખુબ બેખબર હુઈ, તબ ઉસને ચાહા કે ઉસકે તઈએ સુરત કરકે અપની આરઝુ હાસીલ કરે. તો વોહ ઈઝારબંદ સુતેહી ચઓંક પડી, ઓર જહુંજહલાકે કહા, અએ બએલ બેઅકલ તુજહે કંઈ બાર સમજહાયા ઓર બહોત નસીહત કી પર જાન બુજ-હકે આપ ફઝીહત હોતા હએ. ઉસકી યેહ બાત સુનતેહી; મલીકમોહમદ ફવરન લોટ પોટકે બએલકી શીકલ હોગયા. સો નાઝનીકે ઈશારેસે ખીદમતગારોંને રેશ-મકી રસી ઉસકે ગલેમેં ડાલકે દરખતસે બાંધ દીયા, કે બાગ પાદશાહકા પાયમાલ ન કરે. ગેતીઅફરોઝને ઉસ બએલકે તરફ દેખા, ઓર મુસકરાકર કહા કે, કઈ લાલ શબ ચીરાગ ઉસકે ગલેમેં બાંધદો? વોહ બીચારા અપને દીલમેં પચતાથા કે, હાએ અભી મએં કયા આરામસે અપની માશુકાકે સાથ સાથ સોતાથા અગર ઝીયાદા હીરસ ન કરતા તો ઈસ બલામેં કયું પડતા! મએં ઈસ ભરોસેપર થા કે, ગેતીઅફરોઝ મુજહઝપર બહોત મેહેરબાન હએ. હએવાન ન કરેગી લેકીન સચ હએ.

બએત.

બુતોંકી દોસ્તીપર મુતમઈન હોવેસો કાફી હએ,
યેહ ઝાલીમ મારડાલે બાત કરકે જીસકો જબ ચાહે.

માશુકાકી બેરહમી દેખા ચાહીએ, કે મુજહે ઈસ બલામેં ગીરફતાર કરકે આપ કીસ બેફીકરીમેં આરામસે સો રહી હએ.

બએત.

ન હોતા ગર કીસીસે આશના દીલ,
તો કયા આરામસે રહેતા મેરા દીલ.

અલગરઝ મલીકમોહમદ તમામ રાત ઈસી સોચમેં રહા. ફજરકે વક્ત ફરખુંદાશાહ મહેલસે બરઆમદ હોકે તખતપર બએઠા, ઔર ગેતીઅફરોઝભી પલંગપરસે ઉઠી, ઔર રાતકી શરાબકે ખુમારસે અંગડાકે ઉસ બએલકે નઝદીક એક સાઅત ખડી રહી, ફેર પાસ્શાહકે પાસ તખતપર જાબએઠી, ઔર શરાબકે દો તીન જામ ખુમાર શકન પીકે પાદશાહકો દોઆદી, ઔર રૂખસતા માંગી. પાદશાહને કીસમ કીસમકે તોહફે લાકર બતરીક તવાઝે શાહપરીકે આગે રખે, તો ઉસને પાંચ સાત દાને મોતીઓંકે પાદશાહકી ખુશીકે વાસતે ઉઠાએ, ઔર વીદા હોકે કોહીસ્તાનકે તરફ રવાના હુઈ. પાદશાહ ઉસી તખતપર બએઠા હુવા ગેતીઅફરોઝકે ખુલ્કકી બાતેં કરતાથા કે, યેહ યકબયક ઉસ બયેલકી તરફ નીગાહ જાપડી! પાદશાહ દેખકર મુતઅજજુબ હુવા કે, યેહ બએલ કહાંસે આયા? ફેદ મલીકમોહમ્દકો યાદ કીયા કે, આજ સુબ્હોસે દેખા નહીં. હાઝીરોંને અરઝ કીએ કે, માલુમ નહીં કહાં ગયા હુએ, શાયદ ગેતીઅફરોઝકે સાથ ગયા હોગા! ફરખુંદાશાહને ફરમાયા કે, અગર ગેતીઅફરોઝકે સાથ જાતા તો અલબત્તા મુજહસે મીલકે જાતા ઉસકે ચચાસે દરીયાફ્ત કરો. દાનીશમંદ વહાં હાઝીરથા, આદાબ બજાલા કે અરઝ કીયા કે, મેરેઈભી ઉસકા હાલ માલુમ નહીં, ઉતનેમેં જો દાનીશમંદકી નગાહ ઉસ બએલકે તરફ ગઈ, દેખાકે ઝર, ઔર ઝેવરસે આરાસ્તા ખડા હુએ? ઉસને અકલસે માલુમ કીયા કે, મલીકમોહમદકો ગેતીઅફરોઝ બએલ બનાકે ઈસિ દરખતસે બાંધ ગઈ. સો ઉસનેં ઉઠકર પાદશાહસે અરઝ કીયા કે મલીકમોહમદ કમાલ ઝેબોર ઝીનતસે ખુદ બ દોલતકે સામને ખડા હુએ. પુછા કહાં હુએ. કહા યે હુએ કે ગેતીઅફરોઝ હુઝુરકે આબકશી કે વાસ્તે દરખતસે બાંધકર છોડ ગઇ હુએ. પાદશાહને કહા, તઅજજુબ હુએ કે, હમારે રૂબરૂ બીચારેકો કીસ બલામેં ફંસા ગઈ. દાનીશમંદ ઉસ બએલકે નઝદીક ગયા, ઔર જહીડકકે કહા, અએ બેશરમ તુજહે કીસીકી હયા નહીં; બાર બાર મના કીયા પર તુ ઉસ કામસે બાઝ ન આયા, અબઅગર પાની ધોતે ધોતે મરજાએ, તોભી તેરે હાલપર મુજહે રહમ ન આવે. યેહ બાત કહેકે, અપને નવકરોંકો હુકમ કીયા કે, ઈસકો યહાંસે લે જાઓ, ઔર એક બડી પખાલ બનવાકે જીતના પાની કે સરકારકે છીડકાવકે વાસ્તે દરકારહો સો ઇસપર લાયા કરો! ઉન્હોંને ઉસ બએલકો, (યાને મલીકમોહમદકો) ઔર બએલોંકે પાસ કારખાનેમેં બાંધ દીયા તમામ રોઝ ઉસસે પાનીકી પખાંલે ઢુલવાતે, ઔર રાતકો ભુસકી સાની ખાનેકો દેતે એક મુદતતક વોહ બીચારા પાની ધોતા રહા, દાનીશમંદને ઉસકે હાલપર હરગીઝ રહમ ન

આયા. છે મહીનેકે બાદ, જબ મલીકમોહમદકે નસીબ યાવર હુએ તબ એક દીન પાદશાહકો શરાબકે નશેમેં ગેતીઅફ્રોઝ યાદ આઈ, ઓર અપને દીલમેં કહા કે, ઉસકે પાસ કીસકો ભેજીએ કે ખબર લાવે, ઈસ કામકે વાસ્તે મલીક મોહમદ ખુબ થા. સો ઉસે બઅેલકી શીકલ બનાકે છોડ ગઈ હુએ, અબ કયા તદબીર કીયા ચાહીએ? ઈસ સોચ બીચારમેં દાનીશમંદકો બુલાકર ફરમાયા, અગર તુ મલીકમોહમદકો હુએવાનસે આદમી કરસકે તો, દરેગ ન કર, ઉસને ઉઝર કીયા કે, અબ મેરે પાસ માજુન નહીં રહી હુએ. પાદશાહને કહા, મેરે ખાતીર તઈયાર કર બોલા વોહ બુંટી કે, જીસસે યે માજુન બનતી હુએ, સીવાએ સરદીપકે પહાડકે ઓર કહીં નહીં મીલતી, અગર વહાંસે વોહ બુંટી આવે તો માજુમ તઈયાર હોવે. પાદશાહને દો હરકારે અએસે તેઝરૂહ કે સુબ્હોસે શામતક સો સો કોસ ચલતેથે, બુલાકે ઉંસ બુંટીકે વાસતે સરંદીપકો રૂખસત કીયા ઓર વોહ ઉસીવકત દાનીશમંદસે નામોનશાન બુંટીકે પુછકે રવાના હુએ, ઓર છે મહીનેકી રાહ એક મહીનેમેં તએ કરકે સરંદીપ પહાડ પર પહોંચકર વહાસે બુંટી લેકર માનીંદ હવાકે ઉડતે હુએ ફરખુંદશાહકી ખીદમતમેં હાઝીર હુએ પાદશાહને ઉનકો બહોત ઈનાઆમો ઈકરામ દીયા, ઓર નેહાયત સરફરાઝ કીયા; ઓર શાબાશકી દી. ફેર દાનીશમંદકો બુલાકર વોહ બુંટી હવાલે કરદી. તો ઉસને ઉસ બુંટીસે માજુન બનાઈ. પાદશાહને ઉસ બઅેલકો મંગવાકર અપને તખતકે પાસ ખડા કરદીયા. દાનીશમંદને ઉસકે તરફ દેખકર કહા, અએ કમબખત ઈસ મરતબે તુ હઝરતકી મેહેરબાનીસે આદમી હોતા હુએં વગર ના ખુદાકી કસમ તમામ ઉમર મએં તેરા ઈલાજ હરગીઝ ન કરતા; અબભી ઈસ શરતપર માજુન દેતાહું કે ફેર કભી ગેતી અફ્રોઝપર આશક ન હોવે. માજુનકા ડબ્બા ભરા દવા દેખકર અગરચે ખાતીરજમાથી. પર દાનીશમંદકી રઝાકે વાસ્તે ઉસી વકતસર હીલા દીયા. દાનીશમંદને દેખા કે, "તોબા" કરતા હુયે; થોડીસી માજુન પાનીમેં ઘોલકે ઉસકે હલકમેં ડાલી. ઉસીવકત બદસ્તુર શીકલે ઈનસાન હોગયા! ઓર પાદશાહકો દોઆદી, ઓર અપને ચચા દાનીશમંદકે પાંવ પડા. ફેર હમ્મામમેં જાકર ગુસલ કીયા, ઓર કપડે પહેનકે પાદશાહકે હુઝરમેં આયા ફરખુંદાશાહને કહા, અએ મલીકમોહમદ જબસે ગેતીઅફ્રોઝ યહાંસે ગઈ હુએ, તબસે ઉસકી ખબર કુછ માલમ નહીં. અબ તુ જાકે ઉસકી ખબરલા કે વોહ કીસ તરેહ હુએ. મલીકમોહમદ યેહ બાત ખુદાસે ચાહતાહીથા, ઉસીઘડી રૂખસત હોકર કોહીસ્તાનકે તરફ રવાના હુવા, ઓર વહાં પહોચકર દેખા તો, દરવાઝા ખુલાથા. બેતહાશા અંદર ચલા ગયા. ગેતીઅફ્રોઝ સબ્ઝ લીબાસ પહેને હુએ ઝમરૂદકે તખતપર બયેઠ કે યેહ શએર પડતીથી.

બએત.

બહોત દીન હોગયે દેખા નહી હુએ હમને યાર અપના,
હુવા માલુમ યેહ શાયદ કીયા કમ ઉસને પ્યાર અપના.

યે બાત સુનકે મલીકમોહુમદકો ખ્વાજા મીરદર્દકે દોતીન શયેર યાદ આએ.

કતા.

ગરચે બેઝારી હુએ પર દીલસે ઉસે પ્યારભી હુએ,
સાથ ઈનકારકે પરદેમેં કુછ ઇકરારભી હુએ.
દીલ ભલા અએસેકો અએ "દરદ" નદીજે કયું કર
એક તો યાર હુએ ઓર તીસપે તરેહદારભી હુએ.

ગેતીઅફરોઝને મલીકમોહુમદકો દેખકર કહા, અએ, યાર ઇતની મુદ્દત કહાંથા? મએંને જાના કે તુને બેઝાર હોકર મુજહસે મીલના છોડા ઉસને યેહ જવાબ દીયા:—

બએત.

અશરતસે દોજહાંકી યેહ દીલ હાથ ધો સકે.
તેરે કદમકો છોડ સકે યેહ ન હો સકે.

ઓર તુને જએસે જએસે ઝુલ્મ મેરેપર કીએ હુએ, સો તમામ જહાંમેં કીસી માશુકને અપને આશકપર ન કીએ હોંગે.

બએત.

જો ગુઝરી મુજહપે કબ વોહુ શોખ બે પરવાહુ જાને હુએ,
મેરા દીલ જાનતા હુએ યા મેરા અલ્લાહુ જાને હુએ.

યેહુ બાત સુનકે ગેતીઅફરોઝકે દીલમેં રહમ આયા, ઓર મલીક મોહુમદકો અપની છાતીસે લગાયા. ફેર રૂહઅફઝાને દોનોકો શરાબ પીલાઈ, તો દોનો આશકો માશુક શરાબકે નશેમેં પ્યાર, ઓર ઇખલાસકી બાતેં કરતેથે, કે યકાયક આસમાનકે તરફસે શોરો ગુલકી આવાઝ આઈ ગેતીઅફરોઝને સર ઉઠાકે દેખા તો અપને ભાઈકી સવારી આતી હુઈ દેખી. જબ સવારી નઝદીક આઈ તો ગેતીઅફરોઝ તાઝીમકે વાસ્તે ઉઠ ખડી હુઇ, ઓર સલામ કીયા; ફેર તખ્તપર અપને પાસ બીઠાકે દેરતક કબીલેકે લોગોંકી ખએરોઆફીઅત પુછતી રહી ઉસકે ભાઇને મલીકમોહુમ્મદકો ગેતીઅફરોઝકે પાસ બએઠા હુવા દેખા, તો પુછા કે અએ બહેન જીસ આદમઝાદસે કે તુને દોસ્તી ઇખતીઆરકી હુએ, સો યેહી હુએ? ઉસને કહા હાં ફેર પુછા કે ઈસકા નામ કયા હુએ? બોલી "મલીકમોહુમ્દ" વફાદાર કહેતે હુએં. ઉસકે કહા તેરી સાથ કયા વફાદારીકી? બોલી મેરી સાથ અએસી મેહેનતેં, ઓર આફતેં ઉઠાઇ હુએં કે, કુછ કહે નહીં શકતી; બલકે મએંને કઇબાર હએવાન કરડાલા, તોભી ઉસને મેરી દોસ્તી ન છોડી, મલીકમોહુમદ યેહ બાતેં સુનકે, જીમેં ડરતાથાં કે ગેતીઅફરોઝને મલીકમોહુમદકે ચેહેરેકા રંગ તબદીલ દેખકર નેહાયત ગેહેરબાની, ઓર દીલાસાસે કહા, અએ પયારે તેરે તઈ કામ મુજહસે હુએ, હરગીઝ કુછ ફીકરોઅંદેશા મત કર. બારે ઇસકે દીલાસા દેનેસે મલીકમોહુમદકો હીમ્મત આઈ.

ગરઝ ગેતીઅફ્રોઝકે ભાઇને કહા; અએ બહેન આજકે પંધરવે દીન તેરે ભાઇકા બ્યાહ હુએ, સો મએં માંબાપસે લાફ મારકે તેરે લેનેકે વાસ્તે આયા હું અએસા ન હો કે ચલનેમેં કુછ ઉઝર કરકે મુજહે શરમીંદા કરે. કસમ ખુદાકી, ઓર સોગંદ હઝરત પએગમબર સુલેમાંનકી, અગર ઇસિ બાતમેં તુ ઇનિકાર કરેગી તો મં એભી ઘર ન જાઉંગા. બલકે તમામ ઉમર માંબાપકો મુંહ ન દીખાઉંગા, ગેતીઅફ્રોઝને સોચ સોચકે એક સાઅતકે બાદ યેહ જવાબ દીયા કે, તેરી કસમ, મેરે દીલમેં તો સારી ઉમર વહાં જાનેકા ઇરાદા ન થા લેકીન અબ જો તુ મેરે લેનેકે વાસ્તે માંબાપકે દ્બરૂ લાફ મારકે આયા હુએ. અગર અબ ન ચલું તો ઇસિમેં તેરી હંસી હોવે, લાચાર ચલુંગી, મગર મએં વફાદાર મલીકમોહમ્મદકો અપને સાથ લે ચલુંગી, ઓર કોઈ ઉસકે દુખ દેનેકા રવાદાર ન હોવે. ઉસને કહા, જીસમેં તેરી મરઝી હો ઉસ બગએર કોઇ કામ હરગીઝ ન કરૂંગા. ગેતીઅફ્રોઝને સબ ખીદમતગારોં ઓર કારખાનેકે લોગોંકો વહી છોડા. ફકત મલીકમોહમ્મદકો અપને સાથ લીયા ઓર તખ્તપર સવાર હોકે ભાઈકે સાથ બાપકે મુલ્લકી રહા લી. જબ અસરશાહકે મુલકમેં પહોંચી. અસરશાહને ગેતીઅફ્રોઝકે આનેકી ખબર સુનકે અમીરોં ઓર વઝીરોંકા બડે બેટે સમેત ઇસતકબાલકે લીએ ભેજા જબ ગેતીઅફ્રોઝસે મુલાઝેમત હાસીલ કરી અસરશાહ બહોત દેરતક અહેવાલ પુછતા રહા; ફેર પુછા કે જીસ શખસસે તુને દોસ્તી કી હુએ સો વોહ કહાં હુએ? ઉસને તો હયાસે કુછ જવાબ ન દીયા, પર મલીકમોહમદને માશુકકે ઇશારેસે અસરશાહકે કદમોંપર ગીર પડા સો ઉસને અપને હાથસે ઉસકા સર ઉઠાકે બગલગીર હુવા. અએ મલેકા અગરચે ઝાહેરમેં પાદશાહ ઉસકે સાથ હમકલામ હુવા લેકીન દીલમેં બહોત કલક ગુઝરા મલીકમોહમદને દાનાઈસે દરીઆફ્ત કીયા કે મેરે રહેનેસે અસરશાહકો નેહાયત ગીરાની હુએ, કયા જાને જીતા છોડે યા નહીં, પર દીલમેં યેહ ખીયાલથા:-

બએત.

જો કુછ ગુઝરે મુસીબત યારકી ખાતીર સો રાહત હુએ,
અગર જીસે મુજહે મારે તો ઉસમેભી સઆદત હુએ.

લેકીન યેહ અરણાન જીમે રહે જાએગા:—

કતા.

જીકી જીમેંહી રહી બાત ન હોને પાઇ.
એકભી ઉસસે મુલાકાત ન હોને પાઈ.
દીદબાઝી તો હુઇ દુરસે મુજહકો હાસીલ.
પર જો મએં ચાહતાથા સે બાત નહોને પાઇ.

ફેર વહાંસે ગેતીઅફ્રોઝ આશકકો સાથ લેકર માંકે પાસ ગઈ. તો ઉસને દેખતેહી બેટીકો સીનેસે લગાયા, ઓર નસીહત કરકે કહા કે, તેરા દી ઉસ જવાન-

પર માઇલિ હુવા હુએ તો મુબારક હુમભી રાઝી હુએ, મગર યેહુ બાત અછી નહીં કે, ઘરબાર છોડકર બીગાને મુલુકમેં રહેના ઈખતીઆર કરે, ઔર હુમ સદા તેરી સુરત દેખનેકો તરસતે હુએં, હુમારી યેહુ આરઝુ હુએ કે, અબ યહીં રહે ઔર જીસ શખશસે તેરી નીસબત હુઈ હુએ, બહુયાકે વાસતે ઉસકા હુમેશા પએગામ સલામ આતા હુએ, ઔર ખલક હુમે તાના દેતી હુએ, ઔર અબસ તુ હુમકો રૂસવા કરતી હુએ. ઉસને માસે યેહુ બાત સુનકે સાફ જવાબ દીયા કે, મુજકો શાદી કરની હુરગીઝ મંઝુર નહીં. ઈસ આદમઝાદકી સોહુબતમેં શાદહું કોઈ દીન મુજહુકો યહાં રહેને દેતે હો તો રહેનેદો નહીં તો અભી ચલી જાતીહું. ઔર ફેર કીસી એક અએસે અલગ ગોશેસેં જા રહુંગી કે, ન તુમ મેરે હાલસે ખબરદારહો. ન મુજહે તુમહારા અહેલાલ માલુમહો. ઉસને દેખા કે યેહુ ઉસ જવાનકી મોહુબતમેં ફસી હુએ, ઔર કીસીશે મતલબ નહીં રખતી, અગર કુછ ઝીયાદા કહુંગી તો અભી ઉઠકે જાતી રહેગી ઈસ વકત ઈસસે બહોત બજીદ હોના મુનાસીબ નહીં. સો ઉસકી ખાતીરદારી ઔર તસલ્લી કરકે એક મહેલ રહેનેકો ખાલી કર દીયા ગેતીઅફરોઝ મલીમોહુમદકો સાથ લેકર ઉસ મહેલમેં દાખીલ હુઈ, ઔર મલીકમોહુમદકો કહા કે, યેહુ તુ તહુકીક જાનતા હુએ કે યહાં સબ લોગ તેરે ખુનકે પ્યાસે હુએં. ખબરદાર કુછ હુરકત મત કીજીઓ, કે નાહુક અપની જાન ખોએગા. ઔર મુજહેભી શરમીંદા કરેંગા. ઉસને કહા કે, મએં દીવાના નહીં હું કે જાન બુજહુકે અપના જી ખોઉંગા, ઈતની બાતોમેં દીન આખીર હુવા, શામકે વકત ગેતીઅફરોઝ પોશાક બદલકે અપને યારસે ખુશીકી બાતે કરતીથીં કે, અસરશાહુકે પાસસે ચાર પાંચ પરીઆં ખુબ સુરત ઉમદા લીબાસ પહેને હુએ, ખીદમતગારીકે વાસતે હાઝીર હુઇ, ઔર અદબસે મુજરા કરકે અપને અપને ઓહુદેપર ગઈ ગેતીઅફરોઝ ઘડી ચાર એક અપને આશકસે હંસતી બોલતી રહી, ફેર નીંદમેં ગાફીલ હોકે સો ગઈ. મલીકમોહુમદને અપને દીલમેં સોચા કે યાંકે લોગાંસે મએં જીતા ન બચુંગા, જીસસે બેહેતર હુએં કે, આજ અપની આરઝુ હાસીલ કરૂં કે દીલમેં અફસોસ બાકી ન રહે ! યેહુ તજવીજ કરકે ચાહુકે ઉસે હાથ લગાવે. સો ઉસને આંખ ખોલી, ઔર કહા અએ નાદાન મએને તુજહે હુરચંદ સમજહુયા. ઔર કીતના મના કીયા, પરંતુ અપને મરનેસેભી નહીં ડરતા, અગર અપની સલામતી ચાહે તો જબતક મએં યહાંહું તબતક કુછ ગુસતાખી મતકર બલકે બોસો કીનારસેભી બાઝ આ, નહીં તો મુફતમેં તેરા જી બરબાદ હોજાએગા. વોહુ બીચારા નાઉમેદ હોકે ફેર સોરહા. ફજરકે વક્ત ગેતીઅફરોઝ પલંગસે ઉઠકે અસરશાહાકે સલામકે વાસતે ગઇ. ઔર ભાઈકી શાદીકે લવાઝેમેમેં મશગુલ હુઇ. ઔર હુઝુરકે અહેલકારોંને અસરશાહુકી પરવાનગીસે તમામ શહેરકે કુચેશીશએ ઔ લાત વગએરસે અએસે આરાસતા કીયેથે કે દેખનેસે તઅલ્લુકથા.

ગરઝ કે સાત દીનોતક ગેતીઅફ્રોઝકો ઈતની ફુરસત ન હુઈ કે અપને આશકકો મુલાકતસે ખુસ કરે. વોહ બીચારા માનીંદ માહી બેઆબકે બેકરારથા.

મસનવી.

કયા કહું કયા હાલ ઉસકા હોગયા, કામ કુછ હરગીઝ નથા રોને સીવા.
ગાહ કરતાથા ગીરેબાં ચાક વોહ, ગાહ સરપર ડાલતાથા ખાક વોહ.
નાલા ગાહ કરતાથા ઘાયલકી તરેહ, ગહ તદપતાથા વોહ બીસમીલકી તરેહ.
ન ઉસે એકદમ કહીં આરામથા, ના ઉસે કુછ ખ્વાબો ખુરસે કામથા.
કએસ ગર હાલતકો ઉસકી દેખતા, ભુલજાતા અપના દુખ વોહ મુબતેલા.

ગરઝ એક રોઝ નીપટ ઉદાસ હોકર ઘરસે નીકલા ઓર આશરશાહકે મહેલકે નીચે જાકે કયા દેખતા હુએ કે, ગેતીઅફ્રોઝ સુરખ લીબાસ પહેને હુએ અજબ અદાસે એકેલે છતપર ખડી હુએ. મલીકમોહમદને ઉસકો દેખકર યેહ રૂબાઈ પડી.

રૂબાઈ.

કયા રસમ હુએ મીલકે ફેર જુદાઈ કીજે,
દીલ લીજીએ ઓર બેવફાઈ કીજીએ.
અએ જાન ગર નીબાહ ન હોવે મંઝુર.
કાહેકો કીસીસે આશનાઇ કીજે.

ઉસને ઉસકે તરફ દેખકર યેહ જવાબ દીયા:—

બયેત.

મીલનેકો તેરે મએંલી નીપટ બેકરારહું,
પર કયા કરૂં કે બસ નહીં બેઈખતીઆરહું.
યેહ મત સમઝીઓ દીલમેં કે ખુશ હું તેરે બગએર,
ગમગીન હું હઝીં હું સદા ઝાર ઝાર હું.

અબ ઉસી મકાનમેં જાકે બએઠ ઇનશા અલ્લાહો તઅલા જીસતરેહ બનેગા આજ તેરી ખીદમતમેં આનકે હાઝીર હુંગી. બારે ઇન બાતોંસે મલીક મોહમદકે દીલકો તસલ્લી હુઇ, ઓર ફેર ઉસી જગા જાકે બએઠ રહા ખુદાસે યેહ દોઆ માંગતાથા કે, જલ્દી શામ હોવે. રાતકે વક્ત ગેતીઅફ્રોઝ ઈકરારકે મુવાફીક તખતપર સવાર હોકે મહેલમેં દાખીલ હુઈ, ઓર મલીક મોહમદકે પાસ બએઠકે એક પરીઝાદકો ઇશારાકી, ઉસને ઇશારેકે મુવાફીક સાકી હોકે દોનોકો શરાબ પીલાઇ. તો દોનોં આશકો માશુક નશેમેં મસ્ત હોકે દોસ્તકે આપસમેં બેહીજાબીસે પ્યાર, ઓર ઇખલાસકી બાતેં કરતે રહે. ફેર નીંદમેં ગાફીલ હોકે અએસે સોએ કે, કુછ ખબર ન રહી. સુબ્હોકે વકત દોનોંને મુંહ હાથ ધોએ. ગેતીઅફ્રોઝ બોલી, અએ મલીકમોહમદ, આજ મેરે ભાઈકા બ્યાહ હુએ, અગર તેરે તઇં બરાત દેખનેકા શઓકહો તો તુભી મેરે સાથ ચલ. વોહ બોલા, બહોત અછા. તો તખતપર અપને સાથ બીઠાકર જીસ જગા બરાતકી તઈયારી હોતીથી વહાં લેકે આઇ. હુઝુરકે અહેલેકારોંને બરાતકે ચલનેકે વાસ્તે તમામ બાઝાર આ-

રાસ્તા કરકે દો તરફા દુકાનોંકી સાયબાં બંધવાઈ, ઓર બાઝારમેં અએસી રોશની કરવાઇથી કે માહતાબકી રોશની ઉસકે આગે ઝરદ માલુમ હોતીથી. ફેર મામુલકે મુવાફીક દુલેકો ઘોડેપર સવાર કરકે બડી ધુમસે દુલહનકે મકાનમેં લેગએ, વોહ બરાતીઓંકો એક મકાનમેં બીઠાકર નવશાહકો ઝનાને મહેલમેં લેગએ. ઓર એક મકાન ખાસેમેં બીઠાકર અપને રસમો આઈનકે મુવાફીક બ્વાહ કર-દીયા, ઓર પાંચ ચાર રોઝતક બરાતીઓકો અપને ઘર રખકે શરત મેહેમાનદારીકી બજા લાએ, યાને એક લહેઝા બરાતીયાંકીં ખબર ગીરી, ઓર દીલદારીસે ગાફીલ ન હુએ. આખીરૂલઅસર સમધીને કીસમ કીસમકે તોહફે, ઓર અસબાબ બેશુ-માર દહેઝમેં દેકે બહોત આજેઝીસે હાથ જોડકર કહા કે, આજસે બીરદારીમેં મેરી ઇજત ઓર આબરૂ ઝીયાદા હુઈ. ફેર અસરશાહકે સરદારોંકો હરએકકે મર-તબેકે મુવાફીક સરપાવ દેકે રૂખસત કીઆ. અસરશાહ વહાંસ સાથ ખુશી, નીશાતકે બરાત સમેત રવાના હોકે અપને ઘર દાખીલ હુવા ઓર ઈસ શાદીસે શાદ હોકર તમામ રોઝ દાદોદહેશમેં મશગુલ રહા. શામકે વક્ત સબકો રૂખસત કરકે આપ મહેલમેં દાખીલ હુવા ગેતીઅફરોઝ મલેકમોહમ્મદકો સાથ લેકે અપને મહેલમેં તશરીફ લેગઇ, ઓર પલંગપર બએઠકે દોનોંને દો દો પ્યાલે શરાબકે પીએ. ગેતી-અફરોઝ નશેમેં આકર નેહાયત ખુશીસે હંસકે બેઢીજાબીકી બાતે કરને લગી.તબ મલીકમોહમદને કહા, સુન અએ બેવફા મુદતસે મએં તરે ઇશ્કમેં ગીરફતારહું, ઓર તેરે દીલમેં હરગીઝ વફાકા અસર નહીં, આખીર તુ કભી મેરે હાલપર મેહેરબાન હોગી યા નહીં ?

બએત.

તેરા ગુરૂર મેરા ઈજઝ કબતલક ઝાલીમ,
હરએક બાતકી આખીર કુછ ઇંતેહાભી હએ ?

ઉસકો યેહ બાત બહોત ખુશ આઈ, ઓર કહા, અએ યાર મેહેરબાન વ અએ મુશફીકે રાહતેજાન સચ હએ, જએસી જએસી આફતેં તુને મેરે વાસતે ઉઠાઈ હએં સો તેરાહી કામથા, ઓર મએંભી તેરી વફાદારીકી અએસી મમનુનહું કે, મેરા દીલ જાનતા હએ, લેકીન યેહ વોહ મકાન હએ કે, જહાં આદમીકા ચારા નહીં; દો ચાર દીન કે જબતક હમ યહાં હએ તબતક ઓર સબર કર, આખીર તેરા મતલબ હાસીલ હોગા. મલીકમોહમદને એક આહ ભરકે કહા, અએ અહદા શકન, આગે તુને અએસે અએસે કંઈ બાર વાદે કીએથે. પર કભી વાદા વફા ન હુવા, યેહ વોહ મએં ખુબ જાનતા હું કે, તુ જહુટ સુઠકે વાંદોસે મુજહે બહેલાતી હએ, અબભી તેરે તઈં મેરી આરઝુ હાસીલ કરની શાયદ મંજુર નહીં ?

બએત.

મેરે મીલનેકી તુજહકો તબ હવસ હોવે અગર હોવે.
કે મુજહમેં એક રમક બાકી નફસ હોવે અગર હોવે.

ગેતીઅફ્રોઝને કુછ જવાબ ન દીયા, ઔર તસલ્લીકે વાસતે અપને હાથસે એક પ્યાલા શરાબકા ઉસે પીલાયા, ઔર એક પ્યાલા આપને પીયા. ફેર દો ચાર ઘડી આપસમેં ખુશીકી બાતેં કરતે કરતે સો રહે. મલીકમોહમદને ઉઠકર ચાહા કે, ઈઝારબંદ ખોલે; તો વોહ હાથ લગાતેહી ચોંક ઉઠી. ઔર તબસ્સુમ હોકર કહા, અએ અઝીઝ કયું દીવાના હુવા હએ; મએં અપની ઝીંદગીકા મઝા તુજહે જાનતી હું, ઔર તુ ખ્વામખ્વાહ અપની જાન ખોને, ઔર મેરે ફસવા કરનેકો દરપએ હુવા હએ.

ચુનાંચે ઇન દીનોંમેં કઈબાર હરકતેં ના મુનાસબ તુજહસે હુઈ. પર મએંને તેરી તકસીરોંકી સઝા ઈસ વાસ્તે ન દી, કે નાહક બીગાને મુલ્કમેં મારા જાવેગા, ઔર અબ તેરા વાદા નઝદીક પહોંચા હએ. અગર મેરા કહેના માને તો થોડે દીન ઔર સબર કર, નહીં તો મેરે દેખનેકોભી તરસેગા, ઔર ખુદા જાને આઇંદ કયા હાલ હોગા! મલીક મોહમદને કુછ જવાબ ન દીયા, ઔર એક આહ ભરકે યેહ દોહરા પડા.

દોહરા.

સીસ જો દેખેં નએન લેં સોમીતા કર નઈં લાગ,
સાકરકો કયા દોસ હએ સોહેં હમારે ભાગ.

જબ બાત યહાંતક પહોંચી તબ સમનરૂખ બાનોંને કરવટ ફેરકે કહા, અએ દાનાદીલ ઉસ બીચારેને અએસી અએસી આફતેં, ઔર બલાએં અપને ઉપર ઉઠાઈ બારે યેહ તો કહો આખીર અપની મુરાદકો પહોંચી યા નહીં. યા આહે ::માર મારકે મર ગયા, શેખ બુઝુરગવારને તબસ્સુમ હોકર કહા કે, આગે સુનનેસે માલુમ હોગા આઝરશાહ સમનરૂખકે ઈતના બોલનેસે નેહાયત ખુશ હુવા, ઔર શેખકે કદમોંપર ગીર પડા, ઔર દાનાદીલકી શુકર ગુઝારી કરકે કહા, મંએ જાનતા હું કે, તુમ્હારી ઝબાનકી બરકતસે સમનરૂખ હોંશમેં આતી ચલી હએ નહીં તો કયા મુમકીન કે, અએસે કીસ્સે કહાનીઓંસે હોંશમેં આવે. દાનાદીલ બોલા, સચ હએ, તુમ્હારી પહેલી કબીલાને ઈસિપર અએસા જાદુ કીયાથા કે, અગર હમ અએસે અએસે લાખ કીસ્સે સુનાતે, તોભી કુછ ફાયદા ન હોતા, લેકીન જો ઉસકે હાલપર હઝરત શેખ બુઝુરગ દીલસે મેહેરબાન હએં તો યેહ સબ આપકી કરામતકા અસર હએ અભી ઇસી ગુફતગોમેં થે કે એક બારગી સમનરૂખને બેકરાર હોકે કહા, અએ દાનાદીલ, યેહ બાતેં, ઔર વકત કરના. બારે અબ ગેતીઅફ્રોઝ, ઔર મલીકમોહમ્મદકા અહેવાલ જલદી બયાન કરકે, ઉસ આશક બીચારેકે હાલપર મેરા દીલ બહોત કુઢતા હએ. શેખને દેખા કે, મલીકમોહમ્મદકા કીસ્સા ઔર હકીકત સુનનેસે સમનરૂખકો બહોત શઓક હએ, ઔર ઇસકા દીલ નેહાયત બેતાબ હએ, તબ શેખને અપને

દુસરે મુરીદ રોશન ઝમીરકો ઈશારા કીયા કે તુને જો કુછ દેખા યા સુના હુએ સો બયાન કર.

બયાન કરના રોશનઝમીર મુરીદ દુસરા શેખ સનઆનકા રૂબરૂ અઝરશાહ વ સમનરૂખ બાનોકે, ઓર ખુદકા ગીરફતાર હોના અઝદહાકે દામમે, ઓર નજાત પાના ખુદહીકે હાથસે.

જબ કે રોશનઝમીરને અપને પીરસે પરવાનગી પાઈ, તબ સમનરૂખસે કહા કે અએ મલેકએ આફાક, અબ મેરે તરફ કાન લગાપર ધયાનસે સુનકે મંએ એક દફા જવાનીમેં કાફીલેકે સાથ મીસરકો જાતાથા. ઈત્તેફાકન એક દીન પહાડકે નીચે કાફીલેકી મંઝીલ હુઈ, તો તમામ રોઝ મામુલકી મવાફીક હર કોઈ ખાને પકાનેમેં મશગુલ રહા રાતકો હરએકને અપને બીસ્તરેપર આરામ કીયા ઉસી રાત મેરે તંઈ પાઇખાનેકી હાજત હુઇ તો, મંએ ઉઠા, ઓર પાયખાનેકો ચલા; આગે જાકે દેખતા કયા કહું કે, કાફીલે કે આસપાસ એક ઉંચી દીવાર હુએ! મંએ ઉસે દેખકર હએરતમેં રહા કે, જબ યહાં ઉતરેથે તબ તો કુછ ન થા. અબ યેહ દીવાર કહાંસે આઈ? ફેર હાથ લગાકે જો દેખા તો ઝરાઝરા ગરમ, ઓર કુછ નરમ ચીઝ હુએ! મએંને કહા, ઇલાહી યેહ કયા હયે એક સાઅત ઉસપર હાથ ફેરતા રહા, તો દરીઆફ્ત હુવા કે બડા અઝદહા હુએ સો તમામ કાફીલેકો ઘેરકે પડા હુએ યેહ દેખતેહી મુજકે યકીન હુવા કે અબ સબકી મઓત ઇસકે લીખી હુએ સો હકતઆલાને ઈસકી ખુરાક એક રોઝકે વાસતે હમેં યહાં ભેજા હુએ. મએં ઈસી મનસુબેમેંથા કે, એક બારગી કાફીલેમેં શોર હુવા, ઓર સબ લોગ ચીલ્લા ઉઠે, કોઈ કહેતા કે, અએ યારો મરનેકા તો કુછ અફસોસ નહી લેકીન અફસોસ યેહ હુએ કે, યેહ મકામ અઝદહેકા હુએ તો રાતકો યહાં ડેરા કયું કરતે. કોઈ કહેતાથા કે, હએફ સદ હએફ કે અએસી જગા મારે ગએ; ન કફન કે ન દફનં મએંને દીલ મઝબુત કરકે કહા અએ યારો આપ મુએ જગપર રો? યારો જબ અપનાહી જી ન રહા તબ લડકે બાલોંકા કયા અફસોસ હુએ અગર હમ સભોંકી મઓત ઈસી હએવાનકે હાત હુએ તો "મરગે અંબોહ જશનેદારદ" કુછ અફસોસ નહી ઓર હમારે અફસોસ કીએસે કયા હાસીલ? ઈસી ગુફતગોમેં સુબહો હુઇ ઓર ઉજાલોમેં સબને દેખા કે એક બડા સીયાહ અઝદહા હુએ કે કાફીલેકે ગીરદ ઘેરા કીએ હુએ

મુંહમેં અપની દુમ દાબે હુએ પડા હુએ, ઓર દમબદમ ફુકારે મારતા હયે કે જીસકી આવાઝ કોસોંતક જાતી હયે ન આદમીઓંકે ખાનેકા કસ્દ કરતા હુએ, ન નીકલનેકી રાહ દેતા હુએ. સબ આદમી ઘબરાકે ફીકરમંદ હુએ કે, કયા ઈલાજ કીયા ચાહીએ, ઓર ખુદાસે યેહ દોઆ માંગતેથે કે કીસી તરેહ ઉસ ઝાલીમસે ખલાસી પાવેં, ઓર વોહ હરગીઝ હીલતા ન થા, યકાયક મેરી અકલમેં યેહ આયાકે પાંચ સાત તીર ઈસપર ચલાઉં, અગર મારા જાએગા તો ખુદાકે સેંકડો બંદેકાજી બચેગા વગરના યેહ તો હમારે હકમે મલેકુલ મઓત બનકે બએઠા હુએ. મએંને ચાહા કે તીર અએસા મારૂં કે વારપાર હોજાવે, ઇતનેમેં અઝદહેને દુમસે દો તીરકે ફાસલેપર મુંહ કરલીયા. મંએને ચાહા કે બાહેર નીકલ જાઉં ઉસને ફેર દુમ સમેટકે જીંવકીર્તીવ મુંહમે દાબલી.

અલકીસ્સા મંએને પાંચ ચાર મરતબે ઉસી તરેહ તીર ચલાનેકા ઈરાદા કીયા, ઓર વોહભી ઉસી તરેહ જુદા જુદા હો હોકર બદસ્તુર હોગયા. મંએ અપને દીલમેં સોચા કે, અભી તો યેહ કીસીકો દુખ દેતા નહી. અગર તીર મારૂંગા તો ઉસી વકત ગુસ્સેમેં આકર સારે કાફીલેકો ખાજાએગા. મએંને વહાંસે કાફીલેમેં આકર કહાકે ઈસ અઝદહેને જો હમકો રોકા હુએ સો બેસબબ નહીં ખુદા જાને ઈસકા કયા મતલબ હુએ. અગર હમારા ખાના મંઝુર હોતા તો અબતક જીતા ન છોડતા, મેરી અકલમેં યેહ આતા હુએ કે, સારે કાફીલમેં જો લોગ બુઝુરગ ઓર જહાં દીદા હુંએ, સબકો જમા કરકે મશવીરત કરના, ઓર સબકી સલાહસે જો તજવીઝ ઠએરે, ઉસી મવાફીક કરના. યેહ બાત સબકો પસંદ આઇ. ઉસી વકત કાફીલેમે જીતને બુઝુરગ, ઓર જહાંદીદા લોગથે ઉન્હેં બુલાકર કહા કે, ઇસ મુઝીને જો કાફીલેકી રાહ રોકી હુએ તો અલબતા ઈસકા કુછ મુદઆ હયે, ઉસ વકત કીસીને જવાબ ન દીયાથા, ઉસમેંસે એક પીરમરદ બોલા, સુનો અએ અઝીઝો અગર ઈસે હમારે મારનેકા ઈરાદા હોતા તો અબતક ઝીંદા ન છોડતા, ઈસકે દીલમેં કુછ મતલબ હુએ પર બોલ નહીં સકતા, અગર કોઈ જાકે ઉસકા મકસદ પુછે તો અલબતા ઇશારેસે કુછ કહેગા. સબને મેરે તરફ દેખકર કહા, કે રોશનઝમીરકે સીવા ઓર કીસીસે ઈતની જુરઅત ન હોસકેગી કે, ઉસકેપાસ જાવે મંએને ઉસી વકત અલ્લાહકો અપની પનાહ કરકે કદમ ઉઠાયા, ઓર ઉસ સાંપકે સરકે પાસ જાકે કહા કે, અએ મેહેરબાન તુને યેહ કયા કામ કીયા હુએ કે ઇતને ખુદાકે બંદોંકો દુખ દેતા હુએ, હર કોઇ અપને અપને કામકો ઘરસે નીકલાં હુએ તો તુ ઉનકો જાને નહીં દેતા, અગર તેરા કુછ મતલબ હુએ તો મુજહસે કહોકે ઉસકી તદબીર કરૂં સાંપને યેહ બાત સુનકર તીન તીરકે ફાસલેપર અપના સર લેગયા મંએને ઉનકે કાફેલે સાલારસે યેહ અહેવાલ ઝાહીર કીયા ઉસ પીરમરદને કે જીસને યેહ તદબીર બતલાઈથી કહા તુમ હરગીઝ મત ડરો કે

અઝદહેને રાહ દી હએ મેરે સાથ આઓ મ ́એ તુમ્હે ́ લે ચલું, કાફીલેકે સબ લોગ અપની અપની ગઠડી બુકચે બાંધકે ઉસકે સાથ હુએ, લેકીન કીસીકી જુરઅત ન હુઈ કે બહાદુરી કરકે બાહેર નીકલ જાવે. આખીર વોહી પીરમરદ અપને ઘોડેપર સવાર હોકે બાહાદુરીસે બાહેર ચલા ગયા ઉસકે પીછે આહીસ્તા આહીસ્તા ઓર લોકભી નીકલને લગે. જબ મ ́એ જાને લગા તબ અઝદહેને બદસ્તુર અપની દુમ મુ ́હમે ડાળકે રાહ બ ́દ કીયા ! મ ́એ સમજહા કે મ ́એને જો ઉસકે મારનેકે વાસતે તીર ખી ́ચાથા, ઈસિ સબબસે મુજહપર ગુસ્સે હુએ જબ મ ́એ પીછે હટ ગયા, તબ સાંપને બદસ્તુર સભોંકો રાહ દીયા. ફેર સબ આદમી નીકલને લગે. થોડી દેરકે બાદ મ ́એને ફેર ચાહા કે, ઓર લોગોંકે સાથ સામીલ હોકે બાહેર નીકલજાઉ ́, સાંપને ફેર સર સમેટ લીયા ! જબ મ ́એ દો ચાર કદમ પીછે સરકા, તબ ઉસને રાહ દીયા. થોડેસે આદમીકે બાકી રહેથે, વોહુભી નીકલ ગએ, તબ મ ́એ વહાં અકેલા રહા ઓર અપને દીલમે ́ ગઓર કરતાથા કે, અગર ઈસિકો મારના મ ́ઝુર હોતા તો સબ કાફીલેકે લોગ બાહેર નીકલ ગયે, કયું નીકલને દેતા ? અલબતા મુજહીસે ઉસકો કામ હુએ, ઓર કાફીલેકે લોગ આપસમે ́ કહેતેથે કે, રોશનઝમીરને જો ઉસકે મારનેકો તીર ખી ́ચાથા, ઈસિ વાસતે ઉસકો કએદ કીયા હુએ, નહીં ́ તો ઓર કીસીસે મઝાહમ કયું ન હુવા ? ફેર કાફેલે સાલારને મુઝહકો પુકારકર કહા, અએ રોશનઝમીર તુ જાનતા હુએ કે, અઝદહેસે હમારા કુછ બસ નહી ચલતા, લાચાર, અબ હમ; રૂખસઅ હોતે હ ́એ, ઓર તેરે ત ́ઈ ખુદાકો સોંપા, અગર તેરી ઝી ́દગી બાકી હુએ તો ઉસ અઝદહેસે કુછ ખતરા નહી, વગર ન તકદીરકે આગે તદબીર નહીં ́ ચલતી મ ́એને કહા અએ સાહેબ યેહ તો બેશક હુએ કે અગર મેરી મઓત ઈસ અઝદહેકે હાથ લીખી હુએ તો કોઈ બચા નહીં ́ સકતા લેકીન મુરવ્વતસે દુર હુએ કે મુજહે ઈસ બલામે ́ તનહા છોડકર તુમ સબ ચલે જાઓ ઓર યેહ તો ખુદાકો માલુમ હુએ કે, મેરી મઓત આઈ હુએ યા માનીંદ ઉસ સત્તર આદમીઓંકે કે એકકો ગુ ́બઝમે ́સે નીકાલ કે ઉનહાતર મારે ગએથે. તુમ સબ મારે જાઓ ઓર મ ́એ ઉસ જવાનકી તરેહ જીસે નીકાલ દીયાથા જીતા રહુ ́ ! મીર કાફીલા મુજહસે યેહ બાત સુનકે બોલા, અએ રોશનઝમીર ઉનસત્તર આદમીઓંકી હકીકત મુફસ્સીલ બયાન કરકે ઉન્હોંને એકકો કીસ વાસ્તે નીકાલ દીયાથા, ઓર આપ સબ કયું કર મારે ગએ ?

પુછના કાફીલેસાલારકા રોશનઝમીરસે કએફીયત ઉનસત્તર આદમી ચોંકી, કે ગુંઝબમેં ઉનપર કયા સદમા ગુઝરા ઓર ઉનમેંસે એકકો નજાત કીસ તરેહસે મીલી ઓર વોહ સત્તર આદમી કીસ તરેહ મારે ગએ.

યું સુના હુએ કે, ઝમાનએ સલફમેં સત્તર આદમી એક શહેરસે મુત્તફીક હોકર મુસાફરીકે વાસ્તે નીકલેથે. જબ એક મએદાનમેં પહોંચે. તબ મેહ બરસના શુરૂ હુવા, ઓર ઉસ જંગલમે કુછ અએસા સાયા ન થા કે, જીસકી ઓટમે ભીગનેસે બચેં, મગર વહાંસે કોસ પાવ એકપર એક બડા ગુંબઝ નઝર આયા તો ભીગનેકે ડરસે યેહ સબ દઓડકે ઉસ ગુબઝમેં ધુસે ઉનકે વહાં દાખીલ હોનેકે બાદ ચારોં તરફસે અયસી બદલી છાઈ કે આસમાન નજર ન આતા થા બલકે તમામ બીઆબાન તારીક હોગયા, ઓર ઇસ ઝોરોશોરસે બાદલ ગરજતાથાકે ઝમીન કાંપતીથી, ઓર દમબદમ બીછલી કરડકે ગુબઝકે નઝદીક આનકે અએસી ચમકતીથીકે, ગોયા ગીરાહી ચાહતી હયે, ઓર મેહ ઈસ ઝોરો શોરસે બરસતાથા કે, ચાર ઘડીમેં સબ જંગલ પાનીસે ભરગયા.

મસનવી.

મેહ બરસ્તાથા ઈસકદર એક લખ્ત, થા યેહ નઝદીક તુટજાવે દરખ્ત.
શોર અએસા થા બાદલોકા વહાં, કે ઝમી આસમાં હુએ લરઝાં.
કહું બીજલીકા કયા ચમકના યાર, એક પલક મારનેમે સવ સવ બાર.

ઉન સબોંને યેહ અહેવાલ દેખકર કહા કે, યેહ બીજલી જો ઇસ ગુંબઝકે નઝદીક હો હોજાતી હુએ, સો બેસબબ નહીં, ઉનમેંસે એક શખશ બોલા કે મેરી અકલમેં યે આતા હુએ કે, હમ સબમેસે કીસી એકકી મઓત આઇ હુએ તો ઉસકે મારનેકે વાસતે ઘડી ઘડી બીજલી આતી હુએ, લેકીન જો ઓર લોગ ઈસ ગુંબઝમે હુએ, ઇસ સબબસે ગીરતી નહીં, આખીર ગીરેગી. ઓર એકકે વાસતે સબકા જી મુફતમેં જાએગા, બસ ઈસમે મુનાસીબ યેહ કે, દરવાઝેકે સામને જો કે ખજુરકા દરખત હુએ સો એક, એક શખશ જાકે ઉસે હાથ લગા આવે જીસકી અજલ હોગી ઉસકે ઉપર બીજલી ગીરેગી, ઓર સબ બચ જાવેંગે. યેહ સુલાહ સબકો પસંદ આઈ, તો દરજે બદરજે એક એક આદમી ઉસ ખજુરકે દરખતકો હાથ લગાકર આતાથા. ઉસી તરેહ ઉનહત્તર આદમી ઉસ દરખતકો હાત લગાકર આએ, ઓર એક બાકી રહા ફેર બીજલી સાઅત બ સાઅત ઓરભી નઝદીક આકર ચમકને લગી, ઓર સબકો યકીન હુવા કે, યેહ શખસ જો બાકી રહા હુએ ઉસીકે વાસતે દમબદમ બીજલી આતી હુએ તો સબ બઝીદ હોકર ઉસકો કહેને લગેકે અબ તુભી જાકે ઉસ દરખ્તકો હાથ લગાકર આ. ઉસને દેખા કે યેહ સબ દરખતકો હાથ લગાકર આએ હુએં. અગર ઇનમેંસે કીસીકો

મઓત હોતી તો અલબત્તા બીજલી ઉસકે ઉપર ગીરતી બેશક મેરીહી મઓત હયે. તો વોહ સબસે મીન્નતો આજેઝી કરકે બોલા, અએ અઝીઝો મંયેભી જાનતાહું કે, બેશક મેરે મારનેકો ઘડી ઘડી બીજલી આતી હયે અગર મુજહે યહાં યેક ગોશેમે બયેઠ રહેને દો, તો તુમ્હારે સબબસે મેરી જાન બચતી હયે. ઉનહોંને કહા, અયે બેવકુફ દેખતા નહીં કે ઘડી ઘડી ગુંબજકો બીજલી છી જાતી હયે, અગર તુજહે બયેઠ રહને દે. તો તેરે સબબ હમ સબ બીન મ-ઓત આયે મરેં.

ગરઝ કે, વોહ બીચારા હરચંદ આજઝી વ મીન્નતસે કહેતા રહા, પર ઉન્હેં તરસ ન આયા, ઓર ઝોરસે હાથ પકડકે ગુંબજસે બાહેર ઢકેલ દીયા. લાચાર વોહ બીચારા મરનેપર રાઝી હાકર, કદમ ચાર એક ગયાથા કે યકાયક બીજલી ઉસ ગુંબજપર તડતડાકર ગીરી તો સબ મારે ગએ. ઓર વોહ અ-પને ઘર સલામત પહોંચા. અગર ઉસકી આજઝીપર રહમ કરતે તો સબકા જી બચતા, ઓર વોહ તમામ ઉમર એહેસાનમંદ રહેતા. પર કયું રહમ કરતે કે, તકદીરે ઈલાહીસે ઉનકે નસીબમેં યુંહી મરના લીખાથા, ઉસી તરેહ તુમભી મેરી મઓત અઝદહેકે હાથ જાનકે બેમુરવ્વતી કરકે મુજહે બલામેં એકલા છોડ ચલે હો, ઓર આખીરકારકા અલ્લાહકે સીવાએ કીસીકો માલુમ નહીં હુએ, ખુદા જાને મએં મરૂંગા યા માનીંદ ઉસ એક જવાંકે જીતા રહું, ઓર તુમ સબ મારે જાઓ, અગરચે તુમ્હેં મેરે જીનેકા ભરોસા નહીં, લેકીન વોહી મી-સલ હુએ કે, "જબતક સાસ તબતક આસ" મુજહે અબભી ખુદાકી દરગાહસે યેહ ભરોસા હુએ કે ઈસ બલાસે બચું, બારે મેરી ઈન બાતોંસે મીર કાફીલા કે દીલમેં રહમ આયા. ઉસને સોગંદ ખાકે કહા, અએ રોશનઝમીર યહાંસે દો કોસપર ફલાને બાગમેં આઠ દીન તેરી ઇંતેઝારીમેં મુકામ કરેંગે, અગર ઉસ અરસેમેં તુ અઝદહેકે હાથસે નજાત પાકર આયા. તો બેહેતર હુએ, નહીં તો લાચાર, આગેકો રવાના હોંગે, મએંને કહા અછા, મગર એક કુઝા પાની-કા છોડ જાઓ, શાયદ કામ આવે, વોહ મુજહે પાની દેકે રવાના હુએ. અએ બાનો, જબ વહાંસે કાફીલા કુચ કરકે દુર નીકલ ગયા, ઓર નઝરસે ગાયબ હુવા તબ અઝદહા જો હલકા મારે બએઠાથા. મુંહસે દમ છોડકે તીન કોસ તક લંબા હોગયા, ઓર સર ઉંચા કરકે કાફીલેકે તરફ દેખને લગા. મંએને ઈ-તની ફુરસત પાકે જાનકી દહેશતસે ચાહા કે ભાગું, ઈતનેમેં અઝદહેને દુમમે લપેટકે મુજેહ અપને તરફ ખીંચ લીયા, ઓર ઇશારેસે કહા કે, મેરી પીઠપર ચડ બએઠ ફેર મએં મારે ડરકે ઉસકી પીઠપર સવાર ન હુવા ઉસને ગુજહે મુહસે પકડકે અપની પીઠપર સવાર કીયા, ઓર દહની તરફકો રવાના હુવા ઉસકી પીઠ અઝબસક ચીકનીથી, મએં ઉસપરસે ફીસલકર ઝમીનપર ગીર પડા. ઉસને ફેર ઉઠાકે ગરદન પર સવાર કીયા, ઓર મએંને ઉસકી ગરદનકો દોનો

હાથોંસે ખુબ મઝબુત પકડ લીયા, ઓર વોહ અઝદહા જીધરકો લે ચલા, મેરા કુછ બસ નથા. જબ ઉસને જાના કે, યેહ આદમી સંભલકે ખુબ મઝબુત બએઠા હુએ, તબ શીતાબી કદમ ઉઠાકે થોડી દેરકે બાદ પહાડકે નીચે એક બડે ગારમે લેજાકર મુજહે પીઠસે ઉતાર દીયા, ઓર ઇશારેસે કહા કે ઉસકે અંદર જા. મએં બીસમીલ્લાહ કહેકે ગારકે અંદર ગયા, તો વહાં કુછ નઝર ન આયા; બાહેર નીકલકે મંએને દેખા કે, આપ ગારકે કીનારે પર ખડા હુવા ઇશારા કરતા હુએ કે, ફેર અંદર જાં. મએં અકલસે દરીઆફ્ત કીયા કે, યેહ જો આપ નહીં આતા, ઓર મુજહકો બાર બાર ભેજતા હુએ, શાયદ યહાં કોઇ ઇસસેભી ઝોરઆવર હુએ કે, જીસકી દહેશતસે અંદર નહીં જા સકતા, મએંને ફેરભી અંદર જાકે જો દેખા તો, વહાં કુછ નથા; ફેર વહાંસે બાહેર નીકલકર ઉસસે કહા કે; ઇસગારકે અંદર જાકે મંએને હરચંદ નીગાહ કી, પર કુછ નઝર ન આયા.

યેહ બાત સુનકે ઉસ અઝદહેને અએસા નારા મારા કે, જીસકી આવાઝસે ઝમીન કાંપ અયેસા ઉઠી! મએં દીલમેં યેહ સમજહા કે, ગારકે અંદરસે ખાલી ફીર આયાહું ઇસ વાસ્તે યેહ ગુસ્સે હુવા હુએ! અબ કોઇ દમમેં મુજહે નીગલ જાએગા. ઉસને મેરે ચેહેરેકા રંગ તબદીલ દેખકર કહા, અએ આદમી અપની ખાતરજમા રખ તુજહે હરગીઝ ડર નહીં! અઝદહેકી આવાઝ સુનકે ઘડી દો એકકે બાદ, એક બીછુ ઉસગારસે બાહેર નીકલા. ઉસે દેખતેહી બેતહાશા અએસા ભાગાકે હરગીઝ પીછે ફીરકે ન દેખા. જબ કોસ એક પર પહોંચા, તબ ખડા હોકે મુજહે ઇશારેસે કહા કે, યેહ બીછુ મેરા દુશમન હુએ ઉસકો માર, અગર ન મારેગા તો મએં તુજહે માર ડાલુંગા. મએ તીર લીએ હુવે ઉસ બીછુકી રાહ રોકકે ખડા હુવા, તો વોહ અઝદહાકા પીછા છોડકર મેરે તરફ આયા. મએને એક તીર અએસા લગાયા કે ઉસકે દો તુકડે હોગએ, ઓર ફીલફૌર મર ગયા મએંને પાસ જાકે ચાહા કે, અપના તીર નીટાલ લું, તો ઉસકે ઝહેરસે રાખ હોગયાથા! મએં દેખકર મુતઅજ્જુબ હુવા ઓર અઝદહા ઉસકે મરનેસે નેહાયત ખુશ હોકર શાદાં વફરહાં આયા, ઓર મેરે કદમોંપર સર રખ્ખા. અએ બાનો, વો અજબ ઝમાનાથા કે, અગર કોઇ હએવાનસે નેકી કરતાથા તો વોહભી હેસાનમંદ હોતાથા ઇસ ઝમાનેમેં અગર કોઇ આદમી કે વાસ્તે જાન દેવે, તોભી વોહ એહેસાન ન માને.

ગરઝ વોહ સાંપ મુજહે અપની ગરદનપર સવાર કરકે ઉસ ગારકે અંદર લે ગયા, વહાં અએસી તારીકીથી કે અપના હાથ અપનેકો ન સુજતાથા. ઉસકે આગે થોડી દુર ઓર ગયા, તો એક પાકીઝા મકાનથાકે, આફતાબકી રોશનીસેભી રોશનતર યાને જાબજા લાલ શબચીરાગકી રોશનીથી કે હરએકકો ખીરાજ એક અકલીમકા કહા ચાહીએ ઢેર લગેથે! અઝદહેને મેરે તઇ ઇશારેસે કહાકે, યેહ

લાલ શબચીરાગ જીસ કદર તુજહસે ઉઠ સકે બાંધલે મએંને દીલમે સોચા કે; અગર યેહ લાલ લેતા. હું તો મઝદુરી ઠએરતી હુએ; જીસસે બેહેતર યેહ હુએ કે. ખુદાકે નામપર ઉસકે દુશમનસે ઈસકી જાન બચાયા, દીલમેં યેહ સમજહકર મએંને કહા; મુજહે કુછ દરકાર નહીં; અગર તેરા કામ હોચુકાહો; તો તુ મુ-જહે ઈસ ગારસે બાહેર નીકાલદે; કે અપને કામકો જાઉં. ઉસને ઈશારા કીકા કે; જબતક તુ ઇન લાલોંસે કોઈ લાલ ન લેગા તબતક મએં તુજેહ જાને ન દુંગા લાચાર મએંને વહાંસે દો લાલ ઉઠાકે અપને બાઝુમે બાંધ લીએ. ફેર વોહ મુજહે ગરદનપર સવાર કરકે બાહેર લાયા, વહાં એક બુઢા સુફીદ રેશ, સ-બ્ઝપોશ, આસા હાથમેં લીએ હુએ ખડાથા. મએંને ઇસ મીરમરદકો સલામ કીયા. ઉસને સલામકા જવાબ દેકર કહા, અએ રોશનઝમીર, વોહ બીછુ ઈસ અઝદહેકો રોઝ સતાતાથા, તુને ખુદ કીયા કે, ઉસે મારા, ખુદાએતઆલા ઉસ નેકીકા બદલા દેગા. મએંને મુતહય્યર હોકર પુછા, અએ બુઝુરગ મએંતો આપકી સુરતસેભી વાકીફ નહી અપને મેરા નામ કયુંકર જાના? ઉસને કહા; ખુદાકી કુદરતસે કહા કે, ઉસ બીછુકી માદા હુએ, બહોત દીન હુએ કે, ઇસ અ-ઝદહાકી માદાકો ઉસને મારડાલાથા, અબ વોહ કીસી તરફકો ગઈ હુએ, છે મહીનેકો આવેગી, તો છે છે મહીનેકે બાદ તુજહે ફેર યહાં એક બાર ઓર આના હોગા; ઝુરૂર આઇયો, ભુલીઓ મત; ઓર જો તુ ન આવેગા તો તુ જીસ જગે હોગા, ! તુજહે આનકે મારડાલેગી; ઓર ઈસ અઝદહેકે દો બચ્ચે હુએં સો બીછુકે ડરસે મેરે હવાલે કરદીએ હુએં; તો મએંને એક જગા છુંપા રખખે હુએં; જબ તુ ફેર આવેગા તબ મએં ઉનકોભી દીખાઉંગા; ઓર યેહ અઝદહા મુજહે હમેશા ઈશા-રા કરતાથા કે, ઉસ બીછુકો માર; મએં કહેતાથા કે ઉસકી મઓત મેરે હાથ નહી હુએ.

ઈત્તેફાકન એક જવાન યહાં આવેગા; ઉસકે હાથસે ઉસકી મઓત હુએ સો આજ નરકો તુને મારા; ઓર માદાકે ઝીંદગીકે કઈ દીન ઓર બાકી હુએં, અબકે મરતબે તુ ઉસેભી મારેગા. ઓર કઈ કામ તેરે હાથસે ફતાહ હોંગે. યેહ, બાતે કહેકે બોલા કે, મેરે ગરીબખાનેમેં જો કુછ મયસ્સર હુએ સો કબુલ કર ઓર આજકી રાત યહીં આરામ કરકે સુબહોકો રૂખસત હો. મએંને કહા, મુસ-લમાનોંકી દાવતસે ઇનકાર કરના અગરચે મુસલમાનીસે બઈદ હયે, લેકીન આપસે પોશીદા નહીં હુએ કે, સબ કાફીલેકે લોગ ફલાને બાગમે ચશ્મ બરાહ હુંયે, ઈસિ વાસતે રહે નહીં શકતા યેહ ફરમાએ કે, આપકા ઈસમે મુબારક કયા હયે? ફરમાયા કે, અયે રોશનઝમીર ખયેર અબ તુ જા જબ ફેર આવેગા તબ મયે અપના નામ બતાઉંગા, હરગીઝ ભુલીયો નહીં. ઝુરૂર આઇયો જબતક મંયે ઉસ બુઝુરગસે હમકલામ રહા, તબતક અઝદહા ખડા રહા જબ મંયે

ઉસસે રૂખસત હુવા, ફેર ઉસને અપની ગરદનપર સવાર કરકે કાફીલેકે તરફ લેચલા. ઘડી યેકકે બાદ દુરશે કાફીલેકે એમે નઝર આયે; મ'ચે દેખકર ખુશ હુવા, જબ નઝદીક ગયા તબ કાફીલેકે લોગ અઝદહાકો દેખકર ઘબરાએ, ઓર આપસમે' કહેને લગે કે, હમારે ઘેરનેકો વોહી અઝદહા ફેર આતા હુએ, અગર હમ અએસા જાનતે તો રોશનઝમીરકે વાસ્તે હરગીઝ મુકામ ન કરતે. મ-એ'ને પુકારકે કહા, અએ અઝીઝો, કુછ અ'દેશા મત કરો, યેહ કીસીકો દુખ નહીં દેગા. થોડી દુર ઓર લેજાકર ઉસને મુજહે ઉતાર દીયા, ઓર આપ ઘરકે તરફ રવાના હુવા. મએ કાફીલમે' દાખીલ હોકર પહેલે કાફીલે સાલારકે ડેરેમે' ગયા. સબ લોક મુતઅજ્જુબ હોકર કહેને લગે અએ અઝીઝ તુને કયા જાદુ કીયા કે, ઇસ અઝદહેકે હાથસે જીતા બચા ? બલકે આપ અપની પીઠપર સવાર કરકે યહાં પહોંચા ગયા ? મએ'ને અવ્વલસે આખીર તક સબ કીસ્સા બયાન કીયા તો સબ કાફીલકે લોગ સુનકર ચારો' તરફસે મેરી જવાંમરદીપર શાબાશ ઓર આફ-રીન કીએ. કાફીલા સાલાર બોલા, અએ રોશનઝમીર જઝાકલ્લા યેહ મરદાનગી તુને અએસી કી'કે જએસી ઝરયુ'દને શુજાઅતકીથી ! મએ'ને કહા અએ સુશફીક, મુફસ્સીલ ફરમાઇએ કે; ઝરયુ'દ કઓનથા ઓર ઉસને કયા શુજાઅત કી થી ?

બયાન કરના રોશન ઝમીરકા રૂબરૂ બલકે આફીક યાને સમનરૂખ બાનુકે ઝરયુ'દ હમદાની

રોશનઝમીરને કહા સુન અએ મલીકએ આફાક મીર કાફીલા બોલા અએ જવાન રીવાયત કરને વાલોંસે યું સુના હુએ કે હમદાનમે' એક શખસથા બહોત દવલતમ'દકે કીસી ચીઝકી ઉસે પરવાહ નથી ઓર હમેશા ખુશીસે ઝીંદગી કર-તાથા ઓર ઉસકો એક બેટાથા ઝરયુ'દ નામ જબ ઉસને હોશ સ'ભાલા તબસે તીરઅ'દાઝી ઓર બ'દુક ઓર તલવાર સવારીકા ઉસકો અએસા શઓક હુવા કં સીવાએફન સીપાહગીરીકે ઓર કીસી ચીઝ પર ઉસકી તબીયત ન લગતીથી' આખીર ઉસ કસબમે' અએસા કમાલ પએદા કીયા કે, ચાંદનીમે' ચીવટીકો તાકકર અગર તીર મારતા તો હરગીઝ ખતા ન કરતા ઓર સુપારીકે વરક તલવારસે ઇસ સફાઇકે સાથ ઉતારતા કે દેખને વાલોંકો મુતઅજજીબ કરતા. મુદદતકે બાદ ઉસકે માંબાપ મરગએ ઓર એકરોઝ સબકોભી યેહી રાહ દર પેશ હુએ.

બએત.

મ'ઝીલે હસ્તીસે સદા કુચ હુએ,
યારો કોઈ આજ કોઈ કલગયા.

માંબાપકે મરને કે બાદ, ઝયુ'રદને ફુઝુલ ખરચી કરની શુરૂ કીયા ઓર આકેબત અ'દેશી ન કી ઓર યેહ ન સમજહા,

ગુલશને દુનીયામેં તબ વોહ હુએ મોતેબર
ગુલકી તરેહ હાથમેં ઝર ચાહીએ.

ગરજ થોડી મુદ્દતમેં દવલત સબ ખરચ કર ડાલી જો લોગકે ઉસકી દવલતમંદીમેં થે સો ખુશામદે કરતેથે, સો મુફલસીમે કોઈયાર, ઓર હમસાએ ઉસસે બાતભી ન કરતેથે, બલકે તાને દે દે કહેતેથે. મસલા—"અઝ પીસરેના ખલફ દુખતર બેહ" ઇતની ઉમર યેહ માંબાપકે સર લાડ કરતા રહા ઓર નાઝ પરવરદગીમેં અવકાત ગયાકી, ઓર કુછ ઇલિમ સીખતા તો અબ ઉસકે કામ આતા, ઓર અએસા ખરાબ ન હોતા. ગરચુંહ સબકી બાંતે સુન સુનકે દીલકે દીરહીમેં કબાબ હોતા. ઓર કહેતાથા કોઈને સચ કહા હુએ:—

મુફલસી સબ બહાર ખોતી હુએ,
મરદકા એતેબાર ખોતી હુએ.

અલકીસ્સા આપને દીલ સોચ્યા કે, યહાં રહેનેમે કલામ બદનામી હુએ, જીહસે યેહ બેહતર હુએ કે, પરદેસમેં જા જીસતરેહ હકતઆલા રખેગા ઝીંદગી બસર કરૂંગા, યેહ બાત દીલમેં મુકરર કરકે, ઘોડેપર સવાર હોકે રૂમકે તરફ રવાના હુવા. મંઝીલ બમંઝીલ પહોંચકર પાદશાહકી મુલાઝેમત હાસીલ કરી પાદશાહને ઉસે પરદેસી દેખકર પુછા કે અએ જવાન તેરા નામ કયા હુએ ઓર કહાંસે આયા હુએ? ઓર યહાં આનેકા કયા બાઇસ હુએ? ઉસને તસલીમાત બજાલાકે અરઝ કીયા કે, અસલીતો હમદાની હું ઓર ઝરચુંહ મેરા નામ હુએ, ઓર આપકી નોકરીકે ઇરાદેપર કસ્દકરકે આયા હું ઓર યેહ ઉમ્મેદ હુએ કે આપકી તાબેદરીમે બાકી ઉમર ગુઝારૂં, ઓર જો કામકે મુશકીલસે મુશકીલ હો, ઓર કીસીસે ન હોસકે મુજહે ફરમાઇએ કે, બજાલાઉં પાદશાહને કહા, કયા દરમાહા લેગા ? બોલા રોઝ હઝાર અશરફી, અગર હઝાર અશરફીમેં એક હુબ્બાભી કમ દીજીએગા તોભી કબુલ નહી. પાદશાહને અપને દીલમેં સોચ્યા કે, યેહ મરદ લાફઝન માલુમ હોતા હુએ ખએર એક મહીનેતક ઉતને પગારપર ઇસે નવકર રખતાહું, અગર ઇસસે કુછ કામ હોસકે તો બેહેતર, વગર ન જવાબ દુંગા રાતકો પાદશાહને ઝનાંના મહેલમે જવાન હમ્દાનીકે આનેકા, ઓર હઝાર અશરફી દરમાહા માંગનેકા મલેકાકે રૂબરૂ ઝીકર કીયા. અભી મલેકાને કુછ જવાબ ન દીયાથા કે પાદશાહઝાદી બોલ ઉઠી, જો શખશ ઇતના દરમાહા માંગતા હુએ તો અલબતા ઉસમેં કુછ જવહરભી હોગા અયેસે શખશકો ઝુરૂર નવકર રખના ચાહીએ. પાદશાહકો બેટીકી બાત નાગવાર માલુમ હુઇ, ઓર કહા કે અએ બેહયા, તુજહે ઇન બાતોંસે કયા કામ? મગર ઉસ જવાનસે કયા દોસ્તી કીયા ચાહતી હુએ? જો અબ ઉસે મંએ નોકર રખ્ખુંગા તો તમામ ખલકત કહેગી કે, જવાન હમદાનીકો પાદશાહકી બેટીને

પસંદ કરકે રખ્ખા હુએ. આજ મુલ્કોમેં બદનામી હોગી. બેટીને પાદશાહસે યેહ બાત સુનકે કહા, ખુદા નખ્વાસ્તા, મંએ આપ જએસે પાદશાહકી બેટી હોકર, અએસા ખીઆલ બદ દીલમેં કરૂં, આજતક તો કીસી મરદકી નઝર મેરે સાએપરભી નહીં પડી, ઓર ના મંએને કીસી ગએર મરદકા મુંહ દેખા જો અપની ખુશીસે તુમ મુજેહ કીસી ફકીરકો બખશદો, તો મુજહકો કુછ ઉઝર નહીં, પાદશાહ ઇન બાતોંસે રંજીદા હુવા ઓર જહીડકકર કહા મંએને તેરેકો ઉહી જવાન હમદાનીકો બખશા. ઉસને કહા બહોત ખુબ, અગર આપ મુજહે ઇસ રૂસવાઇસે નીકાલતે હુએં તો ખુબ, મેરા નસીબ મેરે સાથ હુએં ઓર ખુદા અપની દરગાહસે જુદા ન કરે. પાદશાહને ખ્વાજાસરાકો ઇશારા કીયા કે ઇસિકા હાથ પકડકે જવાન હમદાનીકો સોંપદે ઓર કહો કે, પાદશાહને તેરે તંઇ બખશી. લડકીકી આંખે ડબડબ આઈ, ઓર પાદશાહકે તરફ દેખકર કહા અએ કીબલા બાવજુદ, ઇસ બેગુનાહીકે મેરે તંઈ આપને ઇસ રૂસવાઇસે નીકાલા હુએ. અગર મંયે આપકી મુસ્તહીક હુંગી ઓર બેગુનાહ તો ખુદા ઇસિકા અવેઝ આપસે લેગા, માંને ચાહા કે, બેટીકી કુછ સીફારશ કરે. પાદશાહને ઉસેભી તીવડી ચડાકર કહા, અએ કમબખત અગર તુ ઇસબાતમે કુછ બોલેગી તો ઇસી વકત તુજહેભી શહેર બદર કરદુગા ફીર ખવાજાસરાકે તરફ ગુસ્સેકે નીગાહસે દેખા તો વોહ ડરગયા, ફઓરન લડકીકા હાથ પકડકે બાહેર લે ગયા; ઓર જવાન હમદાનીકે હવાલે કરકે કહા, ખુદા તુજહપર મેહેરબાન હુવા કે પાદશાહને અપની બેટી તુજહે બખશી, ખુદાકા શુકર બજાલા ઓર ઇસી ઘડી શહેરસે ચલા જા. ગરચુંદ, ઓર પાદશાહકી લડકી દોનોં શહેરસે બાહેર નીકલે, એક તરફકો રવાના હુએ. સમનરૂખ બોલી, અએ રોશનઝમીર ક્યા વોહ પાદશાહ દીવાના થાકે ઇસ ખરાબીસે અપની બેટી બેગુનાહકો નીકાલ દીયા ઓર કેસ બદનામીસે ન ડરા કે, લોગ કહેગે કે, પાદશાહની બેટીને જવાન હમદાનીકો પસંદ કરકે રખા હુએ, ઓર યેહ બદનામી છ બદનામી ન ઠએરી કે, આપ અપની બેટીકા હાથ પકડકે ઉસકે હવાલે કીયા ? લાનત ખુદાકી ઉસ અકલપર અગર વોહ અએસીહી તકસીરવારથી, તો જાનસે મારડાલા હોતા મગર જવાન હમદાનીકો ન દેનાથા. રોશનઝમીર બોલા, અએ મલેકા તુને કભી યેહ મસલ હીંદુસ્તનકી સુની હુએ યા નહીં—

ફરદ:—જએસી હોવે દુનીઆ તએસી ઉપજી બુધ.

તકદીરકે લીખેકો કઓન મીટા સકતા હુએ, જો બાત હોની હોતી હુએ સો વએસી અકલ આદમી કો આતી હુએ, ઉસ લડકીકી તો કીસમતમેં ગરચુંદકે સાથ યું લીખાથા તો વએસી અકલ પાદશાહકે દીલમેં આઈ, ઓર કુછ પસોપેશ

ન સમઝહા. સુન અએ સમનરૂખ, જબ વોહ દોનાં બાહેર નીકલે, તો ચવથે દીન એક બીઆબાનમેં દો રાહા મીલા, યેહ દોનો મુતફક્કીર હુએ કે યેહ કીધર જાતા હુએ ઓર વાહ કહાંકા, ઓર વહાં એક પથ્થરકી સીલપર લીખખાથા કે, બાંએ તરફકી રાહમેં બહોત આફતેં હુએં, ઓર દહની તરફકી રાહ બેખઓફો ખતર હુએ જો કોઈ બાંએ તરફકો જાએગા તો હરગીઝ સલામત ન પહોચેગા. ઝરચુંદને વોહ લીખખા દેખકર શાહઝાદીકે તરફ નીગાહકી ઓર કહા અએ નાઝની મએંને તેરા બારહા નામ પુછા પર તુને અપના નામ ન બતાયા ઉસકા કયા સબબ હુએ, ઓર અબ કઓનસી તરફ ચલનેકી સુલાહ હુએ, દહની રાહકો ચલેં યા બાએં તરફકો ! ઉસને આંખોંમેં આંસુભરકે કહા, અએ જવાન, મએં અપના નામ કયા બતાઉં જો કુછ કે રૂસવાઈ ઓર ખરાબી મેરી કીસમતમેં લીખીથી સો આગે આઈ અગર તુ નામ દરીઆફ્ત કરનેમેં બજીદ હોતા હુએ તો માં બાપને ઈસ નામ મુબારકકા નામ "મુબારકુન્નીસા" રખાથા, સો બરખીલાફ હુવા, ઓર અબ તુ જો કુછ ચાહે સો નામસે પુકાર, ઓર દહને બાએં ચલનેકી સુલાહ મુજહસે કયા પુછતા હુએ, યેહ અપની હીમ્મતપર મવકુફ હુએ, જો તુજહમેં હીમ્મત હુએ તો બાએં તરફ ચલ, વર ન દહની રાહ લે. આઈંદા જીધર તુ ચલેગા, મયેં તેરે હમરાહ હું. ઝરચુંદને યેહ બાત સુનકર ખુદાકો યાદ કીયા, ઓર બાએં તરફકી રાહલી દોનાં જને તીન રોઝતક પએહમ ચલે, લેકીન કુછ હાદીસા ન દેખા; ચવથે રોઝ એક બીઆબાનમેં પહોંચે, કે વહાં ચરીંદ, ઓર પરીંદેકા નશાન નથા ઓર હરચંદ દોનાં દુર દુર તક નીગાહ કરતેથે, કહીં દરખત દીખાઈ ન દેતાથા ! ! ઓર ચારો તરફ બાદે સમુબ ચલતીથી નાઝની બોલી અએ જવાન, યેહ કયા દહેશતનાક મુકામ હુએ, જહાં કોઈ તાયર ન હુએવાન, ઓર ઈનસાનકા તો કયા ઝીકર હુએ. ઈસી ગુફ્તગોમેંથે કે કયા દેખતે હુએં કે, દુરસે એક બડા શેર ચલા આતા હુએ. ઝરચુંદને દુરસે આતા હુવા દેખકર કહા, અએ મુબારકુન્નીસા, કયા સુલાહ હુએ? ઉસને કહા:—

બએત.

જો શખ્સ તીરોકમાં અપને હાથમેં લેવે,
ડરે ન શેરસે ઓર વોહ ન મસ્ત હાથીસે.

યેહ તો હમારે મારનેકો આંતા હુએ, જો અબ તુ દેર કરેગા તો યેહ કોઇ એક સાઅતમેં અપન દોનોંકો મારડાલેગા ઈતનેમેં શુરગુરરાતા હુવા નઝદીક આપહોંચા. ઝરચુંદને કમાન ખીંચકર અએસા એક તીર મારા કે, ખોપરી ફાડકે સોફારતક ઘુસ ગયા, ઓર શેર ચીલ્લાકે ઝમીનપર ગીરપડા. ઝરચુંદને તલવારસે ઉસકા સર કાટકર ચારોં પંજે કે નાખુન તરાશ કરકે અપને પાસ રખા, ઓર દોનો આગેકો રવાના હુએ નાઝનીસે બાંતેં કરતા હુવા સાત દીનતક બેખઓફો ખતર ચલે ગયા, આઠવેં રોઝ એક વીરાનમેં પહોંચે કે

ઉસ શેરકે મકાનસેભી દહેશતનાક ઝીયાદાથા. નાઝનીને કહા; અએ જવાન ખબરદાર, કે યેહ વીરાના ખાલી અઝ ખઅ્ફા ખતર નહીં ઇતનેમે દેખતે કયા હયે કે દો હાથી બડે બડે મસ્ત ચલે આતે હુએ ઝરયુંદને એક તીર પહેલે અયેસા મારા કે ઉન દોનોંકી આખેં ફોડ દીં ફેર બદનપર તીર મારે જો તીર યે ચલાતાથા સો અએસા કારી લગતાથા બદન ફોડકે સોફારતક ધુસ જાતાથા આખીર વોહ દોનોં હાથી નીમજાન હોકે પીછે ભાગે, ઓર યેહભી ઉનકે પીછે ઘોડા દઓડાતા હુવા ચલાગયા કોસ એકપર દોનોં હથી તીરોંકે ઝખમોસે બેદમ હોકે ઝમીંનપર ગીર પડે તો ઉસને તલવાર મીઆનસે ખીંચકર ઈનકી સુંડે કાટકે જાનસે માર ડાલે. મુબારકકુન્નીસા ઉસકી શુજાઅત દેખકર બહોત ખુશ હુઈ. ઉન દોનો હાથીઓંકી પેશાનીપર હથેલીકે બરાબર એક દાગથા. નાઝનીં બોલી અએ જવાન અએસા દાગ કીસી હાથીકી પેશાનીપર નહીં દેખા. ઉનકા માથા ચીરકે દેખા ચાહીએ કે કયા હએ. ઝરયુંદને પેશાની ચીરકે દેખા. તો દોનોકે માથેમેં એક એક મોતી અએસા હએકે, જીસકી ચમક આફતાબકી રોશનીસે બરાબરી કરતાથા તો વોહ દોનોં મોતી લેકે ખુદાકા શુકર કીયા ઓર આગે રવાના હુએ. કીતના મુદતકે બાદ, એક સયેરમે પહોંચે, કે "ખુરશીદ આબાદ" ઉસ શહેરકા નામથા. ઝરયુંદને સરાએમેં ડેરા કરકે નાઝનીનકો વહાં બીઠાયા, ઓર આપ બાઝારકે તરફ રવાના હુવા, ઓર એક આદમીસે પુછા કે, યહાંકે પાદશાહકા કયા નામ હએ! ઉસને કહા કે "ખુરશીદચહેર" ઓર યેહ શહેર ઉસીને આબાદ કીયા હએ. ઈતનેમેં બડી ધુમધામસે વઝીરકી સવારી નીકલી ઝરયુંદને પુછા કે, યેહ કીસકી સવારી હએ, ઉસને કહા યેહ ખુરશીદચહેરકા વઝીર હએ, સો દરબારકો જાતા હએ ઝરયુંદને નઝદીક જાકર સંલામ કીયા. વઝીરને ઉસે અજનબી દેખકર પુછા, અએ જવાન તુ કઓન હએ. ઓર કહાંસે આયા હયે? ઇસને કહા અસલ તો રહેનેવાલા હમદાનકા હું ઓર અબ રૂમસે આતાહું. વઝીરને કહા, ઈસ રાહસે કયુંકર સલામત આયા? કહા ખુદાકી મેહેરબાનીસે ફેર વઝીરને મુતઅજ્જુબ હોકર પુછા કે, રાહમેં તુજહે કુછ હાદીસા તો નહીં હુવાથા? ઉસને કહા, અસનાએ રાહમેં એક શેર ઓર દો હાથી મીલેથે, સો ખુદાએતઆલાકે ફઝલસે મએને ઉન તીનોંકો મારડાલા. વઝીરને કહા અએ જવાન ઈતના જહુઠ કયું બોલતા હએ વોહ શેર ઓર હાથી અએસે નહી કે કોઇ માર સકે; બારહા ઉનકે મારનેકો પાદશાહકી ફઓજ ગઇ લેકીન ફીર ફીર આઇ, ઓર મએં કયુંકર યકીન કરૂકે, તુને ઉન્હે મારા હોગા, અગર યેહ બાત સચ હએ તો ઉસકી કુછ અલામત બતલા ઉસને કહા, દોનોં હાથીઓકે માથેમેં એક એક દાગથા, જબ કે મએને ઉસકો શગાફ કીયા, સો ઉસમેંસે એક એક મોતી નીકલા, સો વોહ દોનો મોતી મેરે ડેરેમેં હએં. વઝીરને કહા, અગર વોહ

દોનોં મોતી મેરે તઈ દીખલાવે તો, અલબત્તા એતેબાર કરૂં ઝરચુંદને ઉસી વકત સરામેંસે મોતી, ઓર શેરકે ચારોં પંજોકે નાઉદ લેજાકર વઝીરકે આગે રખ્ખે, ઉસને દેખકર કહા. અયે જવાન, મરહબા ઓર રહમત ખુદાકી, યેહ કામ તેરે બગએર ઓર કીસીસે ન હોસકતા; મુદદતસે ઉન હાથીઓંને યેહ રાહ બંદ કીથી કે; ઉનકી દહેશતસે મુસાફીરોંકી આમદોરફત બીલકુલ મવકુફથી; યેહ બાત કહેકે ઝર-ચુંદકો અપને સાથ પાદશાકે પાસ લેગયા. તો ઉસને વહાં જાકર અદબસે તસલી-માત કી પાદશાહને વઝીરસે પુછા કે યેહ કઓન હયે ? ઉસને અરઝ કીયા કે, અસલ તો હમદની હયે, ઓર અબ રૂમસે આતા હયે, રાહમેં ઉન દોનોં હાથીયોંકો મારકે યેહ દોનોં મોતી ઉનકે માથેમેંસે નીકાલકર લાયા હયે, ઓર શેરકે પંજેકેભી નખુનદીખલાયે ! પાદશાહને વોહ મોતી ઉસકો બખશે; ફેર પુછા ઉસ સફરમેં કોઈ ઓરભી તેરા રફીકથા ? અરઝ કીયા કે રૂમકે પાદશાહકી બેટી મેરે સાથથી, તીસરા કોઈ ન થા પાદશાહને ફરમાયા, શાહઝાદીસે તુજહે કયા નીસ્બત ? ઉસને અવ્વલસે આખીરતક, કીસ્સા બયાન કીયા, પાદશાહને તમામ અહેવાલ સુનકર રૂમકે પાદશાહપર લાનતકી ઓર ઝરચુંદસે કહા, આજસે મેરી રીફાકતમેં રહે ઉસને કહા, મેરીભી આરઝુ યેહી હયે, બાકી ઉમર ઈસ જખાનમેં હાઝીર રહું ફરમાયા કે, કયા દરમાહા લેગા ? બોલા, હઝાર અશરફી, પાદશાહને વઝીરકો હુકમ દીયા કે, આજસે ઈસ જવાનકો હજાર અશરફી દીયા કરો ? ઝરચુંદને અરઝ કીયા, આજતક મયેને રૂમકી પાદશાહાઝાદીકો હાથ નહીં લગાયા, જબતક નીકાહ ન કરૂં તબતક હરામ જાનતા હું પાદશાહને હુકમ દીયા કે, બ્યાહકી તઈયારી કરકે અછી સાઅતમે નાઝનીં નસે ઈસકા નીકાહ કરવાદો તો વોહ હુકમકે મુવાફીક બજાલાયે ? રોજ બરોઝ પાદશાહકી મેહેરબાની ઉસપર ઝીયાદા હોતીથી, યેક રોઝ પાદશાહને કહા અયે ઝરચુંદ રૂમકી શાહઝાદીકો કહે કે બાનેયે જહાંકી મુલાકેમત હાસીલ કરે ? ઉસને કહા બહોત ખુબ જબ ઘરકો આનકે નાઝનીસે યેહ બાત કહીં તબ ઉસને ઈનકાર કીયા ઓર કહા મેરે તંઈ કીસીકી મુલાકાતસે કયા કામ હયે ? ઝરચુંદને હરચંદ કહા પર ઉસને ન માના ? દુસરે રોઝ ઝરચુંદને શાહઝાદી કે ઈનકાર કરનેકા અહેવાલે પાદશાહકી ખીદમતમેં અરઝ કીયા ઈસ બાતસે ઉસને જાનાકે અલબતા વોહ પાદશાહકી બેટી હયે.

ઈત્તેફાકન યેક રોઝ મલકયે જહાં આપ ઉસકે ઘરગઈ કાયદેદાનને શાહઝાદી-યોંકી તરેહ મસનદપર બીઠાયા, ઓર બહોત તાઝીમોતવાઝો કી; યેક ઘડી ખીદમતસે ગાફીલ ન હુઈ, મલેકાજે ઉસકી અકલમંદીપર નેહાયત ખુશ હોકર અપને ઘર મુરાજેઅત કી, ઓર રાતકો પાદશાહકે રૂબરૂ ઉસકી બહોત તારીફ કી, દુસરે રોઝ પાદશાહને બહોત મેહેરબાનીસે કહા, અયે ઝરચુંદ તુ તમામ રોઝ જહાં

ચાહે વહાં રહે, મગર રાતકો પલંગકી ચવકીદારીમેં હાઝીર રહાકર, વોહ રાતદીન ખીદમતમેં હાઝીર રેહેતાથા બાદ ચંદ મહીને કે, ઝરચુંદકે ઘર લડકા પએદા હુવા. પાદશાહને યેહ ખબર સુનકે ઉસસે બહોત રેઆયત ઓર મુરવ્વત કરી. ઉસનેભી અપની ખીદમતસે પાદશાહકો અયસા ખુશ કીયાથા કે ખુરશીદ ચેહેરે જહાં જાતા વહાં ઉસે સાથ લેજાતા.

ઈત્તેફાકન યેક રોઝ ખુરશીદચેહેર શીકારકો નીકલા, સો બીયાબાનમે પહોંચકે એક હરનકે પીછે ઘોડા દઓડાયા, ઓર સબ લશકરસે જુદા હોકર કોસ દોએક નીકલ ગયા, લેકીન ઝરચુંદને સાથ ન છોડા. વહાં વોહ હરન તો નઝરસે ગાયબ હોગયા, ઓર બાએં તરફકો બડા એક પેડ થા, ઉસમેંસે એક શેર નીકલા, પાદશાહ ઉસ શેરકો દેશકર ડરા. ઝરચુંદને કહા, અયે ખુદાવંદે રૂએઝમીં, અગર ઈરશાદ હોવે તો અભી ઈસ મુઝીકા સર તનસે જુદા કરૂં. પાદશાહને કહા, ફેર દેર કયા હએ " કતલલ મુઝી કબલલ ઈઝા " ઝરચુંદને પાદશાહકા હુકમ લેકે, સેરકો લલકારા, તો વોહ દઓડકર ઉસકે ઉપર આયા ઉસને કુરતી કરકે મીયાનસે તલવાર ખીંચી, ઓર બડકે એક અયેસી તલવાર લગાઈ કે, સર તનસે જુદા હોકે, જા પડા. પાદશાહ ઉસકી જવાંમરદી દેખકર નેહાયત ખુશ હુવા. ઓર કહા, અયે ઝરચુંદ, આફરીન સદ આફરીન ફેર વહાંસે મુરાજેઅત કરકે લશકરમેં દાખીલ હુયે. પાદશાહને ઘરમેં પહોંચકર ઝરચુંદકો સાત પારચેકા ખીલઅત મએદસ્તાર ઓર સરપેચ મુરસ્સા ઓર મોતીયોંકી માલા ઓર જવાહેર સરી ઓર ઘોડા દેકે કમાલ મેહેરબાનીસે રોઝબરોઝ એઝાઝ ઝીયાદા કરતા રહા; લેકીન ઝરચુંદ બાવજુદ ઉસ મેહેરબાનીકે પાદશાહકી સોબત, ઓર સાંપકે ખીલાનેકો બરાબર જાનકે આપ હરગીઝ મગરૂર નથા. ઓર રાતકી ખીદમતમેં હાઝીર રહેતાથા એકદીન ખુરશીદ ચહેર બરસાદકી મોસમમે મુવાફીક મામુલકે અપને મહેલમેં આરામ કરતાથા કે યકાયક આંધી ચલને લગી ઓર હવાકી શીદતસે પાદશાહકી આંખ ખુલ ગઇ. ઘડી દોએકકે બાદ જબ આંધી થમગઇ, હવા મલકુફ હુઈ, તબ પાદશાહકે કાનમેં યેક અવરતકી આવાઝ આઈ કે, આહ આહ કરકે કહેતીથી કે " મયેં જાતીહુ કોઈ અયેસા હયે જો મુજકે રખ સકે" પાદશાહને પલંગપર લેટે લેટે દો તીન દફા યેહી આવાઝ સુની, ફેર ખ્વાબગાહસે નીકલકર છતપર આયા કે, આવાઝકા હાલ દરીઆફત કરે, બાહેર નીકલકર દેખતા કયા હયે કે ઝરચુંદ તીરો કમાન હાથમેં લીયે ખડા હયે, ઓર છોટી છોટી ફુહાર પડતી હયે, ઓર ચારોં તરફસે અંધેરી જહુકીથી કે, આપના હાથભી નહીં સુજતાથા, ઝરચુંદને બરફકી ચમકાહટમે દેખા કે, કોઇ મહેલ સરાપર ખડા હયે. તીરકો ચીલ્લેપર ચડાકે કહા કે, ઈસ આધી રાતકે વકત મહેલસરાએ પાદશાહીપર કે ખાસ ખ્વાબગાહ સુલતાની હયે,

કઓન ખડા હયે ? ખુરશીદ ચેહેરે ચુપ રહા, ઓર જવાબ ન દેનેસે ઝરચુંદકો યકીન હુવાકે ચોર હયે, તો કમાન ખીંચકર ચાહા કે તીર લગાવે. પાદશાહને કહા, અયે ઝરચુંદ મયેં ખુરશીદચેહેરે હું કોઈ અવરત આહ આહ કરતી હયે, ઉસકી આવાઝ સુનકે આયાહું કુછ તુજહેભી આવાઝ આઈ હયે ? ઉસને કહા અયે ખુદાવંદ આઠ રોઝ હુયે કે યેહી સુનતા હું, ખુદા જાને, યેહ કયા ઈસરાર હયે, ઓર આવાઝ કરનેવાલા કઓન હયે મયેં અપને ઓહદેપર હાઝીર હું, અગર આપ હુકમ દેં તો યેહ હકીકત દરયાફ્ત કરૂં પાદશાહને કહા હાં અબ તુ જાકે હકીકત દરીઆફ્ત કર કે, યેહ આવાઝ કઓન કરતા હયે ઓર ઉસકા મુદદા કયા હયે ? ઝરચુંદ ઉસીવકત અવાઝકે તરફ રવાના હુવા. ખુરશીદ ચેહેરભી એક નીમચા બગલમેં દાબકર મહેલસરાએ ખાસસે નીચે ઉતરા, ઓર જવાન હમદાનીકે પીછે પીછે ઈસતરેહ ચલા કે, ઉસે માલુમ ન હોવે. જવાનહમદાનીને શહેરપનાહસે બાહેર જાકે, દેખા કે, એક ગુંબજમેંસે આવાઝ આતી હયેં, ઉધરકો રવાના હુવા, ઓર ગુંબદકે અંદર જાકે દેખાતો, એક પીરઝન બયેઠી હુઈ પથ્થરપર છુરી તેઝ કરતી હયે, ઓર દમબદમ આહ કરકે કહતી હયે " મયેં જાતી હું કોઈ અયેસા હયે જો મુજહે રખ સકે; ઓર યેક ચીરાગમેં થોડાસા તેલ બાકી હયે, સો વોહ ઉસકે આગે ધરા હુવા મંધા જલતા હયે. પસ બુઢીઆને ઝરચુંદકો દેખકર કહા તુ કઓન હયે જો ઈસ વખત મેરે પાસ આયા હયે; ઉસને કહા, મયેં આદમી હું, કે તેરા હાલ મુફસ્સીલ દરીઆફ્ત કરને આયા હું કે આહ આહ કરનેસે તેરા મુઆદ કયા હયે ઓર કહાં જાતી હયે; ઓર રખ સકનેસે મુરાદ કયા હયે; ઉસને કહા, અયે જવાન મંયે ખુરશીદ ચેહેર યહાં કે પાદશાહકી ઉમર હું, અબ ઉસકી મઓત આઈ હયે મયેં રૂખસત હોતી હું ઈસ વાંસ્તે, કઇ દીનસે પુકાર પુકારકે ખબર કરતી હું શાયદ કોઇ ઉસ્કે અહેવાલપર રહમ કરે; આજકી રાત જબતક ઇસ ચીરાગમેં તેલ હયે, તબતક ઉસકી ઝીંદગી બાકી હયે. ઓર ફજર હોતેહી યેહ ચીરાગ બુજહ જાએગી, ઓર બમુજરરીદ ગુલ હોનેકે ઉસકી જાન નીકલ જાવેગી; ઝરચુંદને કહા, અયે કમબખત ઈસકી કુચ તદબીરભી હયે; બોલી યક તદબીર હયે, જો કીસીસે હોસકે. ઉસને પુછા કયા તદબીર હયે; બોલી યેક શખ્સ ઝરચુંદ હમદાની ઉસકા નોકર હયે, અગર વોહ બાપને બેટેકા ગલા ઇસ છુરીસે કાટે ઓર ઉસકે લહુસે મુજહે ન્હીલાવે તો પાદશાહ જીતા રહે, ઇસકે સીવા ઓર કુછ ઈલાજ નહીં; પાદશાહ છુપકે બાહેર ખડા હુવા દેખતાથા, ઓર યેહ સબ હકીકત અપને કાનોંસે સુનતાથા ઝરચુંદ ઉસ બુઢીઆસે સુનકર હયેરાન હુવા ઓર અપને દીલમે કહા કે, અગર બેટેકો અઝીઝ જાનું તો પાદશાહ મરતા હયે, ઓર પાદશાહકી જાન બચાતા હું તો બેટા મારા જાતા હયે. થોડીદેર ઈસી ફીકરમેં ગઓર કરતાં રહા. આખીર સોચ સોચકર પાદશાહકે નમકખ્વારીપર ખીયાલ કીયા અગર મયે જીતા રહું તો બેટા ઓરભી હોજાએગા, મગર અએસા પાદશાહ ફેર

પએદા ન હોગા, ઓર ઈસી દીનકે વાસ્તે ખુરશીદચહેર હઝાર અશરફી દરમાહ આ ઈઝત મુજહે દેતા હયે ચેહ બાત અપને દીલમેં મુકરર કરકે બુઢીઆસે કહા, એક સાઅત તહમ્મુલ કર, મએં અભી આતા હું. સો ગુંબઝસે બાહેર નીકલકર શહેરકો રવાના હુવા.

મસનવી.

નીકલકર શીતાબીસે ઘરકો ચલા, તો સુલતાનભી સાથ ઉસકે હુવા.
ઈસે દરદકા સઈ કદર જોશથા, કીસીકી ખબરથી ન કુછ હોશથા.
જો દેખા વહાં ઉસને જા અપને ઘર, થી સોઈ હુઇ નાઝની સેજપર.
થી ગુલ શમઆ વોહ શમઆરૂથી પડી, કે હરતરફ ઉસની ઉંજાલી હુઈ.
અદબસે ખડાહો કીયા ફીકર યું, કે મહબુબ સોતા જગાઉં મંએ કયું.
ખડા હોકે રોયા કે નદી ચલી, જબ આંસુ પડે ઉસકી આંખે ખુલી.
લગી બોલને અએ વફાદાર મન, હકીકત જો ગુઝરી સો ઇઝહાર કર.
મુફ્સીલ બતા આજ કયા હાલ હૈ, ચેહ રોના તેરા મુજકો જંજાલ હયે.
સુખન સુનકે ફીલહાલ રોયા જવાં, કીયા નામુરાદીકા ચેહ સબ બયાં.

મુબારકુન્નીસા, ઈસ આફતે નાગહાનીસે ઝાર ઝાર રોકે કહેને લગી, અએ જવાન કસમ ખુદાકી મએં ઈસ બચ્ચેકે બગએર ચેક સાઅત ન જી સકુંગી ઓર તું કયુંકર અપને હાથસે ઈસકે ગલેપર છુરી ચલાયેગા; ઝરચુંદ બોલા, અએ નાઝની ગમ મત કર અગર ઇસકે નસીબએ ઈસીતરેહ મરના લીખા હએ, તો હમારે બચાનેસે બચતા નહીં, અગર ખુરશીદચેહેરકો ચેહ ખબર પોહચેગી તો વોહ અપની સલામતીકે વાસ્તે મરવા ડાલેગા, ઇસસે બેહેતર ચેહ હએકે અપને હાથોંસે ઈસકે લહુસે ઉસ ખુંખારકો નહી લાઉંકે પાદશાહકા હક નમક અદા હોગા, ઓર સારે આલમમેં નેકનામી હોગી. લાચાર વોહભી તનબકઝા દે કે ચુપ હો રહી જબ ઝરચુંદ બેટેકો મુબારકકુન્નીસાકી ગોદસે અપની ગોદમેં લેકર ચલા તબ નાઝનીભી સરકો ખોલી બાલ નોચતી ઓર નાજુક મુંહપર તમાંચે મારતી બેટેકા નામ લેલેકે ચેહ બયેંતે પડતી હુઇ પીછે પીછે ચલી ! ! !

મસનવી.

અપને માતમમેં એકલાં છોડકર, તુ ચલા મુજહસે મોહબત તોડકર,
મએં ન વાકીફથી કે મરગે નાગહાં, તુજહકો લેજાવેગા યુ અએ મેરીજાં.
હાએ જાની ચેહ ફલકને કયા કીયા, જીલાયા તેરા મુજહ ગમમેં દીયા,
તેરે બીન મુજહકો કહાં સબરો કર રાત દીન રોતી રહુંગી ઝારઝાર.
યાંસે અબ ફીરકર ન ઘર જઉંગી મએં. આજકાલ કુડકુડકે મરજાઉંગી મએ
સાંસ લે લેકર ચેહ ફેર બા દરદોદમ, સોંઝકા મતલાથી પડતી દમબદમ.
ઝીંદગીકા ગર ચેહી અસલુબ હએ, તો તો ઈસ જીતેસે મરતા ખુબ હએ,

અલગરઝ ઝરચુંદ લડકેકો લેકે ગુંબઝમેં ગયા મુબારકકુન્નીસાભી સાથ ગઈ ઓર ખુરશીદ ચેહેર બાહેર છુપકે ખડા રહાથા. વોહ બુઢીયા નાબેકાર જો ગુંબઝકે

અંદર બએઠી હુઈ ઉસકી ઈંતેઝારી કરતીથી ઉસે દેખકર બોલીકે લડકેકો લાયા? ઉસને કહાં, યેહ માસુમ સગીર હાઝીર હુએ; જો ચાહે સો કર ઉસને કહા, મુજેહ તેરે બેટેસે કુછ કામ નહીં અગર તેરે તઈં પાદશાહકી ઝીંદગી દરકાર હુએ તો, અપને હાથસે ઈસિકા ગલા કાટકે ઈસિકે લહુસે મુજહે ગુસલ કરવા. ઝરચુંદને અપને દીલકો સખત કીયા, ઓર ઉસ બેમેહેરકે હાથસે છુરી લેકર લડકેકો ઝમીનપર લીટાયા, ઓર ચહા કે, ઉસકી ગરદન કાટે તો ઉસ બુડીઆને ઉસકા હાથ પકડલીયા, ઓર કહા; અયે ઝરચુંદ, લડકેકો ઝાયા મત કર, મએં તેરી નમકહલાલી દેખતીથી, હઝાર આફ્રીન તુજહે; ઓર તેરે માબાપકો ! યેહ કામ તેરે સીવાએ ઓર દુસરેસે કભુ ન હોસકે, કે ખાવીંદકી સલામતીકે વાસ્તે બેતઅમ્મુલ અપને બેટેકે ઝુબહા કરનેકો તઈયાર હોજાવે! તેરે સબબસે ખુર શીચેહેરકી, ઝીંદગી ઝિયાદા હુઈ, વગર ન આજ ફજર હોતેહી ઉસકી મઓ-તથી. પાદશાહ યેહ બાત સુનકર ઘરકે તરફ મુતવ્જહા હુવા, ઓર મહેલમેં દાખીલ હોકે જીસ જગાસે ઝરચુંદકો ખબરકે વાસ્તે ભેજાથા ઉસી જગા આનકે ખડા હોરહા. ઝરચુંદભી ગુંબજસે નીકલકર શહેરમેં આયા; ઓર મુબારકુન્ની-સાકો ઘરમે પહોંચાકર આપ પાદશાહકી ખીદમતમેં હાઝીર હુવા. પાદશાહને ઉસે દેખકર કહા, અએ જવાન બડી દેરસે આયા, યેહતો કહો કે આહ આહ કઓન કરતાથા, ઓર ઉસકા મુદ્દઆ કયા થા? ઉસને અરઝ કીયા, અએ ખુદા-વંદ, એક અવરત અપને ખાવંદસે રૂઠકર નીકલી જાતીથી, મયેંને ઉસે સમ-જહા કર ઉસકે ખાવીંદસે સુલાહ કરવાદી વોહ અપને ખાવીંદસે રાઝી હોકર અપને ઘર ગઈ. ઈતનેમેં સુબહ હુઇ પાદશાહને કહા અયે જવાન મએંભી તેરે પીછે પીછે આયાથા અવ્વલસે આખીરતક સબ અહેવાલ કાનોંસે સુના ઓર દેખ હયે આફ્રીન સદ આફ્રીન કે મેરી જાન બચાનેકો અપને બેટેકે ઝુબહા કરનેમેં દરેગ ન કીયા જો એહસાનકે તુને મુજહપર કીયા હયે, સો આજતક કીસીસે કીસીને ન કીયા હોગા ખુરશીદચેહેરને ઉસીવક્ત ઝરચુંદકો ખીલઅત વીઝારતસે સરફરાજ કરકે વઝીરે મોઅઝઝમ કીયા, ઓર બાકી ઉમર અયેશો અશરતમે ગુઝારી.

રોશનઝમીર બોલા અએ મલેકએ આફાક, યેહ બાત મુજહશે મીર કા-ફીલાને મુજસે કહી. ફેર કાફીલા આગે કુચ કીયા. મુદત એકકે બાદ, કાફીલા મીસરમેં પહોંચા, ઓર વહાંસે હરએક શખ્સ અપને અપને કામકે વાસ્તે હ-રયેક તરફકો રવાના હુવા, મએં ઉસી શહેરમેં છે મહીને રહા, જબ સાતવા મહીના શુરૂ હુવા તબ મએને દીલમેં સોચાકે છે મહીનેસે ઉસ પીર મરદને મુ-જહે બુલાયાથા. અગર મએં ન જાઉંગા તો અઝદહા આનકે મુજહે માર ડા-લેગા, ફેર મએને દીલમેં ગઓર કરકે કહા કે, યહાંસે એક મહીનેકી રાહ હુએ,

ઓર ખુદા જાને અઝદહા કયા હુવા હોગા, ઓર ઇતનીદુર કાહેકો આવેગા; યેહ તસવ્વુર કરકે આગે રવાના હુવા, પંધરવે દીન એક શાહેરમેં પહોંચકર કયા દેખતા હું કે વહાંકે સબ આદમી એક ટાંગકે હુએ, ઉનકો દેખકર હયરતમેં રહા, ઓર વોહ મુજહે દેખકર મુતઅજ્જુબ હુએ, ઓર હંસ હંસકે આપસમે કહેતેથે કે યેહ આદમી દો પાંવસે કયુંકર ચલતા હુએ ? દસ પંદરા આદમી મેરે તઈ પકડકે અપને પાદશાહકે પાસ લે ગયે વહાં જાકે જો મએંને દેખા તો, બાદશાહ તખ્તપર બયેઠા હયે ઓર સબ આદમી તખતકે ગીરદ એક ટાંગકે ખડે હયેં. મયેં પાદશાહકો સલામ કરકે ખડા રહા. પાદશાહને મેરે તરફ નીગાહ કરકે કહા, અયે આદમી બુલ અજબ તેરા ખાના કહાંસે હુવા, ઓર તેરી વીલાયતમેં સબ આદમી કયા અયેસેહી હયે ? મયેંને કહા મુજહે દેખકર તુમ મુતઅજજુબ હો, ઓર યહાંકે લોગોંકો દેખકર મએં મુતહય્યર હું કે એક પાંવસે કીસતરેહ ચલતે હુએં ? ઇતનેમેં યેહ શોરો ગુલહુવા કે એક બડા અઝદહા દઓડા હુવા શાહેરકે તરફ ચલા આતા હુએ, સો ઉસકી દહેશતસે સારે શાહેરમેં ખલબલી ઘડ ગઈ, ઓર લોગ ભાગને લગે. મએંને ખીઆલ કીયા કે, યેહ અઝદહા ઇતની દુરસે મેરે વાસ્તે આયા હુએ, અબ મએં હરચંદ છુપુંગા, પર યેહ ન છોડેગા. નાહક મેરે સબબ તમામ ખલકુલ્લા આઝાર પાએગી. સો મએં અપની જાનસે હાથ ધોકે ઉસ અઝદહાકે તરફ રવાના હુવા, વોહ મુજહે દેખકર ખડા હોગયા, જબ મંયે નઝદીક પહોંચા, તબ વોહ મુજહે પીઠપર સવાર કરકે મીસરકે તરફ રવાના હુવા. મીસરમેં પહોંચકર મએંને ઇશારા કીયાકે, મુજહે ભુક પીઆસકા ગલબા હુએ યેહ બાત સુનકે ઉસને મુજહે પીઠપરસે ઉતાર દીયા, તો મએં શાહેરમેં ગયા, ઓર ખાને પીનેસે ફરાગત હોકે ફીર આયા. વોહ મેરે તઇં ગરદનપર સવાર કરકે, અપને મકાનપર પહોંચા. ઓર ઉસી ગારપર લેજાકર ખડા કરદીયા ! દેખતા કયાહું કે ઉસ બીછુકી માદા દુરસે મેરે મારનેકા કસ્દ કરકે ચલી આતી હુએ મએને ફીલફૌર એક તીર અયેસા ચલાયા કે, મરગઈ, ઓર અઝદહા અપને દુશમનકે મરનેસે નેહાયત ખુશ હોકર મેરે કદમોંપર ગીર પડા. ઉસ અરસેમેં વોહ પીર બુઝુરગ અસા હાથમેં લીએ હુએ, મેરે સામને આ ખડા હુવા. મએને અસ્સલામો અલેકુમ કહા ઉસને જવાબ દેકર મેરા હાથ પકડ લીયા, ઓર પહાડકે ઉપર લેજાકર અઝદહેકે દોનોં બચ્ચે દીખલાએ, ઓર વહાં એક ઇમારત આલીશાનથી. મએંને ઉસ બુઝુરગસે પુછા, ઇસ ઇમારતકે અંદર કયા હુએ ? બોલા યેહ મકાન દેવકા હુએ, ઉસકી મઓતભી તેરે હાથ હુએ ફેર એક કાગઝકા તખ્તા લીખા હુવા મેરે હાથમેં દીયા, ઓર કહા, તીન મરતબે બીસમીલ્લાહ બોલકર ઉસકે અંદર જા, ઓર કીસી ચીઝકા હરગીઝ અંદેશા મતકર. તુજહકો કીનહાર ખતર નહીં લેકીન ઉસ નાબેકારકો લાત ગુસેસે મારના, હરગીઝ દુવીઆર,

ન ચલાના, મયેં વોહ તખતા લેકર હસબુલઈરશા તીન દફા બીસમીલ્લાહ ક-હેકર દરવાઝેકે અંદર ગયા, ઓર વહાં જાકે જો દેખા તો, એક મકાન અયેસા પાકીઝા હયેકે હુરાનેબેહેશ્તી જીસ્કે દેખનેકી આરઝુ કરેં, ઓર એક લડકી પંધરા સોલા બરસકી નેહાયત હસીન સહેદરીમે એક તખતપર બયેઠી હયે. મુજહે દેખકર બોલી અયે અઝીઝ યેહ વોહ મકાન હયે કે જહાં પરીદાપર ન માર સકે. કયું કર આયા ? મગર મુજહે અપની જાનપયારી નહીં કે, આપને પાંવસે ગોરમે આયા હયે ! મુજહે તેરી જવાનીપર રહમ આતા હયે; જીસ રાહસે આયા હયે ઉસી રાહસે નીકલજા, નહીંતો ઇસી વક્ત મારા જાએગા. મયેને કહા કે, અયે નાઝનીં, જો કુછ કે મેરી કીસમતમેં લીખા હયે સો મીટતા નહીં, યેહતો કહે કે, તુ સાથ ઇસ નઝાકતકે ફુલ બાવજુદ ઇસ આબોતાબકે તેરે મુંહકે રૂબરૂ શરમીંદા હયે, ઉસ દેવ પલીદકે પંજેમે કયુ કર ગીરફતાર હુઈ ? યેહ બાત સુનકર ઉસકી આંખે ભર આઈ.

બયેત.

ડબડબાઈ આંખ આંસુ થમ રહે,
કાસએ નરગીસમેં જું શબનમ રહે.

ફેર એક સાંસ લેકર બોલી, અયે જવાન, મયે અપની હકીકત કયા બ-યાન કરૂં. મયે દમશકકે પાદશાહકી બેટીહું, એકદીન ગરમીકે મોસમમે મયે ખુલ્લે બાલોંસે છતપર સોતીથી, ઇતિફાકન ઇસ મુઝી નાબેકારકા વહાં ગુઝર હુવા, તો મેરે ઉપર આશક હો ગયા; ઉસ રોઝસે હરરોઝ આધી રાતકો આનકે સુબહો તક મેરે સામને બયેઠ રહેને લગા. ઓર મુજહે મના કરદીયાકે ખબરદાર મેરે આનેકા ઝીકર કીસીકે સામને મત કીજીઓ, નહીતો તુજહકો યહાંસે ઉઠા લેજાઉંગા. મેરી વોહ હકીકત હુઈઃ—

દોહરા.

મનમેં રહેતો મન જરે કહું તો મુખ જરજાએ,
જયેસે ગુંગા સપના દેખે રોએ રોએ પચતાએ.

ઇસ ગમમેં દીન બદીન દુબલી હોને લગી ઓર બદનકા રંગ ઝરદ પડ-ગયા. માં બાપને મેરા યેહ અહેવાલ દેખકર નાતવાનીકા સબબ પુછને લગે, લેકીન મયેં ઉસકે ડરસે ન બતલાતીથી. આખીર રફતા રફતા સુખકર મયેં અયેસી હોગઈ કે, બદનપર ગોશત ન રહા ફક્ત પોસ્તો ઉસતખવાં બાકી રહા. એકરોઝ મેરી માંને મુજહે ગોષેમેં લે જાકર પુછા, અયે બેટી તેરા કયા હાલ હયે કે, રોઝબરોઝ સુખતી જાતી હયે અગર કુછ બીમારી હતે તો ઝાહેર કર કે ઉસકા ઇલાજ કરેં યા કીસીકે ઇશકમેં ગીરફાર હુઈ હયે કે ઉસકે

ફીરાકમેં દુબલી હોતી જાતી હુએ ! અએ જવાન, જબ મોંસે યેહ બાત સુની તો મેરે તઈ હુના રંજ હુવા. અગર ગોયમ મુશકીલ વગર ન ગોયમ મુશકીલ અગર કહું તો દેવકા ડર વગર ન કહું તો ઈનપર યેહ બાત સાબીત હોતી હુએ કે કીસીપર આશક હુઈ હુએ ! ઘડી દોએક ઉસી ફીકરમેં રહી કે કહું યા ન કહું આખીર કાર નાચાર મએંને કહા, અએ માદરે મેહેરબાન, અબતલક મએ નહીં જાનતી કે, ઇશ્ક ખાનેકી ચીઝ યા પહેનનેના કપડા હુયે ઈશ્ત પેચાંકા કુલતો અલબત્તા સુના હુયે ક્યા ઈસીકો ઇષ્ટ કહેતે હુએ ઓર અગર કુછ રોગ મેરે તઈ હોતા, અલબતા મએં આ ઝાહેર કરદેતી. છુપાનેસે ક્યા હાસીલ થા, તુ મેરી લાગરીકા સબબ મત પુછ. કે નાગુફતા બેહ યેહ બાત સુનકે ઉસ રાઝખુશીયાકે સુનનેકા ઈશીતીઆક હુવા, ઓર દમબદમ બજીદ હોકર પુછને લગી મએને કહા, અએ માદરે મેહેરબાન તુ હરગીઝ ઈસિ બાતકી હટ મત કર, અગર કહુંગી તો ફેર મએં ન હુંગી. ઓર તુ મેરી સુરત દેખનેકો તરસા કરેગી. ઈસિ બાતસે ઓરભી શઓક ઝીયાદા હુવા, તો ઝીદ કરકે કહેને લગી કે, ઈસિ બાતકા છુપાના ખુબ નહી, તુ અપની હકીકત મુફસીલ બયાન કરકે તદબીર કરે.

ગરઝ જબ મએંને દેખા કે, ખ્વામખ્વાહ ઉસકી યેહી મરઝી હુએ, ઓર બગએર કહેને મેરા છુટકારા નહી; તબ લાચાર હોકર મએંને અવલસે આખીર તક દેવકા સારા કીસ્સા બયાન કીયા, ઓર યેહભી કહે દીયા કે, ઉસને મના કીયાથા કે, હરગીઝ કીસીસે મત કહીઓ, જીસ રોઝ કહેગી ઉસી રોઝ યહાંસે લેજાઉંગા. વોહ યેહ અહેવાલ સુનતેહી ઘબરાકે મેરે પાસસે ઉઠી ઓર ફઓરન જાકર મેરે બાપકો ખબરકી ઉસને ઉસી વક્ત તમામ શહેરકે સીયાને, ઓર ઝાડને વાલોંકો બુલાવાકર ગંડે, ઓર તાવીઝ લીખવા લીખવાકે મેરે ગલે, ઓર બાઝુમેં બાંધે. શામકે વક્ત એક તરફ મેરે બાપને અપના પલંગ બીછવાયા ઓર દુસરે તરફ મેરી માંકા, બીચમેં મેરા પલંગ બીછવાયા ઓર હર તરફ શમઆદાનોમેં પલીતે જલવાએ, ઓર એક શખસ ઝાડનેવાલા ઈસિ ફનમેં ઉસતાદ કામીલથા, પરદેકે બાહેર ઈસિ ઈરાદેપર બએઠા કે, જીસ વક્ત લોહ દેવ આવેગા, તો મએ અપને ઇલમકે ઝોરસે ઉસે ફુંક દુંગા ! આધી રાતકે વક્ત યેહ મુઝી વહા પહોંચા ઓર પહેલે ઉસ શખસકો ઉસકે જલાનેકે કે ઈરાદેપર બએઠાથા, એક તમાંચા અએસા મારાકે બેજાન કરકે મુજહકો પલંગ સમેત યહાં લાયા ઓર અબ હરરોઝ મુજહસે ચાહતા હુએ કે કુછ ઓર બાત કરે, લેકીન આજતક મએં બીમારીકે બહાનેસે બચીહું. ઉસ રોઝસે આદમીકી સુરત દેખનેકે તરસતી હું; આજ ચવથે બરસ તેરા મુંહ દેખા હુએ. સુન અએ સમનરૂખ, ઉસ નાઝનીને અપની યેહ હકીકત કહે કે પુછા, અએ જવાન, અબ યેહ કહે તુ આપસે અપની જાન

દેનેકો યહાં કયું આયા, તો મએંને ઉસકે રૂબરૂ ઇબિતીદાસે સબ અપના અહેવાલ બયાન કરકે કહાકે એક બુઝરગકે ઇશારેસે ઉસ દેવ પલીદકે મારનેકે વાસ્તે આયા હું યેહ બાત સુનકર બોલી ઉસકા મારના સહેલ નહી, અગર અપની ઝીંદગી મતલુબ હુએ તો યેહ ખીઆલ ખામ દીલસે દુર કર, ઓર જીસ રાહસે આયા હુએ ઉસી રાહસે ચલા જા, અબ અપની જાન અઝીઝકો કયું બરબાદ કરતા કરતા હુએ? મએંને કહા, જો હોતા હો સો હો અબ મએં બગએર મારે મરે ન જાઉંગા. ઉસને કહા અગર તેરા યેહી ઇરાદા હુએ તો મુખતાર હુએ, તુ જાન, લેકીન ઉસકા મારના બહોત મુશકીલ હુએ! તેરા કામ નહીં કે, ઉસસે જીત સકે. યેહ કહેકે બોલી, અબ ઉસ મુઝીકે આનેકા વકત હુવા હુએ, આ તુજહે એક ગોશેમેં બીંઠા રખુ, સો એક અએસી જગામે છુપા દીયા કે દેવકો હરગીઝ ખબર ન હોવે, ઉસ અરસેમે વોહ મુઝી નાબીકાર માનીંદ પહાડકે નાઝનીંને પાસ આકર બએઠા, ઓર ચાહકે ઉસકો હાત લગાવે વોહ ભવેં ચડાકર બોલી. અએ કમબખત મએં અપને આઝારસે આપ મરતી હું અભી મેરે તઈ હાથ ન લગા, થોડે દીન ઓર સબકર, જબ મએં આરામ પાઉંગી તબ જો ચાહે સો કીજીઓ. મએં ઉસ કાગઝકે તખતેપર જો ઉસ પીરમર્દને દીયાથા નીગાહ કી, તો યેહ લીખા માલુમ હુવા કે. અએ રોશનઝમીર, ઇસિ કાગઝ કે તઈં ઉસ દેવકો દીખલા ઓર લાત મુકકીસે ઉસકા કામ તમામ કર ઝીનહાર હતીઆર મત ચલાઇઓ. ઉસ મઝમુનકો દેખકર બાહેર આયા, તો દેવ ગુસ્સેસે મેરે તરફ આયા. મએંને વોહી તખતા ઉસકે સામને કીયા. તખતેકે તરફ દેખતેહી ઉસકા બંદ બંદ સુસ્ત હોગયા. મએંને ઉસકી ગરદનમે હાથ ડાલકર ઝમીનપર પટક દીયા, ઓર લાતોંસે નીમજાન કીયા. ફેર કશાકશીમે ઉસ બુઝરકી નસીહત દીલસે ફરામોશ હો ગઇ, ઓર મીયાનસે તલવાર નીકાલકર ઉસકા સર કાટા ઝમીનપર ઉસકા ખુન ગીરતેહી હઝારોં દેવ ઓર પએદા હુએ! ઓર મુજહે ઘેર લીયા મએંને મુઝતરીબ હોકર જો નીગાહ કી, તો યેહ લીખાહુવાથા કે, હઝરત સુલેમાન અલેહીસલામકી દોહાઇદે કે યેહ કહે કે તુમ સબ જલજાઓ " સો હઝરત સુલેમાન પએંબરકી દોહાઈ દેતેહી સબકે બદનમેં આબ લગ ઉઠી, ઓર ખુદ બખુદ જલકે ખાક હોગએ! નાઝનીં ઇસિ માજરેકો દેખકર મુતઅજ્જુબ હુઈ, ઓર મએં ખુદાકા શુકર બજા લાયા, ઓર નાઝનીંકા હાથ પકડકે બાહેર આયા વોહીં બુઝરગ દરવાઝેપર ખડાથા, મએંને જહુકર સલામ કીયા ઉસને સલામકા જવાબ દેકર કહા, અએ રોશનઝમીપર બારકલ્લાહ ખુબ મરદાનગી કી. ફેર વહાંસે નઝદીક એક જહોંપડીમેં લેજાકર, મુજહે ઓર ઉસ અવરતકો ખુબ તરેહ ખાના ખીલાયા, ઓર કહા અબ જા, તેરેતઈ ખુદાકો સોંપા, મગર એક એ સવાબકા કામ ઓર હુએ કે, ઇસ લડકીકોં સાથ લેજાકે ઇસકે વતનમેં પહોંચાદે, ઓર રાહમેં હુશીયારીસે જાઇઓ, કે દેવ તેરે મારનેકા કસ્દ કરેગે. મએંને કહા, બહોત

બેહેતર. પર ફરમાઇએ કે આપકા ઇસ્મ મુબારક કયા હુએ, ઓર અએસે વએરાનેમેં રહેનેકા કયા બાયસ હુએ ? યેહ બાત સુનકર ફરમાયા કે, અએ અઝીઝ, મએં હઝરત સુલેમાનકી અવલાદમેસે હું, મેરા નામ "ખલીફા" કહેતે હુએં. ઓર અપની ઝીંદગીકો મીસલે હુબાબ જાનકે ઇસ વએરાનેમેં મકાન કીયા હયે ઓર રાતદીન ખુદાકી ઇબાદતમેં મશગુલ હું. બાદ હું મએ નાઝનીંકો હમરાહ લેકર રૂખસત હુવા. બાદ કઈ રોઝકો એક શહેરમે પહોંચનેસે ખુદાકા શુકર કીયા, મુલ્કે દમશકથા વહાં પોંહોચે. નાઝનીને બાપકે મુલ્કમે પહોંચનેસે ખુદાકા શુકર કીયા ઓર નહાયત ખુશીસે મેરે તરફ દેખકર બોલી અયે જવાન, અગરચે તુજહે કામ ફરમાના કમાલ ગુસ્તાખી, બલકે સરાસર બેઅદબી હયે, કે તેરી સબબસે મયેં બચી નહીં તો ઉસ મુઝીકે હાથસે રેહાઈ મુમકીન નથી; અગર મેરે બદનકે રૂએંકાં હઝાર હઝાર ઝબાન પયેદા હો. ઓર એક એક ઝબાનસે લાખ લાખ તારીફ બયાન કરૂં તોભી તેરે એહેસાનસે સરે મુઅદા ન હોસકે.

કતા.

રૂએં રૂએંસે મેરે હો અગર હઝાર ઝબાં.
હરએક ઝબાંસે કરૂં લાખ લાખ વસફ બયાં.
ફેર એક બાલ બરાબર ન તોભી હો તારીફ,
કીયા હુએ તુને મેરે હકમેં જીસકદર એહસાં.

પર કયા કરૂં કે, તેરે સીવાએ યહાં મેરે સાથ કોઈ નહીં કે જીસે અપની હાજત કહું, લાચાર હોકર હરએકબાર તુજહે તકલીફ દેતીહું મઆફ કીજીઓ, અબ યેહ અરઝ હુએ કે, કદમ રંજા ફરમાકર યહાંકે હાકમકો ખબર દે કે, તુમ્હારે પાદશાહકી બેટી જો દેવ લેગયાથા સો આઈ, હુએ અયે મલેકા ! જબ મએને ઉસ શહેરકે હાકમસે યેહ ખબર કરી ઉસને સુનતેહી પ્યાદા પા આનકર તસલીમાત બજાલાયા, ફેર કઈ પાલકીયાં સોને ઓર જવાહેરસે જહલા જહલ ઓર કઈ હાતી કે જીનકી અમારીયાં ઓર હવદે ઝરીકે કામસે જહકાજક થે. સવારીકે વાસ્તે લાકર હાઝીર કીએ. નાઝનીને યેક હાથીપર મુજહે સવાર કીયા, ઓર યેક હાથીપર સવાર હોકે બડી ધુમધામસે શહેરમેં દાખીલ હુવે. વહાંકે હાકમને ઉસકે આનેકી ખુશીસે બહોત ખએરાત કરી, ઓર સેંકડોં લઓંડાયા ખુબરૂ ખીદમતકે વાસ્તે ભેજદીં, ઓર તરેહ તરેહકી પોશાક, ઓર ઝેવરગીરાં કીમત લાકર હાઝીર કીયે. દુસરે રોઝ નાઝનીને મુજહસે કહા, અયે અઝીઝ આજ યહાં આરામ કરેં, કલ શહેરે દમશકકો ચલેંગે મયેને કહા, આપતો અપને મકાનમેં પહોંચે મેરે તઈ રૂખસત કરો કે અપને કામકો જાઉં ઉસને કહા. અયે જવાન, યેહ કયુંકર હોસકતા હુએ કે અબ મએં તેરે તઈ રૂખસત કરૂં ઇસ આઝકે ગરીબખાનેમેં તશરીફ ફરમાહોકે દોચાર આરામ કીજીયે, બાદઅઝ જીસ

તફફકા કસ્દ કરોગે વહા ફ્ઓજ પાદશાહી સાથ લેકર પહોંચ સકતે હો. મએંને હરચંદ ઉઝર કીએ પર ઉસને હરગીઝ ન માના, ઓર કસમેં દેકે ખવામખવા મુજહે રખા. દુસરે રોઝ સુબ્હોહોકો કે સુરજકી કીરનલી ન નીકલીથી સવારી પાદશાહના તઈયાર કરવાકર યેહ ઘોડે બાદરફતાપર, કે સોને, ઓર જવાહીરસેં ગરકથા, મુજહે સવાર કીયા. ઓર આપ અમારીમેં કે જવાહેરસે મુરસ્સા થી, બયેઠકર દમશકકે રવાના હુએ. વહાંકા હાકમ પ્યાદાપા રીકાબમેં ચલતાથા, ઓર નકીબ ફ્ઓજકે એહેતીમામ કરતે ઓર પુકારતે જાતેથે બડહે જાઓ શેર બહાદુરો ઉસરોઝ મએંને ઉસ નાઝનીકે ચેહેરેપર નીગાહકી તો કાલી દુશાલેમેં ઉસકા મુંહ અયેસા માલુમ હોતાથા કે જયેસે કાલી બદલીમેં ચાંદ.

કતા.

તસવ્વર યેહ કીયા દેખ ઉસકા મુંહ કાલે દુશાલેમેં
સીયાહ બદલીમેં હુએ ખુરશીદ યા હુએ માહ હાલેમે.

સો ઉસકી વોહ તસવીર અબતલક મેરે દીલસે નહીં ભુલતી અલકીસ્સા કોસ ચાર એકપર એક બાગથા તો નાઝનીં હાથીસે ઉતરકર બાગકે અંદર મુતવજહા હુઇ, ઓર મેરા હાથ પકડકર ઘડી દો એકતક સએર કરતી રહી બાગમેં સહનમે એક સંગેમરમરકા હસ્ત પહેલુ બંગલાથા, ઉસમેં ફરશ મખમલી બીછવાકર દસ્તરખ્વાન બીછવાનેકા હુકમ દીયા. ખીદમતગારોંને દસ્તરખ્વાન બીછાકે ખાના હાઝીર કીયા. સાઅત એકકે બાદ, નાઝની ચમનકી સએરસે ફરાગત હોકર બંગલેકી તરફ મુતવજહા હુઇ ઓર મુજેહલી હમરાહ લેકર ખાના ખાઇ. જબ ખાનેસે ફરાગત હોચુકી તબ ખીદમતગારોંને દસ્તર ખ્વાન ઉઠાયા ફેર રાહકી માંદગીસે ઉસી જગા મેરી આંખ લગ ગઈ. જબ જાગાતો દીલમેં યેહ અંદેશા આયા કે ગુસલકી એહેતીઆજ હુએ. ઉસ બાગમેં એક હુઓઝથા, મંએને વહાં જાકે વોહ કાગજકા તખ્તા કે પીર બુઝુર્ગવારને દીયાથા, હુઓઝકે કીનારે પર રખ દીયા, ઓર ચાહાકે ન્હાનેકે વાસ્તે હુઓઝમેં ઉતરૂં દેવ, કે મેરે મારનેકી ફીકરમેં થે, ઉન્હોંને ફુરસત પાકે વોહ કાગઝકા તખ્તા ઉઠા લીયા, ઓર ખુબ તરેહ જકડકર મેરી સુરકે બાંધી ઓર લશકરકો બરબાદ કીયા. જીનકી હયાત બાકીથી સો ભાગ ગએ, ઓર ચાહા કે, ઉસ નાઝનીકો ખરાબ કરેં, તો એક દેવકો ઉસ્કા હુસ્નો જમાલ દેખકર રહમ આયા ઓર કહા અએ યારો અએસી નાઝનીકો ઝાયા કરના ખુબ નહીં, ઇસિકો અપના સાકી કીયા ચાહીએ; ગરજકે વોહ મજલીસે સુરૂર માતમસરા હોગઈ, ઓર રાતકો મુજહે ઉન દેવોંને એક દરખતસે બાંધદીયા. મએંને ઉસ હાલતે તબાહીમેં કે ઝીંદગીસે નાઉમ્મેદથા, ઉસ પીર બુઝરગકો યાદ કરતેહી મેરે સામને આનકે ખડા હુવા, ઓર દેવોંસે વોહ કાગઝકા તખતા છીનકે મેરે હાથમેં દીયા, ઓર ફરમાયા અએ ગાફીલ હુશીઆરહો ખબરદાર યેહ તખતએ તીલસ્મ

મેરે સીવાએ કીસીકો મત દીજીઓ. ફેર અપને હાથસે મેરે મુરકે ખોલકે કહા, હઝરત સુલેમાનકી દોહાઇકે કહે કે તુમ સબ તુકડે હોજાવે. યેહ બાત કહેકે વોહ પીર બુઝરૂગ નઝરસે ગાયબ હુએ; રોશનઝમીરને યહાંતક બાત કહી તબ સમનરૂખ બોલી, અએ જવાન, મએં યેહ પુછતીહું કે જો દેવોને ઈતને લશકરકે એક દમમેં ફના કીયા, ઉનસે ઉસ પીર બુઝરૂગવારને કાગઝકા તખતા કયુંકર છીન લીયાં રોશનઝમીર બોલા, યેહ સચ હુએ લેકીન યેહ બએત નહીં સુની હુએ:–

બએત.

ગરચે ખુદાકે દોસ્ત હુએં પર વોહ ખુદા નહીં,
લેકીન ખુદાકે એક ઘડીભી જુદા નહીં.

અગર કોઇ દો ચાર રોઝ કીસી આદમીકી ખીદમત કરે તો વોહભી અલબત્તા મેહેરબાન હોવે, ઓર જો શખ્સ કે અપની સારી ઉમર હકતઆલાકી ખીદમત ઓર બંદગીમેં સરફ કરતે હુએં તો ઉન્હેં ઉતના મકદુર હોતા હુએ કે, જો ચાહેસો કરેં. સુન અએ સમનરૂખ જબ વોહ બુઝરૂગ મેરી નઝરોંસે ગાયબ હુવા, તબ મએંને હઝરત સુલેમાનકી દોહાઇ દી, કે તુમ સબ ટુકડે ટુકડે હોજાઓ, તો ઉસી વક્ત ઉનકે બંદ બંદ જુદા હોગએ, ઓર બદનસે સર જુદે જાપડે! લશકરકે લોગ જો ભાગકે બચેથે વોહભી યેહ અહેવાલ દેખકર નેહાયત મુતઅજ્જુબ હોગએ ઓર કમાલ ખુશદીલસે રાતકો ઉસી બાગમેં આરામ કીયા વહાંસે સુબ્હોકો રવાના હુએ. જબ દમશકકે નઝદીક પહોંચે તબ પાદશાહને બેટીકી આનેકી ખબર સુનકર નેહાયત ખુશીસે વઝીરકો ઈસ્તિકબાલકે વાસ્તે ભેજા નાઝની દમશકમેં પહોંચકર બાપકે કદમબોસ હુઇ પાદશાહને બડે એઝાઝસે ઉસકો અપને તખતપર બીઠાકર અહેવાલ પુછને લગા ? ઉસને અવ્વલસે આખીરતક સબ સરસેઝીસ્ત બયાન કરકે મેરે તરફ ઈશારા કીયા, કે ઉસ જવાનને ઉસ મુઝીકે પંજેસે મુજ્હે છુડાકર યહાંતક પહાંચાયા હુએ, નહીં તો કીસી તરેહ ખલાસી મુમકીન નથી, ઓર રાહસેં અએસી આફતોં, ઓર બલાઓંસે બચા લાયા હુએ કે, ઉસીકા કામથા. ફેર હમરાઇકે લોગોંને બાગમેં દેવોંકે આનેકા અહેવાલ મુફસ્સીલ બયાન કીયા. પાદશાહને મેરે તઈ અપને પાસ બુલાકર કમાલ મેહેરબાનીસે ફરમાયા, અએ અઝીઝ તેરે સબબસે આજ પાંચવે બરસ અપની બેટીકા મુંહ દેખા હુએ, તેરે ઈસહકસે હરગીઝ અદાં મીન હોસકેંગે ફેર મેરે રહેનેકે વાસ્તે એક અલાહેદા મકાન ખાલી કરકે સદહા આદ મેરી ખીદતકે વાસ્તે ભેજે; આઠ સાત દીનકે બાદ મએંને પાદશાહસે રૂખસત માંગી. ઉસને કહા, અએ અઝીઝ, અએસીજલ્દી કયા હુએ ? દસ બીસ રોઝ આરામ કર, કે રાહકી માંદગી દુર હોવે. બાદઝાં જીસ તરફકો ઈરાદા હોગા ફઓજ શાહી સાથ કરકે બઆસાની ભીજવાદુંગા ફેર વહાંસે ઉઠકર પાદશાહને બેટીકે

આગે મેરી રૂખસત તલબીકા ઝીકર કીયા. ઉસને કહા, અએ કીબલએ આલમ, ઉસ જવાનકો હરગીઝ જાને ન દેના, બલકે ઈશારાં કીયા કે, અગર મુનાસીબ હોવે તો, ઈસીસે મેરા નીકાહ કરવાદો. અએ મલેકએ આફાક, જબ મએંને યેહ બાત સુની, તબ અપને તઈં દીવાના કરાર દેકર બેહુદા બાતેં કરને લગા; ઓર બદનકે સારે કપડે ફાડકર શહેરસે નીકલકર જો કોઈ મુજહે રાહમેં મીલતાથા; દીવાના સમજહકર અબસ અબસ ઈંટ, પથ્થર માંરતાથા ઈસિ બહાનેસે ઉનકે હાથસે ખલાસી પાકર કોસ દો એક રાહ ગયાથા કે, વોહ બુઝરૂગ આગે આયા. મએંને સલામ કીયા. ઉસને સલામકા જવાબ દેકર કહા, અએ ફરઝંદ કાગઝકા તખતા મુજહે દે, કે ઉસસે મુજહકો બહોત કામ હએ. મએંને હાઝીર કીયા, તો મેરે હાથસે લેકર નઝરસે ગાયબ હુવા, ઓર મએં આગે ચલા. સમનરૂખને રોશનઝમીરકા માજરા સુનકે બહોત આફરીનકીં, ઓર આઝરશાહ ઉસકે હોશમે આનેસે દમબદમ શુકર ગુઝાર હોતાથા. હઝરત શેખ સનઆનને પુછા, અયે સમનરૂખ, અબ તેરી તબીયત કયેસી હયે ? બોલી આપકે તવજ્જેહસે અબ આરામ હયે, લેકીન મલીક મોહમ્મદકા તમામ કીસ્સા સુનનેકા ઈશ્તીઆક બાકી હયે, કે આખીર કાર ઉસકા કયા અહેવાલ હુવા ? અપની મુરાદકો પહોંચેગા યા નહીં ? શેખ સનઆનને તબસ્સુમ કરકે કહા, અયે દાનાદીલ, મલીકમોહમ્મદકી હીકાયત જો બાકી રહી સો તમામ કર.

બયાન કરના દાના દીલકા બાકી હીસ્સા મલેક મોહમદ ઓર ગેતી અફરોઝકા રૂબરૂ સમનરૂખ બાનોકે હસ્બુલ હુકમ અપને પીર.

કહેતે હએં કે, દાનાદીલને અપને મુરશદકી ઈજાઝત પાકે કહા, અયે સમનરૂખ બાનો જબ ગેતીઅફરોઝકે ભાઈકા બીયાહ હોચુકા, તબ ઉસને અપને બાપસે રૂખસત માંગી. ઉસને રોકર કહા, અયે બેટી યેહ તો મુજહે ખુબ માલુમ હએ કે, તુ અબ યહાં ન રહેગી, લેકીન અબ જો તુ યહાં આઈ હએ તો મેરી ખુશી કે ખાતીર ચંદરોઝ ઓર આરામ કર. લાચાર બાપકે ફરમાને કો કબુલ કીયા. ચંદરોઝકે બાદ, અસરશાહ બીમાર હુવા. ઓર ઉસી બીમારીસે મરગયા ! અહેલો અયાલ, ઓર આયાને મમલોકતને હરચંદ માતમ કીયા. લેકીન કયા હાસીલ ! આખીર બજુઝ સબર કુછ ચારા ન દેખા કે યેક દીન સબકો મરના હયે, ઓર રોનેસે કોઈ ઝીંદા ન હોતા; અગેર અયેસા હોતા,

બએત.

હરએક સબ ઉમરભર રોતા, ઓર વો ફરયાદો ગમ કરતા,
અગર રોનેસે જી ઉઠતા, તો કાએકો કોઈ મરતા.

અલકીસ્સા અસદશાહકી તજહીઝો તકફીનસે ફરાગત પાકે સબ અરકાને દવલતને ઉસકે બેટેકો તખતપર બીઠાયા, ચંદરોઝકે બાદ એક દીન ગેતી અફરોઝકે ભાઈને કહા અએ બહેન અગર તેરે તઈં યહાં રહેના મંઝુર હએ તો ઉસ આદમીકી દોસ્તી છોડદે, કે હમારી સોબતમેં આદમઝાદકા કયા કામ ? ગેતીઅફરોઝ બોલી:—

બયેત.

તેરે સબ વાજે નસીહત સચ હયે લેકીન નાસેહા,
દીલ જો રહે સકતા નહી બતલા મયેં ઉસકો કયા કરૂં ?

અયે બીરાદર ગુસ્તાખી મઆફ અગરચે તેરે રૂબરૂ યેહ કહેના બેઅદબી, ઓર બેહયાઈ હયે, લેકીન આશકકો હયા ઓર શરમ કહાં ? ઓર યેહ બએત મેરે હસબોહાલ હયે !

રૂબાઇ.

જીસે ઇશકકા તીર કારી લગે, ઉસે ઝીંદગી જગમેં ભારી લગે.
ન હોવે ઉસે જગમેં હરગીઝ કરાર, જીસ્સે યાર જાનીસે યારી લગે,

જબતક મેરે દમમે દમ હયે, તબ તક યેહ મુમકીન નહીં કે અપને યાર વફાદારકી મોહબ્બતસે દીલ ઉઠાઉં; બલકે ઉસકે વાસ્તે તુમ સબકો છોડ દુ

બએત.

હક મુજહે બાતીલ ઇસ તરેહ ન કરે,
યારસે મએ ફીરૂ ખુદા ન કરે.

યેહ બાત કહેકે, સવારીકે વાસ્તે તખત મંગવાયા, ઓર પરીઝાદોંને દેખા કે અબ યહ જાનેપર મુસ્તએદ હએ, હરએકને બતઓર નસીહત કે કહા અએ ગેતીઅફરોઝ, ઇસ બાતમેં બુરા કયું માનતી હએ, તુહી બતલા કે હમકો આદમી ઝાદસે દોસ્તી કરના લાઝીમ હએ? ખુસુસન તુ અસરશાહકી બેટી હોકે અએસા ખરાબ કામ કરે, ઓર અપને નંગોનામોસપર નઝર કરકે માંબાપકા નામ ખરાબ કરે વોહ કામ કરકે કોઈ ખરાબ ન કહે. વોહ સબકી બાતે સુનકર બોલી:–

બએત.

નાસેહા દીલે બસમેં નહી કીસકો સમજાહાતે હો તુમ ?
કયા દીવાને હોગએ હો જાન કયું ખાતે હો તુમ.

યેહ, તો સમજહો, હર ગાહ કે મએંને માંબાપ, ઓર બડે ભાઇકે વોહ બજાએ બાપકે હએ, ઉનકા કહેના ન માના, તો તુમ્હારી નસીહત કબ અસર કરેગી, અબ મુજહે અપને યારકે શીવા નંગોનામોસ , ઓર માંબાપકે નામસે કુછ કામ નહીં.

બએત.

હએ સબર યેહી હોશ યેહી જાન યેહી હએ,

ફેર મલીકમોહમ્મદકા હાથ પકડકર તખતપર સવાર હોકે અપને સારે લશકર સમેત ઉસી કોહીસ્તાન કદીમકે તરફ રવાના હુઈ. એક સાઅતમેં વહાં

મેરા તો યેહી દીન હએ, ઇમાન યેહી હએ.

પહોંચકર કદીમ ઘરકો ગઈ. મલીકમોહમ્મદ વહાં ઝીંદા પહોંચનેસે ખુદાકા શુકર બજાલાયા. ગેતીઅફરોઝને રૂહઅફઝાકો ઇશારા કીયા તો ઉસને એક શીશા લાકર દોનોંકે તઇં ખુબ શરાબ પીલાઈ, ઓર તમામ રોઝ નાચ હોતા રહા શામકે વકત ગેતીઅફરોઝ અપને આશકકો સાથ લેકર ખ્વાબગાહકે તરફ મુતવજહા હુઈ.

શરાબકે નશેમેં દોચાર ઘડી ઓસો ફીનારમેં મશગુલ રહે. જબ ગેતીઅફ્રોઝ ખવાબમેં શામીલ હુઈ તબ મલીકમોહુમ્મદને અપને દીલમેં કહા.

બએત.

ન ઇસકો મેહેર ન ઊલફ્રત ન પ્યાર હુએ ન તપાક હુએ.

ન મુજહકો સબર ન તાકત ન નીંદ હુએ ન કરાર હુએ.

મંએ આજ અપના મતલબ હાસીલ કરૂંગા ફ્રેર શહુવત કે ગલબેસે બે તાકત હોકે ઉઠા, ઓર ચાહા કે ગેતીઅફ્રોઝકો બે સતર કરકે અપને મતલબકો પહોંચે, સો હાથ લગાતેહી ઉસને આંખે ખોલદી ઓર ખફ્રગીસે ભવેં ચડાકર કહાં, અએ સગે મલઉન, જીસ કામકો મએં મના કરતી હું તુ ફીદસે વોહી કામ કરતા હુએ; મએં યેહ ચાહતીથી કે, અબ તુ કીસી આફતમેં ગીરફતાર ન હોવે, પર જાન બુજહકે આપ બલામે પડતા હુએ. અએ મલેકા, વોહ બીચારા લોટ પોટકે કુત્તા હોગયા ! તો નવકરોંને મારકે હવેલીસે બાહેર નીકાલ દીયા. વોહ લાચારો પશેમાન હોકે દીલહી દીલમેં યેહ શએર પડતા હુવા શહેરકે તરફ્ર ચલા:—

બએત.

ઇસ કદર મએંને સહી જોરો જફ્રા યા કીસમત,

તોભી મતલબ મેરા હાસીલ ન હુવા યા કીસમત

શહેરમેં પહોંચકર દેખતા કયા હુએ કે, દાનીશમંદ ઘોડેપર સવાર હોકર દરબારકો જાતાથા. દઓડકર ઘોડેકે નઝદીક ગયા, ઓર ઉછલકે અપને ચચાકે પાંવ ચુમકર દુમ હીલાને લગા દાનીશમંદને દાનાઇસે દરીઆફ્રત કીયા કે, મલીકમોહુમ્મદ હુએ. કહા અએ કમબખત, તુને કઇબાર કસમેં ખાખાકર તોબા કરીથી, લેકીન ગેતીઅફ્રોઝકી દોસ્તીસે બાઝ ન આયા ? ઓર પરીયોંસે સોહુબત ઇખતીયાર કરકે દીનસે બેદીન હોગયા ખુદાકી કસમ અગર અબ તુ ઇસી હાલમેં મરજાએ, તોભી મુજહે રહમ ન આવે, ઉસ્સે યેહ બાત કહેકર નઓકરોંકો પરવાનગીદી, કે ઉસકેતઇં ડોરીયોંકે હવાલે કરો, ઓર દુસરે કુત્તોમેં ઇસેભી રખાકરો. મલીકમોહુમ્મદ અપને દીલમેં કહેતાથાકે, ગેતીઅફ્રોઝને મેરી ખાતીર અપને સારે ખોશોઅકરીબકો છોડદીયા, અબ મએં દાનીશમંદકે કહેનેસે ઉસકી દોસ્તી કયુંકર છોડું.

બએત.

એક દીન દીલભી ગયા હુએ જાનાભી બરબાદ જાએ,

પર નહીં મુમકીન કે અપને દીલસે ઉસકી યાદ જાએ.

અલકીસ્સા તીન મહીનેતક ડોરીયોંને ઉસે કુતોંમે રખ્ખા, કે એકરોઝ ફરખુંદશાહકે દીલમેં આયા કે મએંને મલીકમોહમદકો ગેતીઅફ્રોઝકી ખબરકે વાસ્તે ભેજાથા, સો અબતલક ન ફીરા, શાયદ અપને માશુકકે પાસ પહોંચકર અએશોઅશરતમેં મશગુલ હુવાહો, આજ મએં આપ જાકે ગેતીઅફ્રોઝકી ખબર લું, ઓર યેહભી દરીઆફ્રત કરૂં કે મલીકમોહુમ્મદ વહાં કીસકામમેં હુએ. ફ્રેર ઉસી વક્ત ઘોડેપર સવાર હોકર મએદસ બીસ આદમીકે ઉસ કોહીસ્તાનકે તરફ્ર રવાના

હુવા. જબ મહેલકે નઝદીક પહોંચા, તબ ઘોડેસે ઉતરકર અકેલા મહેલકે દરવાઝેકે અંદર ગયા. ગેતીઅફરોઝને ફરખુંદશાહકો દેખકર ઈજતકબાલ કરકે લેગઈ,બડી એઝાઝસે તખતપર બીઠાયા ફેર રૂહઅફઝાશાહ પરીકે ઈશારેસે શરાબકે પીલાનેમેં મશગુલ હુઈ; શામકે વકત ખાનેસે ફરાગત હોકર ગેતીઅફરોઝને રૂહઅફઝાકો ઈશારેસે કહા, આજ તુ કીસી તઓરસે પાદશાહકો હએવાન બનાદે, તા પાદશાહકો મલીકમોહમદકી કદર માલુમ હોવે. જએસા શેખસાદીને ફરમાયા હએ ;—"કદરે આફીઅત કસે દાનદ કે બ મુસીબતે ગીરફતાર આયદ" ઉસને કહા.બહોત બહેતર. રૂહઅફઝા પાદશાહકો અપની ખવાબગાહમેં લેગઈ, ઓર પએહમ શરાબકે પ્યાલે દેકે અએસા બેખુદ કીયા કે,ફરખુંદશાહકો અપને બદનકીભી ખબર ન રહી, ઓર બોસોકનાર કરકે ચાહા કે બેહીજાબીસ લઝતે દુનેયવી હાસીલ કરે. રૂહઅફઝાને જહું જહુલાકે કહા, અએ ગુરબએ મીસકીન, બસ ઈસસે ઝીયાદા ગુસતાખી મતકર, યેહ કહેતેહી પાદશાહ લોટ પોટકે બીલ્લીકી શીકલ હોગયા. સમનરૂખ કરવટ ફેરકે પુછા, અએ દાનાદીલ યેહ બડે અચંબેકી બાત ઉએ, કે ઉનકે કહેનેસે કયું કર હએવાન હો જાતાથા ? ઉસને જવાબ દીયા, અએ મલેકએ આફાક કુછ તઅજઝુબ નહીં પરીઓંકી ઝબાનમેં ઓર જાદુમે અબભી અસર હએ ?

ગરઝ કે જબ ફરખુંદશાહ બીલ્લીકી શીકલ હોગયા, તબ રૂહઅફઝાને ખવાબ ગાહસે બાહેર નીકાલ દીયા, તો રાતભર બાગકી સેહનમેં રોરોકર અપને દીલમેં પચાતાથા, કે અગર મએં અએસા જાનતા તો યહાં આનેકે કયું ફઝીહત હોતા? અબ શહેરમેં જાકર નઓકરોંકો કયા મુંહ દીખલાઉંગા. સુબહો કે વકત ગેતીઅફ-રોઝકે મહેલસે નીકલકર અપને શહેરકી રાહ લી, ઓર અપને દવલતસરાકે પાસ પહોંચકર દાનીશમંદ વઝીરકા મુંતઝીર એક ગોશેમેં છુપકે ખડા હો રહા ? જબ બાદશાહ બીલ્લી હોકર પરીયોંકે મહેલસે બાહેર નીકલા તબ શાહપરીને દોચાર જાસુસ ઉસકે પીછે મખફી રવાના કીએ. અઓ બાનો જબ રાતકો ફરખુંદશાહ ઘર ન ગયા, તબ સબકો યકીન હુવા કે, ખુદબદવલત ગેતીઅફરોઝકે તરફ રોનક બખ્શ હુએ હોંગે. દાનીશમંદ સારી રાત ઉસી ફીકરમેં જાગતા રહા, કે દેખીએ હઝરત કીસ અહેવાલસે ઘર આવેંગે? ફજરકે વકત પાદશાહકી ખબરકે વાસતે પાપીયાદા બારગાહે સુલતાનીકો રવાના હુવા. જબ મહેલકે નઝદીક પહોંચા તબ પાદશાહકે બશીકલે બીલી થા, દઓડકર ઉસકે પાસ આયા ! ઉસને અકલસે મલુમા કીયા, કે પાદશાહ હએ ઉસને દુમ હીલાઈ, દાનીશમંદને ફીલ હાલ ઉસ બીલ્લીકો ગોદમે ઉઠા લાયા, ઓર દુશાલે છુપાકર અપને ઘર લેગયા. વહાં એક ગોશેમેં જાકર થોડીસી માજુમ ખીલા દી. તો લોટ પોટકે બસુરતે અસલી હો ગયા ! વઝીરને બાદશાહકો બીલાસ પ નાયા ઓર ઘોડેપર સવાર કરકે મહેલમેં દાખીલ કીયા પાદશાહ ઉસી વકત અએસા શરમીંદા હુવા, કે ખુદા કીસીકો ન કરે, ઓર ખીસીયાનાં હોકર દાનીશમંદસે કહા,કે હમ આદમીઓંકા પરીઝાદોંપર, ઓર તો કુછ બસ નહીં ચલતા મગર યે દીલમેં આતા હએ કે, મલીક મોહમ્મદકો કે ઉસકા યાર જાની હએ, જાનસે માર ડાલું, કે ઉસકા ગમ કીયામત તક ગેતીઅફરોઝ

ઝકે દીલમેં રહેંગા અએ બાનોં અગરચે મલીક મોહમ્મદ નેહાયત નાલાએકથા, લેકીન ચચાકી મોહબ્બતને ન ચાહા કે, જાનસે મારા જાવે, આખીર કલેમએ ખએર ઉસકે હકમેં બોલા કે, યેહ તો ઈસ જબાનકા બંદા હએ; આગે જો આપકી મરજીમેં આવે સો કીજીએ પાદશાહને ફરમાયા, મલીકમોહમ્મદ કહાં હએ હાઝીર કરો, ઓર જલાદોંકો બુલાયા, કે ઉસકા પેટ ચાક કરે! દાનીશમંદને અરઝ કીયા વોહ બીચારા તો તીન મહીનેસે કુતેકી સુરત બનકર ઓર કુતોંમેં ડોરીઓંકે હવાલે હએ. યેહ બાત સુનકર પાદશાહને ઉસકે લાનેકે વાસ્તે જલાદ ભેજે અએ મલેકા, ગેતીઅફરોઝકે જાસુસોંને અહેવાલ દેખકર શાહપરીકો ખબર પહોંચાઈ, કે આપકી દોસ્તીકે તુફએલ મલીકમોહમદ બીચારા યું મફત મારા જાતા હએ. યેહ માજરા સુનતેહી વોહ હાએ હાએ કરકે તખ્તપર સવાર હુઈ, જીન ઓર દેવોંકી ફઓજ લેકર ફીલફઓર શહેરમેં આઈ દેખતી કયા હએ કે, જલાદ મલીકમોહમ્મદકો પાદશાહકે પાસ લેજાતે હએં. વોહ બીચારા અપને દીલમેં કહેતાથા કે આજ જો યેહ લોગ મુજહસે અએસી બદસલુકી કરતે હએં સો બે સબબ નહિં ? ખુદા જાને મુજ હસે કયા તકસીર હુઈ હએ, જીસકી યેહ સજા દેતે હયે; અગર મુજહે કતલ કરનેકો લે જાતે હંયે તો મરનેકા કુછ અફસોસ નહી લેકીન યેહ અરમાનતો હયે કે, માશુકકો યેક નઝર દેખકર મારા જાઉં.

બએત.

દેખલુંગા એક નઝર મએં ઉસે મરતે મરતે,
યા નીકલ જાવેગા જી નાલાહી કરતે કરતે.

ઈસી ગુફતગોમેંથા, કે યકાયક ગેતીઅફરોઝને આનંદકર શોર મચાયા. અવ્વલ ઉનકો કે મલીકમોહમ્મદકો મારનેકે ઈરદેપરથે, ઝેરોઝબર કરકે કુછ જાનવર બનાદીએ, ઓર થોડોંકો બેજાન કેરદીયા, બાદ મલીકમોહમ્મદકો કહા, અએ મલીકમોહમ્મદ વફાદાર તુ આદમી હોકર તખતપર મેરે પાસ આનકર કયું નહીં બએઠતા; વોહ ઉસીદમ લોટપોટકર આદમી હોગયા ઓર તખતપર ગેતીઅફરોઝકે પાસ આ બએઠા ! વાહ મલીક મોહમદકો સાથ લેકર મહેલમેં દાખીલ હુઈ. ફરખુંદશાહને યેહ સુનકર દીલમેં બહોત અફસોસ કીયા, ઓર એક દહેશત પએદા હુઇ, કે મુબાદા ગેતીઅફરોઝ મેરે ખરાબ કરનેકા કસ્દ કરે.

ગરઝ ગેતીઅફરોઝને ઘરકો જાકે મલીકમોહમ્મદસે પુછા, અએ યાર યેહ કામ જો મએંને કીયા તુજહે કુછ ખબર હએ ? વોહ બીચારા ઈસ મુકદહસે નાવાકીફથા. બોલા, મુજહે કુછ માલુમ નહી, ગેતીઅફરોઝને અવ્વલસે આખીરતક સબ અહેવાલ બયાન કીયા. ઉસને ખુશ હોકર યેહ બએત પડી:—

બએત.

ગમે જાતુ હએ દીગર રાહતે જા હએ તુ હએ,
મએંને યેહ દેખલીયા જાને જહાં હએ તુ હએ,

ગેતીઅફરોઝ ઉસકો અપની છાતીસે લગાયા, ફેર રૂહઅફઝાને દોનોંકો

પીઆલે શરાબકે પીલાએ ઓર નાઝનીંકે ઈશારેસે નાચ શુરૂ હુવા, દોનોં આશકોમાશુક ફ્રાગતસે બએઠે હુએ નાચ દેખતેથે, ઓર શરાબકે નશેમેં બેખુદ હોકર ઉસકી છાતીકો હાથ લગાતાથા, ઓર કભી યેહ બેહીજાબાના મુંહ ચુમ લેતીથી, ગરઝ વોહ દોનોં અયેશો નશાતમેં મશગુલથે, કે યકાંયક પરીયોંકી આવાઝ કાનમેં આઈ ગેતીઅફ્રોઝને ઉંચા સર કરકે જો દેખા તો યેહ માલુમ હુવા કે, જીસ પાદશાહસે નામઝદ હુઈથી, ઉસકા વઝીર આતા હુએ ઈતનેમે ઉસને આનકર કોરનશકી, ગેતીઅફ્રોઝને ઉસકી તરફ દેખકર કહા, અએ વઝીર કહે કયા પયેગામ હયે ! વઝીરને માનીંદ એલચીયાં કાયદેદાનકે તસલીમાત બજાલાકર અપને આકાકે તરફસે યેહ પયેગામ કહા:—અસરશાહકે મરનેકે બાદ, હમને શાદીકે વાસ્તે તુમ્હારે ભાઈકે પાસ કાસીદ ભેજાથા ઉસને ઓર આપકી વાલેદએ મોઅઝમાને જવાબ દીયા કે, ઈસ મુકદમેમેં હમારા કુછ ઈખતીઆર નહીં ગેતીઅફ્રોઝ આપ મુખતીઆર હએ, બલકે ઉસકે સીવા ઓરભી કહાથા સો વોહ મેરા મકદુર નહીં જો અરઝ કરૂં; ઈસ વાસતે ઈસ ફીદવીકા પાદશાહ જમજાહને આપકી ખીદમતમે ભેજા હુએ ઓર બહોત દોઆકે બાદ કમાલ શઓક;ઓર નેહાયત આરઝુમંદસે બઉમેદ તમામ કહા હયે કે યેક મુદતસે રાત દીન તુમ્હારી યાદમેં રહેતાહું.

બએત.

કાફીર હો સીવા તેરે કરે ચાહ કીસીકી,
સુરત ન દીખાવે મુજહે અલ્લાહ કીસીકી.

એબ યેહ તવકકા હયે કે ઉસ આદઝુમંદકે ઈશતીઆકપર નઝર કરકે મેરી આંખોકો અપને જમાલસે રોશન કીજીયે, યેહ ઉમર અઝીઝ માનીંદ આબે રવાંકે રાત ચલીજાતી હએ, ફેર આનેકી ઉમેદ નહીં.

બએત.

જોઈદએ હરચીઝ હએ યા બંદે જહાં હએ,
જુઝ ઉમર ગુઝશતાકે જો ઘુંઢે તો કહાં હએ

વરના સાફ જવાબ દીજીએ કે, "અલ ઈંતેઝાર અશદદોમીનલ મ્યોત" મયેં કાહેકો ઈંતેઝાર રહું. ગેતીઅફ્રોઝ યેહ પયેગામ સુનકર બોલી, થોડી દેર તઅમુલ કર અપને સવાલકા જવાબ લેકર જાઈયો સમનરૂખ બોલી, અયે દાનાદીલ, પહેલે યેહ બતલાદે કે, મલીકમોહમ્મદ બીચારા ઈતને દુખ ઉઠાયા, અબભી અપની મુરાદકો પહોંચેગા, યાં મલીકમોહમદકો છોડકર વઝીરકે સાથ અપને નીસબતીકે ઘર જાવેગી ? ઈસકે હાલપર મુજહે રહમ આતા હયે. દાનાદીલ હંસકે બોલા અબ કીસા બાકી રહા હએ, ઉસકે સુનનેસે મુફસીલ હાલ માલુમ હોગા. અયે મલેકા; ગેતીઅફ્રોઝને યેહ બાત કહી ઓર મલીક મોહમદકો હાથ પકડકે ખલવતમેં લે ગઈ, વહાં દોનોં આશકો માશુક પલંગપર બયેઠકર શરાબખુરીમેં મશગુલ હુયે. મલીક મોહમ્મદ શરાબકે નશમેં મસી હોકર ઈસ ઉમ્મેદપર, કે શાયદ અબભી મેરે હાલપર ઉસ બેરહમકો રહમ આવે, યેહ દોહરા પડા.

દોહરા.

આ દુખી કએસી બહી, અંચાહતકે સંગ.
દીપકકે ભાવે નહીં, ઓર જરજર મરે પતંગ.

ગેતીઅફરોઝને સુનકર જવાબ દીયા:-

પીતમ તુમ મત જાનીયો, બહોત હુએ એક અંગ,
પહેલો તો દીપક જલે, પીછો જલે પતંગ.

જીતના સોઝોગદાઝ માશુકકે દીલમેં હયે, આશકકે ઉસકા દસવાં ઉસ્સાભી નહીં, કયેં કે વોહ તો રોરો કે અપને દીલકા ગમ નીકાલતા હયે, ઓર યેહ દીલમે ભુનભુનકે કબાબ હોતા હુએ.

બએત.

શમાકી બેકરારીકો કહાં પાતા હુએ પરવાના,
લરઝના થરથરના સર કટાના સાફ જલજાના.

જાનેમન જયેસી આફતે ઓર બલાયેં મેરે ઈશકમેં તુને અપને ઉપર ઉઠાઈ હયેં; સો મેરે દીલમેં નકશ કલહુજર હુયે. મેરીભી વફાદારી તુને દેખી કે તેરી ખાતીર ઘર બાર ખેશો અકારીબ છોડકર તેરી આશનાઇ કબુલ કી, ફેર ઉસકે ગલેમે હાથ ડાલકર બડી એક અદાસે પલંગપર લેટ ગઈ, ઓર મુંહપર ઘુંગટ ડાલકરે આહીસ્તાસે બોલી-

બએત,

મએં આગે હું તેરે જો ચાહેસો કર.
કે હુએ વકત ખાલી કીસીસે ન ડર.

મલીકમોહુમ્મદને જબ માશુકકી ઝબાનસે યેહ બાત સુની, ગોયા મુરદે કે બદનમે જી આયા ઓર કીસી મુફલીસકે હાથમેં કારૂનકા ગજ લગા, નાઝની કે વસ્લસે ઉસ વકત જો લઝત ઉસને પાઇ, સો કહેનેસે દુરસ્ત નહીં, યાને ઉસકા દીલહી જાનતા હોગા, કે કેસ અએશકે આગે હફતઅકલીમકી સલતનતકો કુછ હકીકત નહીં સમજહતાથા; આર નેહાયત ખુશીસે યેહ બએત પડી—

બએત.

સરીરે સલતનતસે આસ્તાંને યાર બેહેતર હુએ,
હુમે ઝીલ્લે હુ માસે સાયએ દીવાર બેહેતર હુએ,

અલકીસ્સા જબ "ગેતીઅફરોઝ" યારકી મુલાકાતસે ઝીંદગાનીકા મઝા હાસીલ કરચુકી, તબ એક લઓંડીકે હાથ પલંગકી ચાદર વઝીરકે પાસ ભેજદી, કે એહ જવાબ સાફ અપને ખાવીંદકે પંહોચા દીજીઓ, વઝીર એહ અહેવાલ હએરતઅફઝા દેખકર બહોત દંગ હુવા, ઓર વહાંસે આનકર ગેતીઅફરોઝકા જો અહેવાલ દેખાથા, સો પાદશાહકી ખીદમતમે અરઝ કયા ઓર વોહ યેહ બાત સુનતેહી ગઝબનાક હોકર ઉસ નાએકારકે તારાજ કરનેકો મુસતએદ હુવા વઝીરને અઝર કીયા, કે જનાબેઆલી નીમ ખુરદયે સગ હમઅવરાં શાયદ:-

મીસરા—નખુરદ સેરનીમ ખુરદયે સગ.

અબ વોહ નાપાક ઈસ જનાબકે નહીં રહી, અબસ મોહુમ કરના કયા હાસીલ અભી યેહ બાત કીસીકો ઝાહીર નહીં હુઈ, ફેર તો તમામ આલમમેં મશહુર હો જાયેગી, કે ગેતીઅફરોઝ ફલાને પાદશાહકો મનસુબથી સો આદમીઝાદકે સાથ બદફેલી કરકે ખરાબ હુઈ. પાદશાહ યેહ બાત દીલમેં ગઓર કરકે ચુપ હો રહા, ઓર દોનોં આશકો માશુક ઉસી કોહી સ્તાનમેં તમામ ઉમર અએશો અશરત કરતે રહે, સમનરૂખ મલીકમોહમદકી મુરાદ હાસીલ હોનેકા

અહેવાલ સુનકર નેહાયત ખુશીસે બોલી, અલહમ્દોલીલાહકે, આશક બીચારા ઈતને દુખ દેખકર આખીર અપની મુરાદકો પહોંચા.

બએત.

ચે ખુશવકતે વ ખુરરમ રોઝગારે,
કે યારે બાર ખુરદ અઝ વસ્લ યારે,

યેહ બયેત પડકે પલંગપરસે ઉઠી, ઓર શેખ સનઆનકી કદમ બોસી કરકે ઓર દોનોં મુરીદોંકી બહોત શુકરગુઝાર હુઈ, શેખ સનઆનને પુછા અએ મલેકા, અબ તબીઅતકા કયા હાલ હયે ઉસ્ને હાથ બાંધકે નેહાયત આજઝીસે અર્જ કીયા કે, આપકી તવજહેસે સબ તરેહકા આરામ હયે, આઝરશાહને સમનરૂખકો સેહેતકા ગુસલ કરવાયા, ઓર દમબદમ શેખ બુઝુરૂગવારકી કદમબોસી કરકે નેહાયત આઝઝીસે ન ટહેતાથા કે આપકે ફઝલસે હોશમેં આઈ વગરના કયા મકદુરકે આદમી જાદુ કીયા હુવા કીસ્સે ઓર કહાનીસે અછા હોવે ? ફેર ઉસ ઝલાલા મકકારકો કે પહેલી ઓરતથી, હઝારહા રૂસ્વાઈસે કતલ કરકે શાદીયાને બજવાએ. ઓર નેહાયત ખુશીસે અએસો અશરતસે રહેને લગે. દુસરે રોઝ શેખ સનઆનકે કહા કે, અએ આઝરશાહ અબ તુમારા મતલબ પુરા હુવા યાને ખુદાને સમનરૂખકો અછા કીયા, ઇસલીએ અબ હમેં રઝાદો કે હમ અપને મકાનકો જાવેં, આઝરશાહને હાથ જોડકર અરઝકી, આપકો કીસી ચીઝકી પરવા નહી, મગર મએં ચાહતાહું કે, હુઝરકે, ખાદેમોંકે વાસ્તે થોડીસી જાગીર નઝર કરૂં; તબ શેખ સનઆન હંસે, ઓર કહા કે, અએ પાદશાહ, ફકીરોંકો જાગીર, ઓર માલોઝરસે કયા નીસબત હએ કોઈ જોરૂ યા લડકા નહીં રખતે, જીસકે વાસ્તે ઝર ઓર ઝમીન જમાકરકે, ખુદા અએસા રઝાક હએ કે ગએબસે પહોંચા દેતા હએ ઓર અગર અએસાહી તુમ્હારા દીલ ચાહતા હો તો ગરીબોં ઓર મોહતાજોંકી ખીદમત કીયા કરો, ઓર ઉનકો ખાના કપડા દીયા કરો ઓર રઈયતપર મેહેરબાનીકી નઝર રખા કરો, તો બહોત ખુબ હએ. ફેર આઝરશાહને રોશનઝમીર ઓર દાનાદીલકો બીસ અશરફીકે તોડે દેને લગા, મગર ઉન્હોને કબુલ નકીયા, ઓર રૂખસત હુએ પાદશાહ, ઓર ખુજસ્તરાએ બહોત દુરતક ઉનકો પહોંચાનેકો ગએ, ઓર ફેર વહાંસે અપને મુલકકો આએ ઓર શબો રોઝ અએશો આરામેં બસર કરને લગે. ચંદરોઝમેં સમનરૂખકો એક લડકા હસીન માહજબીન પએદા હુવા. આઝરશાહ બહોત બહોત ખુશ હુવા. ઓર ફકીરોં ઓર મોહેતાજોંકો બહોત માલોઝર દીયા. ઓર ફેર તમામ ઉમર અએશો અશરતમે બસર કી.

અશઆર (ખાતમા)

શુકરે હક સદ શુકરે હક અએ દોસ્તાં, અપની હાજતસે હુવા શાહ કામરાં
મુદતોં કે બાદ અઝ ફઝલે ઇલાહ, આરઝુ અપનીકો પહોંચા પાદશાહ.
પહેલે ગમથા ફેરતો વોહ શાદી હુઈ. જીસસે સારે ઘરકી આબાદી હુઈ,
અએ અદીબ્રાં "મેહર" કી હએ યેહ દોઆ, ઇસતરેહ હો સબકા હાસીલ મુદઆ;
આજ મએંને રોઝ શંબા વકતે શામ, મેહેર નવ આઈને હીંદીકી તમામ,
જબતલક હએ આસમાંપર માહોમેહેર, જબતલક આલમમેં હએ દઓરેસ પહેર.
તબ તલક બાગે જહાંકી હએ બાહર મન નમાનમ ઈબમાંનંદ યાદગાર;

હીંદવા દસ્તાની કીતાબ

દાસ્તાનેંગા	૪—૦
મુરીંગાવલી	૦—૧૪
આરઇરવેસ	૦—૧૬
કસસુખઅજાબીકા કીઝનક્ષનાઇરીયા	૨—૦
તોતાકહાની	૦—૧૪
દરસાને તોલસમે હોશરૂબા	૨—૪
અરીદુત અજીઝ વરજના	૨—૮
દોસ્તાને અમીર હમઝા	૩—૮
અલ્લાદામેઅરબ	૨—૮
અંગર કુમોદના	૨—૦
હસનઅબનજસીના	૨—૮
અલેકમઅમદ ગૌતી અફરોઝ	૦—૧૨
ફોસાના કુલરાન્દા કીસ્સા ૧—૨	૫—૦
ફસાને અજાયબ	૦—૧૨
કુલકુલ મસલામ હિસ્સા ૧સે ૧૦	૧૦—૦
કુલકુરશામ	૧—૮
યુસુફ ઝુલેખાં	૦—૧૪
હાતમતાઇ	૧—૦
આમનિ અકબરી	૧—૦
શાહેજાદઆલંપરી કીસ્સા	૦—૩
શાહેજાદા ગોરીશાહકા કીસ્સા	૦—૩
સૈદુલ ઓર મહમૂદ ગનીકા કીસ્સા	૦—૩
તમીમઅનસારીકા કિસ્સા	૦—૩
સુનતમબેનઝીર	૦—૧૨
નઝીર—ગુજરાતીમેં ખુલાસે સાથ	૧—૪
મોહબતકે સુખીઆર	૧—૮

મજલીસાકે ઠગોરી—એક હજાર ઉમ્દા ઉમ્દા ફારસી, ઉર્દુ હકકાની, નાઅતીયા ઓર આશિકાના ગઝલોકા ખઝાના જો આજતક એસા છપા નહી હે. આખીરમેં મુશ્કિલ અલફાઝકે માઅનીભી દીયે ગયે હેં

ઉર્દુ ડ્રામાં ગુજરાતા હરૂફમેં.

કસોટી	૦—૮
અલાઉદ્દીન	૦—૮
બેનઝીર	૦—૮
ગુલબકાવલી	૦—૮
ચંદ્રાવલી	૦—૪
ગુલસનોબર	૦—૮
જાદુઈ બાજાર	૦—૮
ખ્વાબેહસ્તી	૦—૮
સુનેરી ખંજર	૦—૮
નકલી ચાર	૦—૮
ખુનેનાહક	૦—૮
અલ્હડ્ડીન	૦—૮
સફેદખુન	૦—૮
ઝાગે ઇસરત કીરી ફરહાદ	૦—૮
સીલવરકીંગ	—૮
દુશમને ઇમાન	૦—૮
નરસીપુતલી	૦—૮
દુખતરેસરકા	૦—૮

જાદુકીકીતાબે ગુજરાતી ઝબાનમે.

આર્ય ઇંદ્રજાળ બડા	૧—૮
કૈનબાઝી તાશકે પતોકે લીયે	૦—૬
કોતુકપચીસીપેટી—જાદુકેખેલ	૧—૦
દેવતાઇ જાદુગર	૦—૬
ગુપ્ત વિદ્યા અજાયબીકા ભંડાર	૦—૮
પ્રાણપ્રયોગ—મેસમેરીઝમ	૦—૮

ઇંગ્રેજી પઢનેકેલીયે ગુજરાતીમે

ધીસેલ્ફ ઇંગ્લીશ ઇન્સ્ટ્રકટર ગુજરાતી ઇંગ્રેજી શીખનેકે લીયે બહેતરીન કિતાબહે	૧—૮
ધી એન્ડરીટ કોરસપોન્ડન્સ ઇંગ્રેજીમે ખત વગયરા લખનેમે નીહાયત ઉમદાહે	૧—૮

હુનર (ઇલમો) કી. ગુજરાતીમે.

હુનર હુનર સાગર બડા ૧૩૦૦ હુનર બતલાએહે.	૩—૦
સાબુ બનાવવાનો હુન્નર—સાબુન બનાનેકે લીયે.	૦—૬
ઇલેક્ટ્રો પ્લેટીંગનો હુન્નર—ચાંદી સોનેપર ગીલ્ટ ચઢાનેકા હુન્નર બતલાયાહે.	૦—૧૨
સીમેન્ટ બનાવવાનો હુન્નર—સીમેન્ટ બનાનેકા હુન્નર બતલાયાહે.	૦—૪
તેજાબો બનાવવાનો હુન્નર—હરકીસમકે તેજાબ બનાનેકા હુન્નર બતલાયાહે.	૧—૪

મીલનેકા પતા—

મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુટે—બુકસેલર.

તીન દરવાજા—અહમદાબાદ.